

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНКЫНЫН

ЧЕНЕМДИК АКТЫЛАРЫ

№ 8/2016

НОРМАТИВНЫЕ АКТЫ

НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын ченемдик актылары

Редакциялык коллегия:

Төрага: Сыдыков А.К.
Коллегия мүчөлөрү: Темиров К.А.
Жаныбекова Ч.А.
Садыкова Н.О.
Жооптуу катчы: Куанбек кызы Н.

Басылманын мазмунуна тиешелүү маселелер боюнча маалымат алуу үчүн:

Бишкек шаары, Чүй проспекти, 168, Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын
Юридикалык башкармалыгына:

телефон: (996 312) 61 10 38 телефону
факс: (996 312) 61 10 59 факсы боюнча кайрылсаңыздар болот
<http://www.nbkr.kg>

Басылманы таркатуу маселеси боюнча:

Бишкек шаары, Чүй проспекти, 168, Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын
басылмалары бөлүмүнө:

телефон: (996 312) 61 08 59 телефону
факс: (996 312) 61 09 92 факсы боюнча кайрылсаңыздар болот
<http://www.nbkr.kg>

Республиканын коммерциялык банктарын жана коомчулукту Улуттук банктын ченемдик документтери жана банктын иши жөнүндөгү расмий маалыматтар менен камсыз кылуу, ошондой эле Кыргыз Республикасынын банктык мыйзамдарын кеңири жайылтуу үчүн Улуттук банктын ченемдик актыларын расмий жарыялоо бул басылманын негизги максаты болуп саналат.

Басылма айына бир жолу кыргыз жана орус тилдеринде жарыяланып турат.

Уюштуруучусу - Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы.

Басылма Кыргыз Республикасынын Адилет министрлигинде каттоодон өткөн жана 1998-жылдын 5-октябрында 321-номердеги күбөлүктү алган.

Жоопкерчилиги чектелген коом «М-Махита» тарабынан даярдалган жана басылып чыгарылган.

Бишкек шаары, Горький көчөсү, 48/1-6.

2016-жылдын 14-декабрында басууга кол коюлган.

2016-жылдын 19-декабрында басылган.

100 нускада чыгарылат.

© Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, 2016-жыл.

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын уруксатысыз басылманы кайсы формада, кайсы каражаттар менен болбосун көчүрүп басууга жана таркатууга жол берилбейт. Кайра басууда жана андан шилтеме келтирүүдө «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын ченемдик актылары» басылмасына таянуу зарыл.

Нормативные акты Национального банка Кыргызской Республики

Редакционная коллегия:

Председатель: Сыдыков А.К.
Члены коллегии: Темиров К.А.
Жаныбекова Ч.А.
Садыкова Н.О.
Ответственный секретарь: Куанбек кызы Н.

По вопросам, связанным с содержанием публикаций, обращайтесь по адресу:

г. Бишкек, пр. Чуй, 168, Национальный банк Кыргызской Республики,
Юридическое управление:
телефон: (996 312) 61 10 38
факс: (996 312) 61 10 59
<http://www.nbkr.kg>

По вопросам, связанным с распространением публикаций Национального банка Кыргызской Республики, обращайтесь по адресу:

г. Бишкек, пр. Чуй, 168, Национальный банк Кыргызской Республики,
Отдел публикаций Национального банка:
телефон: (996 312) 61 08 59
факс: (996 312) 61 09 92
<http://www.nbkr.kg>

Целью издания журнала является официальная публикация нормативных актов Национального банка для обеспечения коммерческих банков и общественности нормативными документами Национального банка и официальной информацией о деятельности Национального банка, а также проведение пропаганды банковского законодательства Кыргызской Республики.

Предположительная периодичность издания журнала - один раз в месяц на кыргызском и русском языках.

Учредитель: Национальный банк Кыргызской Республики.

Издание зарегистрировано Министерством юстиции Кыргызской Республики, свидетельство о регистрации СМИ № 321 от 5.10.1998 года.

Подготовлено к печати и отпечатано ОсОО «Maxima».

г. Бишкек, ул. Горького, 48/1-6

Подписано в печать 14 декабря 2016 года.

Отпечатано 19 декабря 2016 года.

Тираж 100 экз.

© Национальный банк Кыргызской Республики, 2016 год.

Настоящее издание не подлежит воспроизведению и распространению в любой форме и любыми средствами без разрешения Национального банка Кыргызской Республики. При перепечатке и переводе выдержек ссылка на издание «Нормативные акты Национального банка Кыргызской Республики» обязательна.

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын башка басылмалары

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын жылдык отчету

Басылма Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын (Улуттук банктын) өткөн жыл үчүн отчету болуп саналат. Ал өзүндө республиканын экономикалык өнүгүшү жана акча-кредит саясаты, финансылык отчеттуулук, Улуттук банк жөнүндө жалпы маалыматтарды, статистикалык тиркемелерди камтыйт. Кыргыз, орус жана англис тилдеринде жарык көрөт.

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын бюллетени

Бул ай сайын чыгарылуучу маалыматтык басылма Кыргыз Республикасынын негизги макроэкономикалык көрсөткүчтөрү, экономика секторлору боюнча статистикалык маалыматтарды камтыйт. Кыргыз, орус жана англис тилдеринде жарык көрөт.

Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми

Басылмада тышкы секторду өнүктүрүү тенденциялары жана төлөм балансы, тышкы соода, эл аралык камдар, тышкы карыз жана Кыргыз Республикасынын инвестициялык позициялары боюнча маалыматтар чагылдырылат. Чейрек сайын – январь, май, июль, октябрь айларында кыргыз, орус жана англис тилдеринде жарыяланып турат.

Акча-кредит саясаты жөнүндө отчет (Кыргыз Республикасында инфляция боюнча баяндама)

Кеңири коомчулукка акча-кредит саясатынын максаттары жана натыйжаларына тиешелүү мезгил-мезгили менен маалымат берип туруу бул басылманын максаты болуп саналат. Басылмада тышкы чөйрөнүн өнүгүшүнө жана өлкө ичиндеги макроэкономикалык жагдайгатаалдап-иликтөөлөр, инфляцияга таасир эткен факторлор жана анын динамикасы тууралуу маалыматтар, инфляциялык болжолдоолор, Кыргыз Республикасынын экономикасынын реалдуу жана тышкы секторлорунда түптөлгөн жагдай, ошондой эле соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөр менен иш алып баруунун өнүгүү багыттары камтылат.

Кыргыз Республикасынын финансы секторунун туруктуулугу жөнүндө отчет

Бул отчет финансылык туруктуулукка таасир этүүчү тышкы жана ички экономикалык факторлор боюнча Улуттук банктын жалпы баа берүүсүн, банктардын жана башка финансылык ортомчулук институттарынын абалын, ошондой эле Кыргызстандын финансы рынокторунун күндөлүк абалын жана финансы секторунун туруктуулугун талдап-иликтөөнү чагылдырат. Жарым жылдык негизде кыргыз, орус жана англис тилдеринде жарыяланат.

Другие издания Национального банка Кыргызской Республики

Годовой отчет Национального банка Кыргызской Республики

Данная публикация является отчетом Национального банка Кыргызской Республики (НБКР) за прошедший год. Содержит краткую информацию об экономическом развитии республики и денежно-кредитной политике, финансовую отчетность НБКР, общие сведения о НБКР, статистические приложения. Выпускается на трех языках: кыргызском, русском и английском.

Бюллетень Национального банка Кыргызской Республики

Это ежемесячное информационное издание содержит статистические сведения по основным макроэкономическим показателям и секторам экономики Кыргызской Республики. Выпускается на трех языках: кыргызском, русском и английском.

Платежный баланс Кыргызской Республики

«Платежный баланс Кыргызской Республики» отражает тенденции развития внешнего сектора и данные по платежному балансу, внешней торговле, международным резервам, внешнему долгу и международной инвестиционной позиции Кыргызской Республики. Публикуется ежеквартально в январе, мае, июле, октябре на кыргызском, русском и английском языках.

Отчет о денежно-кредитной политике (Обзор инфляции в Кыргызской Республике)

Целью издания является регулярное информирование общественности об основных направлениях деятельности в области денежно-кредитной политики. Издание содержит анализ развития внешней среды и макроэкономической ситуации в стране, информацию о динамике и факторах инфляции, прогнозы инфляции, развития реального и внешнего секторов экономики Кыргызской Республики, а также стран-основных торговых партнеров.

Отчет о стабильности финансового сектора Кыргызской Республики

Отчет о стабильности финансового сектора Кыргызской Республики отражает общую оценку Национального банка относительно внешнеэкономических и внутриэкономических факторов, влияющих на финансовую стабильность, состояния банков, других институтов финансового посредничества, а также анализ текущего состояния финансовых рынков и устойчивости финансового сектора Кыргызстана. Публикуется два раза в год, на кыргызском, русском и английском языках.

МАЗМУНУ:

1. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2016-жылдын 15-июнундагы № 25/6 «Электрондук цифралык кол тамганын ачык ачкычын тастыктоочу борбор катары Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын иши жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу» токтому (2016-жылдын 21-июнунда Улуттук банктын сайтында расмий жарыяланган)..... 10
2. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2016-жылдын 15-июнундагы № 25/7 «Кыргыз Республикасынын төлөм системасында электрондук цифралык кол тамганы колдонуу тартиби жөнүндө» нускоону бекитүү тууралуу» токтому (2016-жылдын 21-июнунда Улуттук банктын сайтында расмий жарыяланган) 21
3. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2016-жылдын 15-июнундагы № 25/8 «Кыргыз Республикасынын төлөм системасында орун алышы ыктымал болгон тобокелдиктерди тескөө саясатын бекитүү жөнүндө» токтому (2016-жылдын 21-июнунда Улуттук банктын сайтында расмий жарыяланган) 28
4. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2016-жылдын 27-июнундагы № 26/1 «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын эсептик чен өлчөмү жөнүндө» токтому (2016-жылдын 27-июнунда Улуттук банктын сайтында расмий жарыяланган) 55
5. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2016-жылдын 29-июнундагы № 27/2 «Улуттук банк Башкармасынын 2006-жылдын 2-мартындагы № 5/7 «Банктардын ишин лицензиялоо жөнүндө» Жобону бекитүү тууралуу» токтомуна толуктоолорду киргизүү жөнүндө» токтому (2016-жылдын 11-июлунда Улуттук банктын сайтында расмий жарыяланган).....56
6. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2016-жылдын 29-июнундагы № 27/3 «Улуттук банк Башкармасынын 2005-жылдын 19-мартындагы № 6/2 «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын Көзөмөл боюнча комитети жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу» токтомуна өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизүү жөнүндө» токтому (2016-жылдын 7-июлунда Улуттук банктын сайтында расмий жарыяланган)..... 58

7. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2016-жылдын 14-июлундагы № 29/4 «Нак чет өлкө валютасы менен алмашуу операцияларын жүргүзүү укугуна лицензия берүү тартиби жөнүндө» жобонун пунктунун аракетин токтотуу тууралуу» токтому (2016-жылдын 18-июлунда Улуттук банктын сайтында расмий жарыяланган).....60
8. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2016-жылдын 14-июлундагы № 29/5 «Улуттук банк Башкармасынын 2004-жылдын 21-июлундагы № 18/3 «Активдерди классификациялоо жана потенциалдуу жоготуулардын жана чыгым тартуулардын ордун жабууга резервге тиешелүү чегерүүлөр жөнүндөгү» Жобонун жаңы редакциясын бекитүү жөнүндө» токтомуна өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө» токтому (2016-жылдын 15-июлунда Улуттук банктын сайтында расмий жарыяланган).....62
9. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2016-жылдын 24-августундагы № 35/3 «Улуттук банк Башкармасынын 2015-жылдын 24-июнундагы № 35/10 «Финансылык кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштоо жана керектөөчүлөрдүн кайрылууларын кароо тартибине карата минималдуу талаптар жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу» токтомуна өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизүү жөнүндө» токтому (2016-жылдын 1-сентябрында Улуттук банктын сайтында расмий жарыяланган).....67
10. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2016-жылдын 24-августундагы № 35/4 «Улуттук банк Башкармасынын айрым токтомдоруна толуктоолорду жана өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө» (2016-жылдын 1-сентябрында Улуттук банктын сайтында расмий жарыяланган).....81

СОДЕРЖАНИЕ:

1. Постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения «О деятельности Национального банка Кыргызской Республики в качестве удостоверяющего центра открытых ключей электронной цифровой подписи» от 15 июня 2016 года № 25/6 (опубликовано на сайте Национального банка 21 июня 2016 года).....	101
2. Постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Инструкции «О порядке применения электронной цифровой подписи в платежной системе Кыргызской Республики» от 15 июня 2016 года № 25/7 (опубликовано на сайте Национального банка 21 июня 2016 года).....	111
3. Постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения «Об утверждении Политики по управлению рисками платежной системе Кыргызской Республики» от 15 июня 2016 года № 25/8 (опубликовано на сайте Национального банка 21 июня 2016 года).....	118
4. Постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «О размере учетной ставки Национального банка Кыргызской Республики» от 27 июня 2016 года № 26/1 (опубликовано на сайте Национального банка 27 июня 2016 года).....	144
5. Постановление Правления Национального банка «О внесении дополнений в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения «О лицензировании деятельности банков» от 2 марта 2006 года № 5/7» от 29 июня 2016 года № 27/2 (опубликовано на сайте Национального банка 11 июля 2016 года).....	145
6. Постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «О внесении дополнений в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения «О Комитете по надзору Национального банка Кыргызской Республики» от 19 марта 2005 года № 6/2» от 29 июня 2016 года № 27/3 (опубликовано на сайте Национального банка 7 июля 2016 года).....	148

7. Постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «О приостановлении действия пункта Положения «О порядке выдачи лицензии на право проведения обменных операций с наличной иностранной валютой» от 14 июля 2016 года № 29/4» (опубликовано на сайте Национального банка 18 июля 2016 года) 150
8. Постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «О внесении изменений в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении новой редакции Положения «О классификации активов и соответствующих отчислениях в резерв на покрытие потенциальных потерь и убытков» от 21 июля 2004 года № 18/3» от 14 июля 2016 года № 29/5» (опубликовано на сайте Национального банка 15 июля 2016 года) 152
9. Постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «О внесении изменений в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «О внесении изменений и дополнений в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения «О минимальных требованиях к порядку предоставления финансовых услуг и рассмотрения обращений потребителей» от 24 июня 2015 года № 35/10» от 24 августа 2016 года № 35/3 (опубликовано на сайте Национального банка 1 сентября 2016 года) 157
10. Постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «О внесении дополнений и изменений в некоторые постановления Правления Национального банка Кыргызской Республики» от 24 августа 2016 года № 35/4 (опубликовано на сайте Национального банка 1 сентября 2016 года). 171

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫНЫН

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ТОКТОМ

Бишкек ш., Үметалиев көч., 101
2016-жылдын 15-июнундагы № 25/6

«Электрондук цифралык кол тамганын ачык ачкычын тастыктоочу борбор катары Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын иши жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу

«Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы жөнүндө» мыйзамынын 7 жана 43-беренелерине жана «Кыргыз Республикасынын төлөм системасы жөнүндө» мыйзамына ылайык Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасы токтом кылат:

1. «Электрондук цифралык кол тамганын ачык ачкычын тастыктоочу борбор катары Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын иши жөнүндө» жобо (кошо тиркелет) бекитилсин.

2. 2005-жылдын 25-апрелиндеги №11/2 Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын «Электрондук санарип кол тамганы тастыктоочу борбор катары Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын иши жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу» токтому күчүн жоготкон катары таанылсын.

3. Юридика башкармалыгы:

– токтомдун Кыргыз Республикасынын Улуттук банктын расмий сайтында жарыяланышын камсыз кылсын;

– расмий жарыялангандан кийин Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актыларынын мамлекеттик реестринде чагылдырылышы үчүн бул токтомду Юстиция министрлигине жөнөтсүн.

4. Ушул токтом расмий жарыялангандан он беш күн өткөндөн кийин күчүнө кирет.

5. Документ менен иш алып баруу башкармалыгы ушул токтом менен тиешелүү түзүмдүк бөлүмдөрдү, областтык башкармалыктарды жана Улуттук банктын Баткен областындагы өкүлчүлүгүн тааныштырсын.

6. Төлөм системалары башкармалыгы ушул токтом менен Кыргыз Республикасынын коммерциялык банктарын, төлөм системасынын операторлорун жана төлөм уюмдарын тааныштырсын.

7. Токтомдун аткарылышына контролдукту жүзөгө ашыруу милдети Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын Төрагасынын орун басары айым Л.Дж. Орозбаевага ыйгарылсын.

Төрага

Т. Абдыгулов

Улуттук банк Башкармасынын
2016-жылдын 15-июнундагы № 25/6
токтомуна карата тиркеме

**Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын
электрондук цифралык кол тамга ачык ачкычын
тастыктоо борбору катары иш алып баруусу жөнүндө
ЖОБО**

1-глава. Жалпы жоболор

1. Ушул жобонун максаттарынан болуп төмөнкүлөр саналат:

– ачкычтарды сертификациялоо боюнча тастыктоо борбору (мындан ары - Борбор) катары Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы (мындан ары – Улуттук банк) тарабынан кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштоо, ошондой эле Борбор тарабынан электрондук цифралык кол тамга ачык ачкычтарын тастыктоо боюнча укуктук шарттарды камсыз кылуу;

– Кыргыз Республикасында электрондук билдирүүлөрдү алмашуу процессинде электрондук цифралык кол тамганы колдонуу үчүн укуктук шарттарды камсыз кылуу, алар сакталган шартта электрондук цифралык кол тамга өз колу менен коюлган кол тамга катары таанылат.

2. Бул жобонун талаптары, өз ишинде Борбордун электрондук цифралык кол тамга ачкычынын сертификаттарын колдонгон бардык катышуучуларга таркатылат.

3. Бардык катышуучулар анда электрондук цифралык кол тамга белгиленген электрондук документти таанууга милдеттенет, анткени ал жооптуу адамдын өз колу менен коюлган кол тамгасы катары кабыл алынат. Электрондук цифралык кол тамганы түзүү жана аны текшерүү иши Борбор тарабынан топтоштурулган жабык жана ачык ачкычтардын жардамы менен жүзөгө ашырылууга тийиш.

4. Катышуучулар ортосунда электрондук билдирүүлөрдү берүү учурунда электрондук цифралык кол тамганын колдонулушу Кыргыз Республикасынын мыйзам актылары, Улуттук банктын ченемдик актылары, төлөм системасынын катышуучулары ортосундагы

макулдашуулары жана башка ченемдик актылары аркылуу жөнгө салынат.

2-глава. Терминдер жана аныктамалар

5. Жободо колдонулган терминдер жана аныктамалар Кыргыз Республикасынын «Кыргыз Республикасынын төлөм системасы жөнүндө», «Электрондук документ жана электрондук цифралык кол тамга жөнүндө» мыйзамдарында жана Улуттук банктын ченемдик актыларында белгиленген терминдерге жана аныктамаларга дал келет.

6. Буга кошумча аталган жободо төмөнкү терминдер жана аныктамалар колдонулат:

1) катышуучу – кол тамга ачкычынын сертификатынын ээси (сертификаттын ээси) – юридикалык жак, ага Борбор кол тамга ачкычынын сертификатын берет;

2) катышуучунун жооптуу адамы – катышуучунун ишенимдүү адамы, анын атына кол тамга ачкычынын сертификаты берилет жана ал сертификатта көрсөтүлгөн ачык ачкычка ылайык келген маалыматты жеке камтыган электрондук цифралык кол тамганын жабык ачкычына ээ.

3-глава. Борбордун иши

§ 1. Борбордун иши жана укуктук статусу

7. Улуттук банк, алардын ишин лицензиялаган жана жөнгө салган банктар жана башка финансы-кредит мекемелери, ошондой эле алардын оператору катары Улуттук банк саналган системанын башка катышуучулары үчүн тастыктоо борбору болуп эсептелинет.

8. Борбор электрондук цифралык кол тамга ачык ачкычын тастыктайт. Аны тастыктоо иши Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына жана Улуттук банктын ченемдик актыларына ылайык жүзөгө ашырылат.

9. Борбор, жободо белгиленгендердин алкагында катышуучунун жооптуу адамынын сертификатынын тиешелүүлүгүн жана аныктыгын тастыктайт.

10. Борбор электрондук цифралык кол тамганы колдонуу менен республикалык деңгээлде катышуучулар менен өз ара иш алып барууну камсыз кылат.

11. Борбордун катышуучулар жана башка тастыктоо борборлору менен өз ара иш алып баруусу Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына жана Улуттук банктын ченемдик актыларына ылайык жүзөгө ашырылат.

12. Борбор, катышуучулардын атынан электрондук билдирүүлөргө кол коюуга ыйгарым укуктуу катышуучулардын жооптуу адамдарынын толук тизмесин жүргүзөт.

13. Катышуучунун ар бир жооптуу адамы Борбордо каттоо жол-жобосунан өтүүгө жана электрондук билдирүүлөргө кол коюу жана аларды текшерүү үчүн колдонула турган, зарыл маалыматка ээ өздүк негизги маалымат камтуучуну алууга тийиш.

14. Ар бир катышуучу Борборго жабык ачкычты жана кол тамга ачык ачкыч сертификатын алууга билдирме сунуштайт. Билдирмеде Борбор өз милдеттерин аткаруусу үчүн зарыл болгон көлөмдө өтүнүч кат ээси жөнүндө туура маалымат камтылууга тийиш. Мында, Борбор өтүнүч кат ээсинен тиешелүү маалыматтын аныктыгын тастыктоону талап кылууга укуктуу.

15. Кол тамга ачкычынын сертификатын берүү учурунда Борбор төмөнкү гарантияларды сунуштайт:

- сертификатта камтылган маалыматтардын катышуучунун билдирмеде көрсөтүлгөн маалыматтарына толук дал келүүсү;

- сертификаттын Кыргыз Республикасынын тиешелүү мыйзам актыларынын талаптарына дал келүүсү, анын ичинде ишенимдүү болушу үчүн сертификатта бардык зарыл маалыматтын болушу;

- электрондук цифралык кол тамга жабык ачкычынын сертификатты берүү учурунда Борбор тарабынан тастыкталган ачык ачкычка дал келүүсү;

- Борбордо Кыргыз Республикасынын мыйзам актыларында жана Улуттук банктын ченемдик актыларында каралган сертификаттын алуучусу жөнүндө такталган маалыматтын болушу.

§ 2. Борбордун милдеттери жана жоопкерчилиги

16. Борбор өзүнө төмөнкү милдеттерди алат:

– Кыргыз Республикасынын мыйзам актыларына жана Улуттук банктын ченемдик актыларына ылайык талаптагыдай негизде иш алып баруу;

– катышуучунун жооптуу адамынын кол тамга ачкычынын сертификатын колдонуу мөөнөтүн белгилөөгө жана ага көз салуу;

– катышуучунун электрондук дарегине электрондук билдирүүлөр түрүндө кол тамга ачкычынын сертификатын колдонуу мөөнөтү аяктагандыгы жөнүндө катышуучунун жооптуу адамына маалымдоо;

– катышуучунун сертификатынын ачкычынын аныктыгына таасирин тийгизиши мүмкүн болгон, Борборго бардык белгилүү болгон фактылар жөнүндө сертификат ээсине бир күн ичинде билдирүү (алмаштырып алуу мүмкүнчүлүгү, жасалма, санкциясыз өзгөртүү, бузуу ж.б.).

17. Борбор бардык катышуучулар үчүн Улуттук банктын төлөм, маалымат жана башка автоматташтырылган системаларынын иши үчүн зарыл болгон ачык ачкычтардан пайдалануу мүмкүнчүлүгүн камсыз кылат.

18. Катышуучунун ачык ачкычынын аныктыгы Борбордун тиешелүү электрондук сертификаты менен тастыкталат.

19. Борбор сертификаттардын кагаз түрүндө (көчүрмөлөрү) тастыктамасын берүүнү Кыргыз Республикасынын мыйзам актыларына жана Улуттук банктын ченемдик актыларына ылайык тариздейт.

20. Борбор системанын кайсыл болбосун катышуучусуна электрондук цифралык кол тамга ачык ачкычынын сертификатынын анын ээсине таандык экендигине ынануу мүмкүнчүлүгүн сунуштоого милдеттүү.

21. Кыргыз Республикасынын мыйзам талаптарына ылайык Борбор электрондук цифралык кол тамга тарабынан кол тамга коюлган электрондук билдирүүлөрдүн кагаз жүзүндөгү көчүрмөлөрүн ачык ачкычка тастыктоого милдеттүү.

22. Борбор төмөнкүлөр үчүн жооптуу:

- алынган билдирмеге ылайык кол тамга ачкычынын сертификатын берүүгө жана электрондук цифралык кол тамга жабык ачкычынын ээсин каттоо;

- белгиленген жол-жоболорго ылайык күбөлөндүрүлгөн жабык ачкыч менен жеке маалыматты катышуучунун жооптуу адамына берүү;

- сертификаттар базасын аппараттык жана программалык камсыздоо;

- сертификаттар маалымат базасына өзгөртүүлөрдү өз убагында киргизүү;

- Борбордун ыйгарым укуктуу адамдарынын жабык ачкычтары менен иш алып баруу учурунда коопсуздук жана купуялуулук шарттарын, аларды коргоого алуу жана колдонуу эрежелерин так сактоо;

- Борбордун персоналынын сертификаттын бүтүндүгүнүн өзгөртүлүшүнө жана алардын алмаштырылышына алып келген атайлап жасаган иш-аракеттери үчүн.

23. Борбордун жоопкерчилиги Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык аныкталат.

24. Борбор, жабык ачкыч каралган жеке маалымат камтылган каражат иштен чыккан учурда жабык ачкычты алмаштырат. Жабык ачкычтын маалымат камтылган каражатын алмаштыруу жол-жобосу ченемдик документтерде, төлөм системасынын катышуучулары ортосунда түзүлгөн макулдашууларда жана келишимдерде макулдашылат.

25. Борбор тастыктоо борборлорунун бардык аккредитацияланган ачык ачкычтардын сертификаттарынын жана ачык ачкычтардын кайтарылып алынган тизмелеринин чыгарылышын, таркатылышын жана сакталышын камсыз кылат.

26. Борбор өз милдеттерин жүзөгө ашырууда тоскоолдук жараткан, төмөнкүдөй күтүүсүз жагдайлар: өрт, авария, табият кырсыктары ж.б. сыяктуу жагдайлар келип чыккан учурда, өз милдеттерин аткарбай койгондугу жана/же талаптагыдай аткарбагандыгы үчүн жоопкерчилик тартпайт.

27. Борбор, эгерде туура эмес же жасалма электрондук цифралык кол тамгага ишеним көрсөткөндүгүнүн натыйжасында Борбор туура эмес же жасалма электрондук цифралык кол тамгага карата бардык олуттуу талаптарды Кыргыз Республикасынын мыйзам актыларына жана Улуттук банктын ченемдик актыларына ылайык аткарган болсо, Борбор келип чыккан зыян үчүн жоопкерчилик тартпайт.

§ 3. Катышуучунун милдеттери жана жоопкерчилиги

28. Борбор тарабынан катталган жана берилген кол тамга ачкычынын сертификатын алуу учурунда катышуучу төмөнкү милдеттерди өзүнө алат жана жоопкерчилик тартат:

- Кыргыз Республикасынын мыйзам актыларын жана Улуттук банктын ченемдик актыларын сактоо;

- кол тамга ачкычынын сертификатын алуу үчүн билдирмеде сунушталган маалыматтын аныктыгы;

- кол тамга ачкычынын сертификатында көрсөтүлгөн электрондук цифралык кол тамга ачык ачкычына тиешелүү жабык ачкычка ээ болууга жана аны пайдаланууга укуктуу;

- катышуучунун ыйгарым укуктуу адамдары тарабынан жабык ачкыч менен иш алып барууда коопсуздук жана купуялуулук шарттарын сактоо, алардын сактоо жана пайдалануу эрежелерин аткаруу;

- электрондук билдирүүлөр менен алмашуу ишине байланыштуу компьютердик программалардын үзгүлтүксүз иши үчүн маалымат коопсуздугун камсыз кылуу (вирусту четтетүү, түйүндүн коргоого алынышы ж.б.);

- сертификатты колдонуу мөөнөтүн узартуу үчүн Борборго өз убагында кайрылуу;

- катышуучунун жооптуу адамы иштен бошонгондугу жөнүндө Борборго өз убагында билдирүү;

- катышуучунун жооптуу адамынын каза болгондугу жөнүндө Борборго өз убагында билдирүү;

- жабык ачкычтын сактагычын колдонуу учурунда келип чыккан проблемалар же болбосо аны алмаштыруу же жокко чыгаруу зарылчылыгы тууралуу Борборго өз убагында маалымдоо;

– катышуучунун ачкычынын сертификатынын аныктыгына (алмаштыруу, жасалма, санкцияланбаган өзгөрүү ж.б. аракеттерди жасоо мүмкүнчүлүгү) таасирин тийгизе турган катышуучуга белгилүү болгон бардык фактылар жөнүндө бир күн ичинде Борборго билдирүү.

29. Катышуучу электрондук билдирүүлөр менен алмашууга байланыштуу маалыматтык коопсуздук чараларын бузгандыгы үчүн жоопкерчилик тартат (маалыматтык кылмыштар, жабык ачкычты пайдалануу менен системага кокустан же атайлап кирүү, компьютердик вирустардын жана/же хакердик аракеттердин таасири ж.б.).

§ 4. Кол тамга ачкычынын сертификатын блокировкалоо (жокко чыгаруу)

30. Борбор сертификатта көрсөтүлгөн электрондук цифралык кол тамга ачкычынын мыйзамдуу ээсинин же ыйгарым укуктуу мамлекеттик органынын же соттун тиешелүү акты же болбосо өтүнүч каттын негизинде блокко коюуга (жокко чыгарууга) ыйгарым укуктуу катышуучунун өкүлүнүн талабы боюнча дароо сертификатты блокировкалоого (жокко чыгарууга) милдеттүү.

31. Борбор кол тамга ачкычынын сертификатын жокко чыгарууга же сертификатта көрсөтүлгөн кол тамга ачкычынын ээсинин макулдугусуз эле сертификаттын аракетин токтотууга милдеттүү, эгерде Борбор:

– юридикалык жак болуп саналган сертификаттын ээсин жокко чыгарууну же кайра өзгөртүп түзүүнү тастыктоочу документтерди же болбосо аны кайра өзгөртүп түзүү же жокко чыгаруу фактыларынын башка далилдерин алган болсо;

– катышуучунун жооптуу адамынын иштен бошогондугун тастыктаган документтерди алган болсо;

– катышуучунун жооптуу адамынын каза болгондугун тастыктаган документтерди алган болсо;

– мыйзам күчүнө кирген сот актыларын алган болсо;

– кол тамга ачкычы сертификатынын ээсинин ыйгарым укуктары өзгөргөндүгүн тастыктаган Улуттук банктын документтерин (Башкарманын токтому, Көзөмөл боюнча комитеттин токтому) алган болсо;

– сертификат ээсинин Кыргыз Республикасынын «Электрондук документ жана электрондук цифралык кол тамга жөнүндө» мыйзамында каралган өз милдеттерин аткарбай койгондугун же талаптагыдай аткарбагандыгын белгилесе.

32. Борбор, ачкыч сертификатын блокировкалоо (жокко чыгаруу) күчүнө киргенден кийин сертификатта көрсөтүлгөн ачкыч ээсине дароо ал тууралуу билдирүүгө милдеттүү.

33. Борбор ачкыч сертификаты жокко чыгарылгандан кийин бир күндөн кечиктирбестен ачык ачкычтар сертификатынын маалымат базасына өзгөртүүлөрдү киргизүүгө милдеттүү.

34. Борбор ушул жобонун 16-пунктунда каралган милдеттенмелердин аткарылышын катышуучунун кол тамга ачкычынын сертификатынын аракетин ошол катышуучуга карата блокировкалоо мезгилине токтотот.

§ 5. Борбордун ишин токтотуу

35. Борбордун иши Кыргыз Республикасынын мыйзам актыларына ылайык токтотулат.

36. Борбор электрондук цифралык кол тамга ачык ачкычын тастыктоо боюнча иштин токтотулушу жөнүндө чечимди кабыл алуу учурунда кеминде бир ай ичинде бул чечим тууралуу Борбор тарабынан берилген кол тамга ачкычынын сертификаттарынын бардык ээлериине маалымдоого милдеттүү.

37. Иштин токтотулушу жөнүндө чечим кабыл алынган учурда Борбор тарабынан берилген кол тамга ачкычтарынын сертификаттары Кыргыз Республикасынын мыйзам актыларына жана Улуттук банктын ченемдик актыларына ылайык блокировкаланат (жокко чыгарылат).

§ 6. Персоналдык маалыматтарды коргоо жана маалыматты сактоо

38. Борбор Кыргыз Республикасынын мыйзам актыларына жана Улуттук банктын ченемдик актыларына ылайык өтүнүч ээси тарабынан берилген документтерде камтылган сертификат ээсинин

идентификацияланган персоналдык маалыматтарынын купуя сакталышын камсыз кылат.

39. Борбор тарабынан сертификат ээсинин персоналдык маалыматтарын чечмелөөгө сертификат ээсинин макулдугу менен гана же Кыргыз Республикасынын мыйзам актыларына ылайык жол берилет.

40. Борбор катышуучулардын бардык колдонуудагы жана блокировкаланган кол тамга ачкычтарынын сертификаттарын сактоого милдеттүү.

41. Кол тамга ачкычтарынын сертификаттарын сактоо мөөнөтү Кыргыз Республикасынын мыйзамында белгиленет.

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫНЫН

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ТОКТОМ

Бишкек ш., Үметалиев көч., 101
2016-жылдын 15-июнундагы № 25/7

«Кыргыз Республикасынын төлөм системасында электрондук цифралык кол тамганы колдонуу тартиби жөнүндө» нускоону бекитүү тууралуу

Кыргыз Республикасынын «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы жөнүндө» мыйзамынын 7 жана 43-беренелерине жана «Кыргыз Республикасынын төлөм системасы жөнүндө» мыйзамга ылайык, Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасы токтом кылат:

1. «Кыргыз Республикасынын төлөм системасында электрондук цифралык кол тамганы колдонуу тартиби жөнүндө» нускоо (кошо тиркелет) бекитилсин.

2. Улуттук банк Башкармасынын 1999-жылдын 6-ноябрындагы № 66/10 «Кыргыз Республикасынын төлөм системасында электрондук цифралык кол тамганы колдонуу тартиби жөнүндө» нускоо тууралуу» токтому күчүн жоготкон катары таанылсын.

3. Юридика башкармалыгы:

– токтомдун Улуттук банктын расмий сайтында жарыяланышын камсыз кылсын;

– расмий жарыялангандан кийин Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актыларынын мамлекеттик реестринде чагылдырылышы үчүн бул токтомду Юстиция министрлигине жөнөтсүн.

4. Токтом расмий жарыялангандан 15 күн өткөндөн кийин күчүнө кирет.

5. Документ менен иш алып баруу башкармалыгы ушул токтом менен тиешелүү түзүмдүк бөлүмдөрдү, областтык башкармалыктарды жана Баткен областындагы өкүлчүлүктү тааныштырсын.

6. Төлөм системалары башкармалыгы ушул токтом менен коммерциялык банктарды, төлөм системасынын операторлорун жана төлөм уюмдарын тааныштырсын.

7. Токтомдун аткарылышына контролдукту жүзөгө ашыруу милдети Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын Төрагасынын орун басары, айым Л.Дж. Орозбаевага ыйгарылсын.

Төрага

Т. Абдыгулов

Кыргыз Республикасынын
Улуттук банк Башкармасынын
2016-жылдын 15-июнундагы №25/7
токтомуна карата тиркеме

Кыргыз Республикасынын төлөм системасында электрондук цифралык кол тамганы колдонуу тартиби жөнүндө НУСКОО

1-глава. Жалпы жоболор

1. Бул нускоодо Кыргыз Республикасынын төлөм системасынын катышуучулары үчүн электрондук цифралык кол тамганы түзүү, каттоо, пайдалануу жана сактоо тартиби белгиленген.

2. Электрондук цифралык кол тамга, анын жардамы менен төлөм системасынын катышуучусу электрондук төлөм документинин аныктыгын жана бүтүндүгүн тастыктаган инструмент болуп саналат.

3. Электрондук цифралык кол тамга электрондук төлөм документине кол койгон төлөм системасынын катышуучусун аныктайт.

2-глава. Терминдер жана аныктамалар

4. Ушул нускоодо колдонулган терминдер жана аныктамалар «Кыргыз Республикасынын төлөм системасы жөнүндө», «Электрондук документ жана электрондук цифралык кол тамга жөнүндө» мыйзамдарында, Улуттук банк Башкармасынын 1998-жылдын 28-апрелиндеги №7/5 токтому менен бекитилген Кыргыз Республикасынын банк мекемелеринде коопсуздукту камсыз кылуу концепциясында жана Улуттук банк Башкармасынын 1999-жылдын 24-июнундагы №47/4 токтому менен бекитилген «Банктар аралык электрондук төлөм документтер жөнүндө» жободо келтирилген терминдерге жана аныктамаларга ылайык келет.

5. Мындан тышкары бул нускоодо төмөнкүдөй терминдер жана аныктамалар колдонулган:

Негизги маалымат камтуучу – бул, электрондук цифралык кол тамга ээсинин жабык ачкычын жана сертификатын коопсуз сактоо үчүн каралган каражат.

ПИН-код – негизги маалымат камтуучунун ээсинин өздүк купуя коду, паролдун аналогу.

3-глава. Каттоодон өткөртүү тартиби

6. Улуттук банктын Электрондук цифралык кол тамга системасынын администраторунун ролу (мындан ары – Администратор) Коопсуздук жана маалыматтык коргонуу башкармалыгынын Маалыматты коргоо бөлүмүнүн кызматкерлерине ыйгарылат.

7. Төлөм системасынын ар бир катышуучусу Банктар аралык электрондук төлөм документтери менен алмашуу жөнүндө макулдашууга кол коет.

8. Төлөм системасынын ар бир катышуучусу жетекчинин буйругу менен төлөм системасынын катышуучусунун атынан электрондук төлөм документтерине кол коюу укугуна ээ эки жооптуу адамды дайындайт.

9. Төлөм системасынын катышуучусунун жооптуу адамы Кыргыз Республикасынын Улуттук банкына (мындан ары – Улуттук банк) уюмдун жетекчисинин – төлөм системасынын катышуучусунун кол тамгасы коюлган кат сунуштайт, ага ылайык Улуттук банкта аталган жооптуу адамдарды каттоо жол-жобосу жүргүзүлөт.

10. Администратор жооптуу адамдын аты-жөнүн жана анын ыйгарым укуктарын Улуттук банктын тастыктоо борборунда каттоодон өткөртүп, аны негизги маалымат камтуучунун эс-тутумуна жаздырат. Катышуучунун каты Улуттук банктын Администраторунда калат жана ал көктөмөгө тиркелет.

11. Тастыктоо борбору тарабынан топтоштурулган жабык жана ачык ачкычтар төлөм системасынын катышуучусунун ар бир жооптуу адамы үчүн кайталангыс болуп саналат. Жабык ачкыч түздөн-түз негизги маалымат камтуучунун эс-тутумуна жазылат. Жабык ачкычты топтоштуруу жана жазып алуу жол-жобосу анын сырттан окулушуна жана ачыкка чыгып кетишине жол бербейт.

12. ПИН-код төлөм системасынын катышуучусунун жооптуу адамы тарабынан гана тандалып алынат, каттоодон өткөртүлөт жана колдонулат. Бул адам өз ПИН-кодунун купуялуулугунун камсыз кылынышы үчүн жеке жоопкерчилик тартат.

13. ПИН-кодду окуу үчүн жеткиликтүү болгон кандай болбосун маалымат камтуучудан жаздырып алууга жол берилбейт.

14. Каттоо жол-жобосунан өткөн негизги маалымат камтуучу күбөлөндүрүлгөн сертификат менен бирге Улуттук банктын Администратору тарабынан кабыл алуу-өткөрүп берүү актысы боюнча төлөм системасынын катышуучусунун жооптуу адамына өткөрүп берилет.

15. Улуттук банктын Администратору төлөм системасынын бардык катышуучулары үчүн ачык ачкычтардын жеткиликтүүлүгүн жана бүтүндүгүн камсыз кылат.

16. Төлөм системасынын катышуучусунун ачык ачкычынын аныктыгы Улуттук банктын тастыктоо борборунун электрондук цифралык кол тамгасы тарабынан кол коюлган тиешелүү электрондук сертификат менен күбөлөндүрүлөт.

4-глава. Электрондук цифралык кол тамганы түзүү жана аны пайдалануу тартиби

17. Электрондук төлөм документтери Улуттук банк тарабынан белгиленген форматтарга ылайык таризделет. Электрондук төлөм документтеринин файлында бир же бир нече электрондук төлөм документтери камтылышы мүмкүн.

18. Ар бир электрондук төлөм документине, документтер топтомуна же файлга төлөм системасынын катышуучусунун жооптуу адамынын электрондук цифралык кол тамгасы коюлат, ал ошол файлда/топтомдо каралган бардык төлөмдөрдү же билдирмелерди тастыктайт.

19. Электрондук цифралык кол тамга, белгиленген тартипте каттоодон өткөн негизги маалымат камтуучу болгон шартта жана ошол негизги маалымат камтуучуну пайдаланууга ыйгарым укуктарын тастыктаган ПИН-кодду туура киргизген шартта түзүлөт.

20. ПИН-кодду үч жолу туура эмес тергенден кийин негизги маалымат камтуучу автоматтык түрдө блокировкаланат. Бул учурда

төлөм системасынын катышуучусунун жооптуу адамы дароо Улуттук банктын Администраторуна кайрылууга тийиш.

21. Эгерде негизги маалымат камтуучу «кара» (жоголуп кеткен же бузулган) тизмеге киргизилсе, колдонуу мөөнөтү аяктаса же кол тамга ачкычынын сертификаты кайтарылып алынса, ошондой эле система же жабдуу бузулуп калган учурда электрондук цифралык кол тамганы түзүү мүмкүн эмес.

22. Негизги маалымат камтуучу жоголуп кеткен учурда төлөм системасынын катышуучусу бул тууралуу дароо Улуттук банктын Коопсуздук жана маалыматтык коргонуу башкармалыгынын Маалыматтарды коргоо бөлүмүнө жазуу түрүндө билдирүүгө милдеттүү.

23. Улуттук банктын администратору төлөм системасында жоголуп кеткен же бузулууга дуушар болгон негизги маалымат камтуучудан пайдалануу мүмкүнчүлүгүн жана ыйгарым укугун дароо четке кагат. Төлөм системасынын катышуучусуна ушул нускоонун 3-главасында белгиленген тартипке ылайык жаңы негизги маалымат камтуучу берилет.

24. Нускоонун 21-пунктунда белгиленген учурларда, катышуучунун чыгыш төлөмдөрү катышуучунун тиешелүү персоналынын негизги маалымат камтуучусунун жардамы менен же болбосо блокировканы жокко чыгарууга же жаңы негизги маалымат камтуучуну бергенге чейин кагаз жүзүндөгү төлөм документтеринин негизинде жүзөгө ашырылат.

25. Электрондук цифралык кол тамганын аныктыгы тиешелүү ачык кол тамга ачкычынын жардамы менен текшерилет.

5-глава. Негизги маалымат камтуучуну сактоо тартиби

26. Электрондук цифралык кол тамганы түзүү жана текшерүү үчүн аппараттык жана программалык камсыздоо каралган персоналдык компьютер кирүү мүмкүнчүлүгү чектелген жайда жайгаштырылууга тийиш.

27. Электрондук цифралык кол тамганы түзүү жана текшерүү үчүн аппараттык жана программалык камсыздоо каралган персоналдык компьютерде операциялык системанын жана колдонулуучу программанын деңгээлинде жашырын сөз (пароль) коюлган коргоо же

болбосо ушул компьютерде алардын кызматтык нускоолоруна ылайык иштөөгө ыйгарым укуктуу адамдарга гана кирүү мүмкүнчүлүгүн камсыз кылган башка көп факторлор каралган аутентификациялоо системасы орнотулууга тийиш.

28. Жабык ачкычы менен негизги маалымат камтуучу төлөм системасынын катышуучусунун жооптуу адамдарында мөөр жана башка купуя документтер менен бирге күйбөгөн шкафта (сейфте) сакталууга тийиш.

29. Жабык ачкычы менен негизги маалымат камтуучуну бекитилбеген столдордо, ящиктерде сактоого жана ага укугу жок адамдарга сактоого берүүгө тыюу салынат.

30. Негизги маалымат камтуучуну сактоо жана пайдалануу тартибинин сакталышы үчүн жоопкерчилик жана контролдук төлөм системасынын катышуучусунун жетекчисине жүктөлөт.

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫНЫН

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ТОКТОМ

Бишкек ш., Үметалиев көч., 101
2016-жылдын 15-июнундагы № 25/8

Кыргыз Республикасынын төлөм системасында орун алышы ыктымал болгон тобокелдиктерди тескөө саясатын бекитүү жөнүндө

Кыргыз Республикасынын «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы жөнүндө» мыйзамынын 7 жана 43-беренелерине жана «Кыргыз Республикасынын төлөм системасы жөнүндө» мыйзамдын 33-беренесине таянуу менен Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасы токтом кылат:

1. Кыргыз Республикасынын төлөм системасында орун алышы ыктымал болгон тобокелдиктерди тескөө саясаты (кошо тиркелет) бекитилсин.

2. Улуттук банк Башкармасынын 2005-жылдын 19-майындагы № 16/4 «Кыргыз Республикасынын төлөм системасында тобокелдиктерди тескөө Саясатын бекитүү тууралуу» токтому күчүн жоготкон катары таанылсын.

3. Юридика башкармалыгы:

– токтомдун Улуттук банктын расмий сайтында жарыяланышын камсыз кылсын;

– расмий жарыялангандан кийин Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актыларынын мамлекеттик реестринде чагылдырылышы үчүн бул токтомду Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлигине жөнөтсүн.

4. Токтом расмий жарыялангандан он беш күн өткөндөн кийин күчүнө кирет.

5. Документ менен иш алып баруу башкармалыгы ушул токтом менен тиешелүү түзүмдүк бөлүмдөрдү, областтык башкармалыктарды жана Баткен областындагы өкүлчүлүктү тааныштырсын.

6. Төлөм системалары башкармалыгы ушул токтом менен коммерциялык банктарды, төлөм системасынын операторлорун жана төлөм уюмдарын тааныштырсын.

7. Токтомдун аткарылышына контролдукту жүзөгө ашыруу милдети Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын Төрагасынын орун басары, айым Л. Орозбаевага ыйгарылсын.

Төрага

Т. Абдыгулов

Кыргыз Республикасынын
Улуттук банк Башкармасынын
2016-жылдын 15-июнундагы
№ 25/8 токтомуна карата тиркеме

Кыргыз Республикасынын төлөм системасында орун алышы ыктымал болгон тобокелдиктерди тескөө саясаты

1-Глава.

Жалпы жоболор

1. Бул саясат, Кыргыз Республикасынын Жарандык кодексине, Кыргыз Республикасынын «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы жөнүндө», «Кыргыз Республикасындагы банктар жана банк иши жөнүндө», «Кыргыз Республикасында лицензиялоо-уруксат берүү системасы жөнүндө», «Кыргыз Республикасынын төлөм системасы жөнүндө» мыйзамдарына жана Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын башка ченемдик укуктук актыларына ылайык иштелип чыккан.

2. Кыргыз Республикасынын төлөм системасында тобокелдиктерди тескөө – бул, Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын (мындан ары – Улуттук банк), финансы-кредит мекемелеринин, төлөм системасынын операторлорунун, төлөм жана процессинг кызмат көрсөтүүлөрүн сунуштаган төлөм уюмдарынын (мындан ары – төлөм системасынын катышуучулары) тобокелдиктерди идентификациялоо, баа берүү, мониторинг жана талдап-иликтөөлөрдү жүргүзүү, аларды алдын алуу жана төмөндөтүү аркылуу Кыргыз Республикасынын төлөм системасынын үзгүлтүксүз ишин камсыз кылууга багытталган иши.

3. Бул саясат, Кыргыз Республикасынын төлөм системасынын ишенимдүүлүгүн жана натыйжалуулугун колдоого алуу үчүн республиканын төлөм системасынын субъекттеринин ишинде келип чыккан тобокелдиктерди тескөө процессин уюштурууга багытталган.

4. Саясатта республиканын төлөм системасынын негизги максаттары, милдеттери жана тобокелдиктерди тескөө принциптери, аны уюштуруу жана камсыз кылуу ыкмалары аныкталган.

5. Саясаттын талаптарын жүзөгө ашыруу максатында, тобокелдиктерге жол бербөөгө жана Кыргыз Республикасынын аймагында иш алып барган төлөм системасын жөнгө салуу боюнча башкаруу чечимдерин кабыл алууга багытталган чараларды жүзөгө ашыруу нускоолору жана жол-жоболору иштелип чыгууда.

2-Глава.

Колдонулган терминдер жана аныктамалар

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын автоматташтырылган тоорук системасы (АТС) – Кыргыз Республикасынын финансы рынокторунда операцияларды жүргүзүүнү автоматташтыруу үчүн каралган Улуттук банктын аппараттык-программалык комплекси.

Төлөм системасынын үзгүлтүксүз иши – мыйзам талаптарын, төлөм системасынын, түзүлгөн келишимдердин жана макулдашуулардын, маалымат-коммуникациялык технологияларды пайдалануу жана төлөм системасынын катышуучуларынын өз ара иш алып баруусунда төлөм системасын техникалык тейлөө эрежелерин бузууга жол берүүнү алдын алуу, ошондой эле бузууга жол берилген шартта төлөм системасынын талапка ылайык иш алып баруусун калыбына келтирүү боюнча ишти уюштуруу жана камсыз кылуу.

Мамлекеттик баалуу кагаздар (мындан ары – МБК) – Улуттук банк менен Кыргыз Республикасынын Финансы министрлиги тарабынан чыгарылган баалуу кагаздар.

Төлөм системасынын тике катышуучусу – бул Улуттук банкта эсеби бар жана «Төлөм системасынын катышуучуларынын банктык идентификациялык коддорунун маалымат китепчесине» ылайык банктык идентификациялык код (БИК) аркылуу система тарабынан идентификациялануучу система менен тике коммуникациялык туташуу мүмкүнчүлүгүнө ээ катышуучу. Тике катышуучуларга Улуттук банктын мыйзамдарына жана ченемдик актыларына ылайык системадан пайдаланууда чек коюлушу мүмкүн.

Төлөм системасындагы тобокелдиктер – тышкы жана/же ички факторлордун таасири астында келип чыккан, 4-главада көрсөтүлгөн, Кыргыз Республикасынын төлөм системасынын максаттарына,

милдеттерине жана функцияларына терс таасирин тийгизиши же талапка ылайык аткарылбашы мүмкүн болгон потенциалдуу жагдайлардын келип чыгуу ыктымалдыгы.

Төлөм системасынын компоненттери – банктар аралык төлөмдөрдү жана эсептешүүлөрдү жүргүзүү үчүн каралган төлөм системасы (ири төлөмдөр системасы, чекене төлөмдөр системасы) жана алар аркылуу төлөм системасынын эрежелеринин чегинде төлөмдөр жана эсептешүүлөр жүзөгө ашырылуучу төлөм системасынын өз ара байланыштуу технологиялары.

Ири төлөмдөр системасы – бул, финансы-кредит мекемелери ортосунда эсептешүүлөр ар бир төлөм документи боюнча өз-өзүнчө системанын эрежелерине жана жол-жоболоруна ылайык ишке ашырылган система жана алар төлөм системасынын катышуучуларынын Улуттук банкта ачылган эсептеринде чагылдырылат.

Чекене төлөмдөр системасы – алар боюнча дароо жыйынтыктап эсептешүү талап кылынбаган катышуучулардын ири чекене жана утурумдук төлөмдөрүн иштеп чыгуу үчүн каралган система.

Төлөм системасынын субъекттеринен болуп төлөм кызмат көрсөтүүлөрүн Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актыларына ылайык сунуштаган төлөм системасынын катышуучулары.

Төлөм системасынын адистештирилген (атайы) катышуучусу – Улуттук банкта эсепке ээ эмес, бирок система менен түз коммуникациялык байланышка ээ жана тике иш алып барган катышуучу.

FIFO (first in first out) - бул, төлөмдөрдү иштеп чыгуу принциби, анда төлөмдөр келип түшүүсүнө жараша ырааттуу жана белгиленген артыкчылыктарга жараша иштелип чыгат.

Төлөмгө каршы берүү (DVP) – эсептешүү принциби, ал бир активди жыйынтыктап которуу дароо ишке ашырылаарын жана башка активди жыйынтыктап которуу ишке ашырылган учурда гана жүргүзүлөөрүн гарантиялайт. Активдер валюта, баалуу кагаздар жана башка финансылык инструменттер түрүндө болушу мүмкүн.

Төлөмгө каршы төлөм (PVP) – эсептешүү принциби, анда бир чет өлкө валютасын жыйынтыктап которуу, эгерде башка чет

өлкө валютасы же валюта жыйынтыктап которулган шартта гана жүргүзүлөөрү каралган.

3-Глава.

Кыргыз Республикасынын төлөм системасынын максаты, милдеттери жана тобокелдиктерди тескөө принциптери

6. Кыргыз Республикасынын төлөм системасында тобокелдиктерди тескөөнүн негизги максатынан болуп республиканын төлөм системасынын үзгүлтүксүз ишин камсыз кылуу жана тобокелдик факторлорунун система тобокелдигине таасир этүү деңгээлин төмөндөтүү саналат, бул Кыргыз Республикасынын төлөм системасынын натыйжалуулугун жана коопсуздугун жогорулатууга өбөлгө түзөт.

7. Кыргыз Республикасынын төлөм системасында тобокелдиктерди тескөө максаттарына жетүү үчүн төмөнкү милдеттерди аткаруу зарыл:

- аларды жүзөгө ашырууда төлөм системасынын үзгүлтүксүз ишине кесепетин тийгизиши мүмкүн болгон алгылыксыз жагдайлардын келип чыгышын болжолдоо;

- төлөм системасынын туруктуу ишине көмөк көрсөтүү;

- орун алышы ыктымал болгон тобокелдиктерди алдын алуу жана четтетүү;

- тобокелдиктерди табуу жана алардын келип чыгуу себептерин аныктоо;

- тобокелдиктерге жол бербөө;

- тобокелдик деңгээлине баа берүү;

- тобокелдикке туруктуу негизде мониторинг жүргүзүү жана аларга баа берүү;

- келип чыккан тобокелдиктердин кесепеттерин өз учурунда четтетүү процессин уюштуруу жана бузууга жол берилген шартта, төлөм системасынын ишин калыбына келтирүү механизмдерин түзүү;

- төлөм системасында орун алышы мүмкүн болгон тобокелдиктерди алгылыктуу деңгээлде чектеп туруу ыкмаларын аныктоо;

- аныкталган тобокелдиктерди кыскартууга багытталган чараларды жүзөгө ашыруу максатында, төлөм системасынын субъекттеринин өз ара маалымат алмашуусун камсыз кылуу;

- тобокелдик факторлоруна жол бербөөгө багытталган чараларды иштеп чыгуу жана жүзөгө ашыруу, ошондой эле төлөм системаларын жөнгө салуу боюнча башкаруучулук чечимдерди кабыл алуу;

- төлөм инфраструктурасынын кызмат көрсөтүүлөр рыногунун өзгөрүлмөлүү шарттарына карата тобокелдиктерди тескөө процессинин ыкчам чара көрүүсү.

8. Кыргыз Республикасынын төлөм системасында тобокелдиктер төмөнкүдөй негизги принциптердин аткарылышын камсыз кылуу чараларын белгилөө аркылуу жөнгө салынат.

8.1. Жоопкерчиликти акыркы жана кайтарылгыс төлөмдөргө бөлүштүрүү.

8.1.1. Алар боюнча эсептешүүлөр Улуттук банктын ири төлөмдөр системасында өткөрүлгөн төлөмдөр Улуттук банкта ачылган банк-төлөөчүнүн эсебин дебеттөөдө - кайтарылып алынгыс жана банк-алуучунун эсебин кредиттөө учурунда – акыркы болуп саналат. Ири төлөмдөр системасы ушул эки операциялардын бир учурда аткарылышын камсыз кылууга тийиш. Ири төлөмдөр системасында эсептешүүлөр кредиттик тапшырмалар боюнча гана жүзөгө ашырылат. Мында, эсептешүүлөрдү жүргүзүү үчүн чекене төлөмдөр системасынан келип түшкөн таза дебеттик позициялар, ошондой эле Улуттук банк тарабынан демилгеленген дебеттик төлөмдөр эске алынбайт. Банк-төлөөчү кредиттик төлөм тапшырмасын төлөм аткаруу кезегинде турган мезгил ичинде гана кайтарып алышы мүмкүн.

8.1.2. Алар боюнча эсептешүүлөр чекене төлөм системасы аркылуу өткөрүлгөн төлөмдөр Улуттук банктын ири төлөмдөр системасында таза позицияларды эсептөө учурунда банк-төлөөчү үчүн кайтарылгыс болуп саналат.

8.1.3. Банк-төлөөчү төлөм документин алган учурда жана кардардын эсебин дебеттөөдө төлөм тапшырмасы кардар-төлөөчү үчүн кайтарылгыс жана акыркы болуп саналат. Банк-алуучу алуучунун эсебин кредиттөөдө төлөм тапшырмасы кардар-алуучу үчүн акыркы болуп саналат. Бул талаптар, коммерциялык банк менен анын кардары ортосунда кол коюлган келишимде каралууга тийиш.

8.2. Таза позицияларды чекене төлөмдөр системасында кайра эсептөөгө жол бербөө. Клиринг системасында клиринг цикли/күн акырында алынган бардык ар тараптуу таза позициялар боюнча ири төлөмдөр системасында акыркы эсептешүүлөрдү жүргүзүү үчүн шарттар камсыздалууга тийиш. Улуттук банк клиринг системасында айрым төлөмдөрдүн максималдуу көлөмүнө лимит белгилеши мүмкүн.

8.3. Төлөм системасында катышуу боюнча талаптарды белгилөө жана жоопкерчилик төлөм системаларынын тике катышуучуларына жана атайы катышуучуларына бөлүнөт. Төлөм системаларынын тике катышуучулары, төлөмдөрдүн түздөн-түз иштелип чыгышына (STP) жана өз кардарларынын атынан төлөмдөрдү өз убагында жүргүзүлүшүнө көмөктөшүү үчүн өз филиалдары, субкатышуучуларынын түздөн-түз иш алып барбаган катышуучулары, атайы катышуучулары башкы мекемедеги төлөмдөрдү иштеп чыгуу борборуна натыйжалуу туташуусун камсыз кылуу үчүн өз ички инфраструктурасын түзүүгө тийиш.

8.4. Банктар аралык эсептешүүлөрдү Улуттук банктагы бирдиктүү эсеп аркылуу жүзөгө ашыруу. Банктар аралык төлөмдөр боюнча акыркы эсептешүүлөр, Улуттук банктын ири төлөмдөр системасы аркылуу төлөм системасынын катышуучуларынын борбордук банка ачылган эсептери боюнча ишке ашырылат.

8.5. Биринчи кезекте аткарылуучу төлөмдөр кезектүүлүгүн сактоо

8.5.1. Улуттук банктын ири төлөмдөр системасында төмөнкүдөй артыкчылыктар белгиленет: мында Улуттук банктын транзакциялары жана чекене төлөмдөр системасынын таза позициялары жогору артыкчылыкка ээ. Ал эми акыркы кезекте – банктар тарабынан демилгеленген банктар аралык төлөмдөр ишке ашырылат. Төлөмдөр FIFO принциби боюнча иштелип чыгууга тийиш.

8.6. Баалуу кагаздар менен эсептешүү системасында баалуу кагаздар эсептери жана акча каражаттары боюнча каражаттарды DVP принцибин сактоо менен каражаттардын бир эле учурда алынып салынышын гарантиялаган механизмдер каралууга тийиш.

8.7. Чет өлкө валютасында эсептешүү системасы өлкө чегинен тышкары бүтүмдүн бир тарабы боюнча эсептешүүлөр ортосунда ажырым убакытты төмөндөтүүгө багытталууга жана түпкүлүгүндө келип, чет өлкө валютасындагы эсептер боюнча каражаттарды жана

улуттук валютадагы акча каражаттарды PVP сактоо принциби боюнча бир эле учурда алынып салынышын камсыз кылууга тийиш.

8.8. Эсептердеги ликвиддүүлүктү тескөө инструменттеринин болушу. Банктар аралык төлөм системаларында ликвиддүүлүктү тескөө механизмин түзүү максатында, катышуучулар тарабынан банктар аралык төлөмдөрдү жүргүзүүдө пайдаланылган, Улуттук банктын ири төлөмдөр системасынын эсептеринде топтолгон бирдиктүү ликвиддүүлүк пулу пайдаланылат. Улуттук банктын ири төлөмдөр системасында ликвиддүүлүктү тескөө инструменттери төлөм системасынын катышуучуларына айкын убакыт ыргагында эсеп абалына мониторинг жүргүзүү мүмкүнчүлүгүн берүүгө жана эсепти тескөө, камдык талаптарды аткаруу же банктар аралык рынокто үстөк ликвиддүүлүктү жайгаштыруу үчүн кредиттерди алуу зарылчылыгына баа берүү механизмдерин сунуштоо мүмкүнчүлүгүн берүүгө тийиш. Ликвиддүүлүк төмөнкү инструменттерди пайдалануу менен тескөөгө алынышы мүмкүн:

8.8.1. Улуттук банктагы эсепте банктар аралык эсептешүүлөрдү жүзөгө ашыруу максатында жайгаштырылган акча каражаттары төлөм системасынын катышуучулары тарабынан банктын билдирмесинин негизинде Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларына ылайык пайдаланылууга тийиш.

8.8.2. Бир күндүк кредиттер Улуттук банктын ири төлөмдөр системасында операциялык күндүн акырына кайтаруу милдеттенмеси менен Улуттук банк менен Банк ортосунда бир күндүк кредит алууга түзүлгөн Башкы келишимдин негизинде, Улуттук банктын бир күндүк кредит алуу талаптарына жооп берген жана мамлекеттик баалуу кагаздар түрүндө милдеттүү күрөө менен камсыздалган төлөм системасынын катышуучулары үчүн сунушталууга тийиш. Бир күндүк кредит улуттук валютада, пайызсыз, чейректин акыркы жумуш күнүнөн тышкары кайсыл болбосун башка жумуш күнү берилет.

8.8.3. Орду жабылбаган бир күндүк кредит кийинки жумуш күнүнө чейин «овернайт» кредити катары кайра тариздөө жана таризделген күнгө карата «овернайт» кредитин пайдалануу үчүн белгиленген пайыздык чен боюнча автоматташтырылган тоорук системасында автоматтык түрдө мөөнөтү узартылат. Кредит мөөнөтүн бир гана жолу узартууга жол берилет.

8.8.4. «Овернайт» кредити Улуттук банктын «овернайт» кредитин алуу талаптарына жооп берген төлөм системасынын катышуучуларына гана төмөнкү шарттарда сунушталышы мүмкүн:

– белгиленген пайыздык чен боюнча, мамлекеттик баалуу кагаз түрүндө күрөөлүк камсыздоо алдында, чейректин акыркы жумуш күнүнөн тышкары кайсыл болбосун башка жумуш күнү;

– банктын билдирмеси боюнча улуттук валютада, Улуттук банк менен банк ортосунда берилген күндөн кийинки жумуш күнү ордун жабуу мөөнөтүн кароо менен түзүлгөн «овернайт» кредити жөнүндө Башкы келишимге жана Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларына ылайык.

Банктын кредиттин негизги суммасы мөөнөтүндө төлөнбөгөн карыздардын, ал боюнча чегерилген пайыздардын жана туумдардын ордун жабуу тартиби «овернайт» кредити жөнүндө Башкы келишимде аныкталат.

8.8.5. Улуттук банктын ири төлөмдөр системасында эсептешүү терезесинин болушу. Улуттук банктын ири төлөмдөр системасында терезени ачуу учурунда кезекте турган төлөмдөр боюнча эсептешүүлөрдү жүргүзүү жана банктар аралык рынокто каражаттарды алуу аркылуу же болбосо Улуттук банктан овернайт кредитин алуунун эсебинен бир күндүк кредитти кайтаруу максатында операциялык күндүн акырына банктар аралык эсептешүү терезеси каралууга тийиш. Эсептешүү терезесин жабуу учуруна алар боюнча эсептешүү жүргүзүлбөгөн, кезекте турган төлөмдөр четке кагылууга тийиш.

4-Глава.

Төлөм системасындагы тобокелдик түрлөрү

9. Төлөм системасынын үзгүлтүксүз ишине кесепетин тийгизиши мүмкүн болгон тобокелдик факторлору ички жана тышкы болуп экиге бөлүнөт.

Ички тобокелдик факторлору төлөм системасынын ички чөйрөсүнүн системанын натыйжалуу иш алып баруусуна таасирин тийгизүү аркылуу анын иш жөндөмдүүлүгүнө таасирин тийгизет. Төлөм системасынын үзгүлтүксүз ишине кесепетин тийгизиши ыктымал болгон ички тобокелдик факторлоруна ички документтердин жеткире иштелип

чыкпашы, келишимдердин жана макулдашуулардын шарттары, маалымат системасындагы үзгүлтүктөр, байланышуу каналынын жана жабдуулардын үзгүлтүккө учурашы, маалыматтык коргонуу системасынын жеткире өркүндөтүлбөшү, төлөм системасынын субъект персоналынын квалификациясынын жетишсиздиги жана талапка ылайык иш алып барбашы, резервдик схемалардын жоктугу ж.б. кирет. Ички факторлор финансылык сыяктуу эле, финансылык эмес тобокелдиктерге таасирин тийгизет.

Тышкы тобокелдик факторлору төлөм системасына тыштан таасирин тийгизет жана алар системанын үзгүлтүксүз жана коопсуз ишине коркунуч жаратышы мүмкүн. Тышкы тобокелдик факторлоруна табигый күтүүсүз жагдайлар (жердин силкениши, суу ташкыны, жаратылыш катаклизмдери), техногендик факторлор (өрттүн чыгышы, суунун капташы, жарылуулар, химиялык жана радиациялык заттардын тарап кетиши, энергетикалык жана жана телекоммуникациялык кырсыктар ж.б.), социалдык факторлор (согуш аракеттери, массалык башаламандык, теракттар ж.б.) жана криминалдык факторлор (хакердик чабуул, алдамчылык иш-аракеттер, төлөм системасынын субъект персоналынын же башка адамдардын системанын ишине карата укукка жатпаган иш-аракеттери ж.б.). Тышкы факторлор укуктук тобокелдиктердин, алдамчылык тобокелдигинин, хакердик чабуулдун жана иш аброюнун ажыроону шарттайт.

10. Төлөм системасында олуттуу көңүл финансылык тобокелдиктерге бурулат. Аларга система тобокелдиги, ликвиддүүлүк тобокелдиги жана кредиттик тобокелдик кирет.

Система тобокелдиги – бул, алгылыксыз жагдайдын келип чыгуу ыктымалдыгы, анда төлөм системасынын катышуучуларынын биринин өз милдеттенмелеринин мөөнөтүндө аткарылышын камсыз кылууга жөндөмсүз болот. Төлөм системасынын катышуучуларынын бири бир же бир нече тобокелдикке жол берген учурда системалуу тобокелдик келип чыгат, бул өз кезегинде, бүтүндөй төлөм жана банк системасынын туруктуулугуна кооптуу жагдайды жаратат. Системалуу тобокелдикти шарттаган тобокелдиктерге ликвиддүүлүк жана кредиттик тобокелдиктер кирет.

Ликвиддүүлүк тобокелдиги – бул, катышуучунун акча каражаттарынын жетишсиздигинен же анын жоктугунан улам, төлөө мөөнөтү келип жеткен учурда милдеттенмелер боюнча толук

эсептешүүнү жүзөгө ашыра албай калуу тобокелдиги. Ликвиддүүлүк тобокелдиги, бул катышуучу төлөөгө жөндөмсүз абалда калгандыгын эмес, ал өз милдеттенмелери боюнча эсептешүүнү кийинчерээк так белгиленбеген убакытта жүргүзүүгө мүмкүнчүлүгү бар экендигин билдирет. Мындай тобокелдиктин келип чыгуу ыктымалдыгы системанын катышуучусунун финансылык активдеринин жана финансылык милдеттенмелеринин тең салмактанбагандыгына байланыштуу болот. Ликвиддүүлүккө жана кредитти төлөө жөндөмдүүлүгүнө тиешелүү проблемалар эсептешүүлөрдүн өз учурунда жүргүзүлүшүнө кесепетин тийгизиши мүмкүн.

Кредиттик тобокелдик – бул, мөөнөтү келип жеткенде же болбосо кийинчерээк кайсыл болбосун учурда төлөм системасынын катышуучусунун башка катышуучулар алдында төлөм инфраструктурасынын кызматтары үчүн төлөө боюнча өз финансылык милдеттенмелерин төлөй албай калуу жөндөмдүүлүгүнөн улам келип чыккан тобокелдик. Кредиттик тобокелдик төлөм системасынын катышуучуларынын финансылык туруктуулугуна кооптуу жагдайды шарттайт, бул төлөм системасынын үзгүлтүксүз ишине таасирин тийгизет.

Төлөм системасына байланыштуу финансылык эмес тобокелдиктердин катарына өзүндө юридикалык/укуктук тобокелдикти жана алдамчылык тобокелдигин камтыган операциялык тобокелдик кирет.

Операциялык тобокелдик – бул, аппараттык-программалык комплекстин иш жөндөмдүүлүгүн бузуудан улам, төлөм системасынын субъект персоналынын талапка ылайык иш алып барбашынан, ошондой эле аны ишке ашурууда аппараттык-программалык комплексте жана коммуникациялык байланыш каналдарында техникалык үзгүлтүктүктөрдөн улам, төлөмдөрдү жана эсептешүүлөрдү жүргүзүү мүмкүнчүлүгүнөн ажыроону шарттаган тышкы факторлордун таасиринен, техникалык инфраструктуранын бузулушунан, төлөм системасынын эрежелеринин, маалыматты коргоо талаптарынын бузууга жол берилишинен же болбосо бүтүндөй системанын иштөөгө жөндөмсүздүгүнөн улам келип чыккан тобокелдик.

Юридикалык/укуктук тобокелдик – бул, Кыргыз Республикасынын мыйзам талаптарын, Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларын, банктардын, төлөм системасынын

операторлорунун жана катышуучуларынын, төлөм уюмдарынын төлөм системасынын иш нормалары жана эжерелери аныкталган ички документтердин, келишимдердин жана макулдашуулардын шарттарын аткарбагандыгынан, ошондой эле ал төлөм системасынын катышуучулары ортосунда соттук териштирүүнүн жүргүзүү же аны баштоо үчүн негиз болушу мүмкүн болгон төлөм системасынын башка катышуучуларына карата укуктук жактан белгисиздиктен улам улам орун алган тобокелдик.

11. Төлөм системасынын катышуучуларында операциялык тобокелдикти тескөө процессин жөнгө салган ички ченемдик укуктук актылар жок болсо, катышуучулар төмөнкүдөй кошумча тобокелдиктерге дуушарланышы ыктымал:

Алдамчылык тобокелдиги – төлөм системасынын катышуучуларынын кызматчыларынын өз кызматтык абалынан кыянаттык менен пайдалануусунан, маалыматтан санкциясыз колдонуусунан, уурдоодон, төлөм системасынын алкагында операциялардын ишке ашырылгандыгын жашыргандыгынан, укукка жатпаган иштердин жүргүзүлүшүнөн улам, ошондой эле финансылык жоготууларга алып келген, төлөм инфраструктурасынын кызматтарынан пайдалануучулардын каражаттарын уурдоо максатында, алар менен байланышууга алып келген алдамчылардын иш-аракеттери аркылуу башка жактардын жеке маалыматтарынан укуксуз пайдалануусунан, купуя маалыматты алуусунан, маалымат базасынан пайдалануусунан ж.б. ушул сыяктуу иш-аракеттерге жол берүүдөн улам келип чыккан тобокелдик.

Хакердик чабуул тобокелдиги – төлөм инфраструктурасынын (пароль, ПИН-код, банктык карттар номери, кол тамга үлгүсүнүн аналогу, пайдалануучулардын жеке маалыматтары) кызматтарынан пайдалануучулардын жеке маалыматын алуу максатында, маалымат системасына санкциясыз кирүү, атайы техникалык каражаттарды ишке киргизүү, компьютердик вирустарды жана башка зыян келтирүүчү программаларды таркатуу аркылуу төлөм системасынын маалымат ресурстарына жана маалымат-телекоммуникациялык каражаттарга таасир этүүсүнөн, маалымат базасынын жок болушунан жана аны иштен чыгаруудан, маалыматтык компьютердик системанын блокировкаланышынан жана иш үзгүлтүгүнө учурашынан улам келип чыккан тобокелдик.

Иш аброюнан ажырап калуу тобокелдиги – калк арасында төлөм системасынын туруктуулугу жөнүндө терс ой-пикир түптөлүшүнөн, төлөм системасында сунушталган кызмат көрсөтүүлөрдүн сапатына терс баа берилгендиктен, анын ичинде төлөм системасына же анын катышуучуларына карата ишенимден ажыроого алып келген жалган маалыматтарды таркатуудан улам келип чыккан аброй тобокелдиги.

5-Глава.

Төлөм системасында тобокелдиктерди тескөөнүн негизги баскычтары

12. Тобокелдиктерди идентификациялоо – Кыргыз Республикасынын төлөм системасынын үзгүлтүксүз жана коопсуз ишине коркунуч жараткан тобокелдиктерди табуу, алардын келип чыгуу себептерин жана өбөлгөлөрүн аныктоо процесси.

13. Тобокелдиктерге баа берүү жана талдап-иликтөөлөрдү жүргүзүү – тобокелдиктерди идентификациялоонун натыйжасында алынган маалыматты иштеп чыгуу, тобокелдиктердин өзгөчөлүктөрүн жана алардын келип чыгуу кесепеттерин изилдөө процесси.

14. Тобокелдиктерге мониторинг жүргүзүү – төлөм системасынын үзгүлтүксүз жана коопсуз ишине кесепетин тийгизген факторлорду табуу процесси.

15. Тобокелдиктерди алдын алуу боюнча чараларды иштеп чыгуу жана жүзөгө ашыруу – төлөм системасынын ишине карата терс жагдайлардын келип чыгуусун азайтууга мүмкүндүк берген чараларды иштеп чыгуу жана жүзөгө ашыруу процесси.

16. Тобокелдиктерди кыскартуу боюнча ыкмаларды иштеп чыгуу жана жүзөгө ашыруу – орун алган тобокелдиктердин кесепетин азайтууга жана андан улам келип чыккан чыгымдардын ордун жабууну алууга багытталган чаралар топтомун түшүндүргөн тобокелдиктерди тескөө процесси (1-тиркеме).

6-Глава. Төлөм системасында тобокелдиктерди төмөндөтүү механизмдери

17. Мөөнөттүү жана ири төлөмдөрдү ишке ашырууга байланыштуу тобокелдиктерди кыскартуу үчүн төлөм системасында тобокелдиктерди тескөөнүн төмөнкүдөй механизмдери каралган:

17.1. Системада финансылык тобокелдиктерди төмөндөтүү максатында оператор катышуучулардын ликвиддүүлүгүн тескөө механизмдерин пайдалануу менен төмөнкүдөй чараларды жүзөгө ашырат:

- өз милдеттенмелерин аткаруусу үчүн катышуучулардын каражаттарынын жетиштүүлүгүнө айкын убакыт ыргагында мониторинг жүргүзүү;

- катышуучу-төлөөчүнүн Улуттук банктагы эсебинде ачылган кредиттик калдыктын чегинде гана системада эсептешүү операцияларын жүргүзүү;

- катышуучулардын Улуттук банктагы эсебиндеги калдыктарын айкын убакыт ыргагында кароо мүмкүнчүлүгү менен камсыздоо;

- окшош системалар менен өз ара иш алып баруусун камсыздоо үчүн каражаттарды резервге коюу мүмкүнчүлүгү менен камсыз кылуу;

- төлөмдөрдү белгиленген артыкчылыктарга жараша иштеп чыгуу;

- катышуучулардын өз төлөмдөр кезегин тескөөсү (төлөмдөр артыкчылыгын өзгөртүү, кезекте турган төлөмдү кайтарып алуу ж.б.);

- Улуттук банктын «бир күндүк кредит» жана «овернайт» кредитин алуу талаптарына ылайык келген жана улуттук валютада мамлекеттик баалуу кагаздар түрүндө милдеттүү күрөө менен камсыздалган төлөм системасынын катышуучулары үчүн гана «бир күндүк кредит» жана «овернайт» кредитин сунуштоосу;

- чекене төлөмдөр системасынын катышуучуларынын таза дебеттик позициясына лимиттердин белгиленишин камсыздоосу.

17.2. Системада финансылык эмес (операциялык) тобокелдиктерди кыскартуу максатында, төмөнкү чаралардын кеминде бирин аткаруу камтылган штаттан тышкаркы жагдайлар келип чыккан шартта, төлөм системасынын ишин камсыз кылуу боюнча жол-жоболор болууга тийиш:

- төлөм документтерин колго даярдоодо негизги тилкелердин эки жолу киргизилишин камсыз кылуу;
- негизги түйүндө аппараттык жана программалык камсыздоону кайталап киргизүү;
- резервдик борбордо негизги түйүн маалыматын кайталап киргизүү;
- негизги түйүн менен катышуучулардын автоматташтырылган жумуш орундары ортосунда үзгүлтүксүз байланышты камсыз кылуу үчүн байланыш каналдарын кайталап киргизүү;
- негизги жана резервдик түйүндөрдү үзгүлтүксүз электр энергиясы менен камсыздалышын уюштуруу;
- системанын катышуучуларын жана персоналды авторизациялоо жана аутентификациядан өткөрүү каражаттарын камсыз кылуу, санкциясыз пайдалануудан коргоо үчүн маалыматтарды өткөрүү каналын шифрлөө;
- өткөрүлүп жаткан маалыматтын аныктыгын жана бүтүндүгүн камсыз кылуу үчүн электрондук цифралык кол тамганы колдонуу;
- системанын программалык камсыздоосунун маалымат коопсуздугун камсыз кылуу үчүн антивирустук коргонуу чараларын колдонуу;
- аларды жоготуу тобокелдиги келип чыккан учурда, маалыматтарды сактоо жана калыбына келтирүү же кайталап сактоо үчүн системада жүргүзүлгөн бардык операциялардын резервдик көчүрүлүшүн камсыз кылуу;
- системада электрондук документтердин сакталышын камсыз кылуу үчүн бардык жөнөтүлгөн жана келип түшкөн электрондук билдирмелердин архивин жүргүзүү;
- катышуучулардын системанын иш эрежелерин сактоосуна туруктуу негизде контролдукту жүргүзүү.

17.3. Системада юридикалык/укуктук тобокелдиктердин орун алышын кыскартуу максатында, оператор тарабынан катышуучулар менен укуктук белгисиз жагдайларды четтетүү чаралары көрүлөт, катышуучулардын кол коюлган келишимдердин жана макулдашуулардын шарттарын, ушул жободо жана Улуттук банктын

башка ченемдик укуктук актыларында белгиленген нормаларды жана системанын иш эрежелерин сактоосуна контролдук жүзөгө ашырылат.

17.4. Системанын катышуучулары ликвиддүүлүктү тескөө инструменттерин пайдалануу менен Улуттук банка ачылган өз эсептериндеги зарыл ликвиддүүлүктү өз алдынча камсыздашат (активдердин жана пассивдердин түзүмүнө жана сапатына талдап-иликтөөлөрдү жүргүзүү, акча агымдарын эсептөө ж.б.).

17.5. Системанын катышуучулары өз ички ченемдик документтеринде системада иштөө учурунда тобокелдиктерди жөнгө салуу ыкмаларын караштырышат.

17.6. Системанын оператору туруктуу негизде ар бир тобокелдик түрү боюнча мониторингдин жүргүзүлүшүн жана баа берилишин камсыз кылат.

18. Пакеттик клиринг системасында төлөмдөрдү жүргүзүүгө байланыштуу тобокелдиктерди кыскартуу үчүн төлөм системасында төмөнкүдөй тобокелдиктерди жөнгө салуу механизмдери каралган:

18.1. Финансылык тобокелдиктерди кыскартуу максатында системада бир төлөмдүн максималдуу суммасына лимиттер жана катышуучулардын таза дебеттик позицияларына резерв белгиленет.

18.2. Кризистик жагдайларга бөгөт коюу максатында, клирингдик системанын катышуучулары эсептерде ликвиддүүлүктү тескөө инструменттерин колдонушу мүмкүн, бул үчүн өздүк каражаттардын эсебинен жалпы Камсыздандыруу фондусу түзүлүшү мүмкүн, анын өлчөмү Улуттук банктын регламентинде белгиленген таза позициялар боюнча жыйынтыктап эсетешүү учурунда Улуттук банкага коррэсептер боюнча көбүрөөк орточо статистикалык бир күндүк дебеттик сальдо суммасынын ордун жабууга тийиш. Бул үчүн катышуучулар ликвиддүүлүктү тескөө инструменттерин пайдалануу менен жыйынтыктап эсептешүү аяктаган учурда Улуттук банкага өз эсебин зарыл ликвиддүүлүк менен камсыз кылышы зарыл.

18.3. Системанын оператору туруктуу негизде клиринг системасынын катышуучуларынын өз алдынча иш алып баруусуна мезгил-мезгили менен баа берип турууга жана Улуттук банк Башкармасынын чечимине ылайык клиринг системасында проблемалуу катышуучулардын катышуусун жокко чыгарууга же убактылуу токтотууга тийиш.

18.4. Операциялык тобокелдиктерди жана өзгөчө кырдаалдарга (жаратылыш кырсыктары, согуштук аракеттер ж.б.) байланыштуу тобокелдиктерди кыскартуу, ошондой эле системанын үзгүлтүксүз ишин камсыз кылуу максатында, негизги клиринг борборунун иши резервдик борбордо кайталанып ишке ашырылууга тийиш.

18.5. Клиринг борбору менен катышуучулардын автоматташтырылган жумуш орундары ортосунда үзгүлтүксүз байланышты камсыз кылуу үчүн системада атайы бөлүнгөн байланыш каналы, SWIFT каналы жана аларга тиешелүү резервдик каналдар аркылуу байланышуу каралууга тийиш.

18.6. Санкциясыз колдонуудан коргонуу үчүн маалыматтарды өткөрүү каналдарына шифр белгилөө, системанын катышуучуларын жана персоналын авторизациялоо жана аутентификациялоо колдонулат. Өткөрүлүп жаткан маалыматтын аныктыгы жана бүтүндүгү электрондук цифралык кол тамганы пайдалануу аркылуу камсыздалат.

18.7. Аларды жоготуу же кайталанып калуу коркунучу келип чыккан шартта, маалыматтарды системада сактоо жана калыбына келтирүү үчүн катышуучулардын системага жөнөтүлгөн жана системадан алынган бардык маалыматтарын резервдик көчүрмөлөө жана алардын архивин түзүү пайдаланылат.

19. Банктык төлөм карттарын пайдалануу менен эсептешүүлөрдү жүргүзүүгө байланыштуу тобокелдиктерди кыскартуу үчүн төлөм системасында тобокелдиктерди жөнгө салуунун төмөнкүдөй механизмдери каралган:

19.1. Төлөм карттарын пайдалануу менен клиринг жана транзакциялар боюнча эсептешүүлөр процессинг борборунан алынган маалыматтардын негизинде төлөмдөрдүн клиринг системасында жүзөгө ашырылууга тийиш.

19.2. Тобокелдиктерге жол бербөө жана карт ээлеринин укуктарын коргоо үчүн банктык төлөм карттарын пайдалануу менен эсептешүүлөр системасынын эрежелери жана типтүү келишимдер, кеңири коомчулукка маалымдоо максатында жарыяланууга тийиш. Карт ээси эрежелер жана типтүү келишимдин шарттары менен аларга карт берилгенге чейин алдын ала таанышып чыгуусу зарыл.

19.3. Банктык төлөм карттары менен эсептешүүлөр системанын эрежелеринде жана жол-жоболорунда карттардын дубликаттарынын

жасалышына жана алардын санкциясыз пайдаланылышына бөгөт коюу максатында карт элеринин жана карт эмитенттеринин жоопкерчиликтери каралууга тийиш. Карт ээси эрежелерди бузууга жол берген учурда банк-эмитент аны блокировкалоого тийиш.

19.4. Эрежелерде, жол-жоболордо жана банктык төлөм карттарын пайдалануу системасы боюнча келишимдерде карт эмитентинин, эгерде ал төлөөгө жөндөмсүз абалда калса же келишим шарттарын бузууга жол берсе, бул тууралуу карт ээсине билдирүүдө анын макулдугусуз, система картын стоп-баракчага киргизүүгө укугу белгиленүүгө тийиш.

20. Акча которуу системалары аркылуу акча каражаттарын которууда төлөм системасында тобокелдиктерге жол бербөө максатында, төлөм системасында тобокелдиктерди тескөөнүн төмөнкүдөй механизмдери каралган:

20.1. Системада жөнөтүүчүлөрдүн жана алуучулардын маалыматтарын тескөө, эл аралык уюмдар, улуттук террористтер тизмеги, терроризмге катыштыгы бар катары шектенүүнү жараткан адамдардын улуттук тизмеги тарабынан чыгарылган террористтер тизмеги боюнча кардарларды текшерүү механизми болууга тийиш.

20.2. Системада жана келишимдик базада талаш маселелерди чечүү эрежелеринин жана жол-жоболорунун болушу (жаңылыш акча которуу, кайтаруу, акча которуудан баш тартуу ж.б.).

20.3. Төлөм системасынын катышуучусу алдында финансылык милдеттенмелердин Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларына ылайык камсыздалышы.

21. Электрондук акча менен эсептешүүлөрдү жүргүзүүдө төлөм системасында тобокелдиктерге жол бербөө максатында төлөм системасында тобокелдиктерди тескөөнүн төмөнкүдөй механизмдери каралган:

21.1. Системаны начар уюштуруунун же электрондук акча системасынан пайдалануу мүмкүнчүлүгүнө ээ жактар кыянаттык менен пайдалануусунун натыйжасында келип чыккан чыгымдарга байланыштуу операциялык тобокелдикти кыскартуу максатында, аппараттык-программалык каражаттардын абалына жана ишине туруктуу негизде мониторинг жүргүзүү, ошондой эле маалыматты коргоо каражаттарын өркүндөтүү зарыл.

21.2. Электрондук акчаны пайдалануу менен эсептешүү системасы ички электрондук акчаны пайдалануу эрежелери жана жол-жоболору, ошондой эле системанын ишин жөнгө салган келишимдик мамилелер менен камсыздалууга тийиш. Электрондук акча системасы, Кыргыз Республикасынын мыйзам талаптарына ылайык коопсуздукка коркунуч келтирүү тобокелдигине жол бербөө, аларга бөгөт коюу жана аныктап билүү үчүн тиешелүү техникалык, уюштуруу, технологиялык коопсуздук механизмдери менен камсыздоого тийиш.

21.3. Электрондук акча системасы алдамчылык аракеттерден коргонуу, күмөн жана шектүү транзакцияларды (операцияларды) аныктоо, Кыргыз Республикасынын мыйзам талаптарына ылайык террористтик жана экстремисттик иштерге катыштыгы бар адамдар тизмегине кирген жактар тарабынан жүзөгө ашырылган же аларга таандык болгон операцияларды токтотуу жана аларга таандык болгон электрондук капчыктарды блокировкалоо механизмдерине ээ болууга тийиш.

21.4. Электрондук акча системасы, Кыргыз Республикасынын төлөм системасына көзөмөлдүктүн, банктык көзөмөлдүктүн жана акча-кредит саясатынын алкагында Улуттук банктын талаптарына ылайык, төлөмдөр боюнча лимиттерди белгилөө, электрондук акча формасындагы акча жүгүртүү жөнүндө зарыл статистикалык жана маалыматтык отчетторду түзүү мүмкүнчүлүгүнө ээ болууга тийиш.

21.5. Электрондук акча системасы, аларды пайдалануу акцептанттардын жана электрондук акча ээлеринин чыгымдарын төмөндөтүү үчүн маалыматтарды жана форматтарды өткөрүп берүүнүн өңчөйлөштүрүлгөн стандарттарын пайдалануу аркылуу өз ара иш алып барган электрондук акча катышуучулары менен (акча каражаттарынын жылышын эсепке алуу боюнча ички система) натыйжалуу иштөө мүмкүнчүлүгүнө ээ.

21.6. Электрондук акча системасы, электрондук акчадан пайдаланган катышуучулар үчүн натыйжалуу, коопсуз, баасы жеткиликтүү жана пайдаланууга ыңгайлуу болууга, пайдалануучулар укугун коргоого багытталган талаптарга жооп берүүгө тийиш.

21.7. Электрондук акчаны пайдалануу менен эсептешүү системасына мезгил-мезгили менен сертификацияланган уюм тарабынан ички жана тышкы факторлорго кесепеттерге талдап-иликтөөлөр жүргүзүлүүгө тийиш.

22. Төлөм системасында тобокелдиктерди кыскартуу максатында, аралыктан тейлөө эсептерин жүзөгө ашырууда системада төмөнкүдөй тобокелдиктерди тескөө механизмдери каралган:

22.1. Аралык банкингинин маалымат коопсуздугун камсыз кылуу боюнча комплекстүү системанын болушу, анда төмөнкүдөй аспектилер камтылууга тийиш:

- аралыктан банктык жана төлөм кызматтарын сунуштоого байланыштуу тобокелдиктерди аныктоо жана аларга баа берүү;

- тобокелдиктерди кыскартуу чараларын аныктоо, анын ичинде кардарды идентификациялоонун тиешелүү технологияларын жана ички контролдук нормаларын колдонуу;

- кардарга тиешелүү маалыматтан санкциясыз колдонууну коргоо чараларын аныктоо жана маалыматтын сакталышын камсыз кылуу;

- кардарга маалымдоо чараларына баа берүү;

- банктык эсеп, электрондук капчык транзакциялары боюнча лимиттерди белгилөө жана аларга баа берүү;

- электрондук капчык ачуу жана ал аркылуу төлөмдөрдү жүргүзүү боюнча белгиленген лимиттер боюнча транзакциялардын жүзөгө ашырылышына контролдук жүргүзүү.

22.2. Кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштоочу, зарылчылыкка жараша тыштан же ичтен мыйзамсыз пайдалануу коркунучу келип чыккан учурда, маалыматтын купуялуулугун жана бүтүндүгүн камсыз кылуу үчүн аралык банкингди сунуштоо технологиясына киргизилген кандай болбосун өзгөртүүлөргө ылайык өз маалымат коопсуздугу системасына корректировкалоолорду киргизүүгө жана аны жаңыртып турууга милдеттүү.

22.3. Кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштоочу бекитилген ички жол-жоболорго ылайык, коопсуздук системасынын өз учурунда жаңыртылышын жана модернизацияланышын камсыз кылууга тийиш.

22.4. Өз пайдалануучуларынын идентификацияланышын камсыз кылуу үчүн кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштоочу орун алышы ыктымал болгон тобокелдиктерди кыскартуу ыкмаларын колдонууга тийиш. Кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштоочу кардарды идентификациялоо ишине көз салып турууга, ага баа берүүгө жана бул багытта жаңы технологияларды ишке киргизүүгө, ошондой эле операция түрүнө

жана пайдалануу деңгээлине жараша кардарды идентификациялоо системасына орун алган тобокелдик факторлорунун негизинде тиешелүү өзгөртүүлөрдүн киргизилишин камсыз кылууга тийиш.

23. Операциялык катага жана үзгүлтүктөргө жол берилген учурда төлөм системасында орун алган тобокелдиктерди кыскартуу үчүн төмөнкүдөй жөнгө салуу механизмдери каралган:

23.1. Төлөм инструменттеринин мыйзамсыз пайдаланылышына, ошондой эле төлөмдөр боюнча операциялардын мыйзамсыз жүргүзүлүшүнө бөгөт коюу максатында, төлөмдөрдү жүргүзгөн, иштеп чыккан жана аларды алган адамдардын инсандыгын жана укуктуу экендигин текшерүү механизми колдонулууга, маалыматтын купуя сакталышы камсыз кылынууга, ошондой эле иштеп чыгуу борборунан жана төлөмдөр боюнча маалыматты өткөрүүдө пайдаланылуучу байланыш каналдарынан колдонууга чектөөлөр белгиленүүгө тийиш. Мында, жайлардын жана жабдуулардын коопсуздугуна, ошондой эле аларды сактоо мезгилинде сыяктуу эле, өткөрүү процессинде да маалыматтардын корголушуна өзгөчө көңүл бурулууга тийиш (тиркеме).

23.2. Автоматташтырылган системада катага жол берилишин жокко чыгарган же төмөндөткөн маалыматтардын киргизилишине контролдук камсыз кылынууга тийиш. Автоматташтырылган системанын бардык жабдуусу жана программалык камсыздоосу кылдат тесттен, тажрыйбалык эксплуатациялоодон өтүүгө жана белгиленген стандарттарга ылайык документтерге ээ болууга тийиш.

23.3. Операциялык үзгүлтүктөрдү төмөндөтүү жана табигый кырсык факторлоруна туруштук берүү максатында резервге көчүрүү пайдаланылууга тийиш, ал кандай болбосун учурда дароо ишке киргизилиши мүмкүн. Резерв механизмдери операцияны жүзөгө ашырган персонал үчүн жеткиликтүү, натыйжалуу, коопсуз болууга жана системанын ишине тоскоолдуктарды жаратпоого тийиш.

23.4. Анда төлөм системасынын катышуучуларынын бири өз милдеттерин жүзөгө ашыруу мүмкүнчүлүгүнө ээ болбогон, 4-бөлүктө көрсөтүлгөн тобокелдиктер аныкталган шартта оператор төмөнкүлөрдү ишке ашырууга тийиш:

- тобокелдик аныкталган учурдан тартып 1 (бир) күндөн ашпаган мөөнөт ичинде Улуттук банктын ыйгарым укуктуу түзүмдүк бөлүмүнө

электрондук кат жана жазуу жүзүндө билдирме жөнөтүү же телефон аркылуу маалымдоого;

- тобокелдикке дуушар болгон тарапка же тараптарга билдирүүгө;
- башка катышуучуларды өз милдеттенмелерин аткаруу мүмкүнчүлүгү менен камсыз кылууга.

24. Катага жол бербөө максатында бардык төлөм инструменттери пайдалануу үчүн жетишерлик жөнөкөй болууга жана төлөм системасынын катышуучулары аны бирдей түшүнүүсүн камсыз кылууга тийиш.

7-Глава. **Корутунду жоболор**

25. Төлөм системасынын катышуучулары Кыргыз Республикасынын төлөм системасында жүзөгө ашырылып жаткан ишкердик түрүнө мүнөздүү болгон тобокелдикти өз алдынча тескөөгө алат жана мындай тобокелдиктердин кесепеттери үчүн жоопкерчилик тартышат.

26. Улуттук банк, төлөм системасында орун алышы ыктымал болгон чиеленишкен тобокелдиктен коргоого, системанын натыйжалуу жана үзгүлтүксүз ишин камсыз кылууга жана төлөм инструменттеринин ишенимдүүлүгүн жогорулатууга багытталган көзөмөлдүктү (оверсайтты) ишке ашырат.

27. Бул саясат Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына өзгөртүүлөр киргизилгендигине жана төлөм системасында орун алган тобокелдиктерди эл аралык банктык тажрыйбага ылайык жаңы эффективдүү жөнгө салуу ыкмалары пайда болгондугуна жараша кайра каралууга тийиш.

Кыргыз Республикасынын
төлөм системасында
тобокелдиктерди тескөө
саясатына карата - тиркеме

**Орун алган тобокелдиктердин кесепеттерин кыскартууга
жана аларга байланыштуу келип чыккан чыгымдардын
ордун жабууну алууга багытталган чаралар топтомун
түшүндүргөн тобокелдиктерди тескөө процесси**

Ба- скычтар	Тобокелдиктерди жөнгө салуу боюнча чаралар топтомунун мазмуну
1. Коопсуздук	
Ише- нимдүү иш	<p>Төлөм системасынын эрежелери жана жол-жоболору Улуттук банкка системанын катышуучулары дуушар болушу ыктымал болгон тобокелдиктерге баа берүү мүмкүнчүлүгүн сунуштоого тийиш.</p> <p>Эрежелерде жана жол-жоболордо тобокелдиктерди жөнгө салуу механизмдери камтылууга тийиш, атап айтканда:</p> <ul style="list-style-type: none"> - кредиттик тобокелдикти контролдоо механизми (буйрууну системага киргизүү жана акыркы эсептешүү ортосунда кечиктирүү каралган система үчүн катышуучулардын бири-биринен карыз алышуусу); - өз учурунда эсептешүү үчүн ликвиддүүлүктү тескөө (төлөмдөр кезектүүлүгүн тескөө механизмдери, ликвиддүүлүктү бир күндүк чекте сунуштоо, токтоп калууну кыскартуу механизмдери, сунуш-көрсөтмөлөр, эсептердеги калдык жана өткөрүлгөн же акырына чыгарылбаган эсептешүүлөр жана айкын убакыт ыргагында жеткирилген баалуу кагаздар жөнүндө улам жаңыртылып турган маалыматты сунуштоо); - баалуу кагаздарды сактоо тобокелдигин кыскартуу чаралары. <p>Система оператору, белгилүү бир убакытта же күндөрдө олуттуу иш көлөмүн, алдамчылык жана хакердик тобокелдиктерди кыскартуу боюнча чараларды кошо алганда, күтүлүп жаткан транзакциялар объектин иштеп чыгуу үчүн система жетиштүү кубаттуулукка ээ экендигин гарантиялоого тийиш.</p> <p>Бул үчүн оператор утурумдук негизде өз системасынын айкын кубаттуулугун жана натыйжалуулугун тесттен өткөрүп турууга жана контролдоого, талап кылынган төлөмдөр деңгээли сакталып туруусу үчүн иш көлөмүнүн же мүнөзүнүн өзгөрүшүн пландаштырууга тийиш.</p> <p>Оператор, система өзгөчө жагдайларда максималдуу транзакциялар көлөмүн иштеп чыгуу мүмкүнчүлүгүнө ээ экендигин текшерүү үчүн утурумдук негизде стресс-тесттерди өткөрүп туруусу зарыл.</p>

Ишенимдүү иш	<p>Ар бир системада кандайдыр бир жагдайлар орун алган учурда күндөлүк иши өз убагында калыбына келтирилишин камсыз кылуу үчүн штаттан тышкаркы жагдайлар планы болууга тийиш. Мындай план төлөм системасынын бардык катышуучуларында болууга жана анда төмөнкүлөр камтылууга тийиш:</p> <ul style="list-style-type: none"> - коммуникациялар, компьютердик системалар жана персонал үчүн резервдик камсыз кылуу механизми; - катышуучулардан кандайдыр бир жагдайлар орун алган учурда кошумча чечимдерди кабыл алууну талап кылууга; - ишти калыбына келтирүү механизмдерин тесттен өткөрүү, ошондой эле мындай механизмдердин шайкештигине утурумдук негизде талдап-иликтөөлөрдү жүргүзүүгө жана зарыл учурларда өзгөртүүлөрдү киргизүүгө. <p>Орун алышы ыктымал болгон үзгүлтүктөр боюнча план, эгерде милдеттерди башка бирөөгө өткөрүп берүү зарыл болсо, тиешелүү чөйрөгө, процесске жана персоналга карата колдонулушу мүмкүн. Аутсорсинг жөнүндө макулдашууларда тобокелдиктерге алдын ала талдап-иликтөө жүргүзүү зарыл, мында бардык аныкталган тобокелдиктер үзгүлтүк орун алышы ыктымалдыгынан улам, чара көрүү планында эске алынууга жана алар катышуучулар ортосунда макулдашылууга, ошондой эле документ түрүндө бекитилүүгө тийиш.</p> <p>Тобокелдиктерге баа берүүдө жогоруда белгиленгендерге кошумча башка бирөөгө өткөрүлүп берилүүчү кызмат көрсөтүүлөрдүн маанилүүлүгүн жана артыкчылыктуулугун аныктоо процесси, аутсорсинг себептери (пайдага жана чыгымга талдап-иликтөөлөрдү жүргүзүү), ошондой эле система тобокелдиги үчүн кесепеттер камтылууга тийиш. Мында, белгиленген милдеттер өткөрүлүп берилген учурда да төлөм системасынын катышуучусунан жана операторунан операциялар жана процесстер үчүн жоопкерчилик алынбайт.</p> <p>Системанын коопсуз жана ишенимдүү ишин камсыз кылуу үчүн талапка жооп берген, окутуудан өткөн жана компетенттүү персонал.</p>
Пайдалануу мүмкүнчүлүгүн контролдоо	<p>Төлөм системасынын катышуучулары система ишине карата пайдалануусун контролдоо аркылуу системанын коопсуз ишин гарантиялоого тийиш. Мындай контролдук жетишерлик катуу болууга, ал эми коопсуздук режими – туруктуу негизде талдап-иликтөөгө алынууга жана текшерилүүгө тийиш.</p>

<p>Маалыматтын бүтүндүгү</p>	<p>Системада маалыматтын ишенимдүүлүгүн камсыз кылуу – коопсуздукту камсыз кылуунун негизги компоненти болуп саналат. Транзакцияларды туура жана так иштеп чыгуу, маалыматтарды купуя сактоо алгылыктуу чаралар жана натыйжалуу контролдук менен камсыздалууга тийиш, мында ошондой эле төмөнкүлөр камтылат:</p> <ul style="list-style-type: none"> - бардык маалыматтардын резервин шайкеш түзүү (бардык маалыматтын же негизги маалыматтын резервин айкын убакытта түзүү максатка ылайыктуу болуп эсептелинет); - жабдуунун жана байланыш системасынын резервин түзүү. <p>Өзгөчө мааниге ээ жабдуунун жана байланыш системасынын резерви түзүлүүгө тийиш, ал кайсыл болбосун учурда ишти токтотуусуз тез арада ишке киргизилиши мүмкүн. Резерв механизмдери операцияны жүзөгө ашырган персонал тарабынан жеткире иликтенүүгө, натыйжалуу, коопсуз болууга жана төлөм системасынын ишине тоскоолдук келтирбөөгө тийиш;</p> <ul style="list-style-type: none"> - маалыматты сактоо жана алардын үчүнчү жактарга маалымдалышына жол бербөө механизмдери. Төлөм инструменттеринин мыйзамсыз пайдаланылышына, ошондой эле төлөмдөр боюнча операциялардын мыйзамсыз жүргүзүлүшүнө бөгөт коюу максатында, төлөмдөрдү жүргүзгөн, иштеп чыккан жана аларды алган адамдардын инсандыгын жана укуктуу экендигин текшерүү механизми колдонулууга, маалыматтын купуя сакталышы камсыз кылынууга, ошондой эле иштеп чыгуу борборунан жана төлөмдөр боюнча маалыматты өткөрүү пайдаланылуучу байланыш каналдарынан пайдаланылышына чектөөлөр белгиленүүгө тийиш. Мында, жайлардын жана жабдуулардын коопсуздугуна, ошондой эле аларды сактоо мезгилинде сыяктуу эле, өткөрүү процессинде да маалыматтардын корголушуна өзгөчө көңүл бурулууга тийиш. - маалыматтарды киргизүүдө каталарга жол бербөө механизми. Автоматташтырылган системада катага жол берилишин жокко чыгарган же төмөндөткөн маалыматтардын киргизилишине контролдук камсыз кылынууга тийиш. Автоматташтырылган системанын бардык жабдуусу жана программалык камсыздоосу кылдат тесттен, тажрыйбалык эксплуатациялоодон өтүүгө жана белгиленген стандарттарга ылайык документтерге ээ болууга тийиш.
<p>2. Натыйжалуулук</p>	
<p>Тездик жана иш натыйжалуулугу</p>	<p>Оператор төлөм системасынын катышуучуларына, система которуу буйрууларын, анын ичинде олуттуу иш көлөмү талап кылынган тездикте иштеп чыгаарын гарантиялоого, ошондой эле талап кылынган тездикти камсыз кылуу үчүн операциялар көлөмүнүн жана мүнөзүнүн өзгөрүшүн пландаштырууга тийиш;</p> <ul style="list-style-type: none"> - маалымат технологиялары системаларынын натыйжалуу ишинен тышкары оператор же эсептешүү банкы бир күндүк ликвиддүүлүк үчүн шайкеш механизмдерди сунуштоо, төлөмдөр кезегин жана иштин басаңдашын азайтуу механизмдин натыйжалуу тескөө үчүн ликвиддүүлүктү тескөө чараларына ээ болууга жана аларды утурумдук негизде жаңырытып турууга тийиш; - кызмат көрсөтүүлөр түрү боюнча башка иш-чаралар.

<p>Системада катышуу критерийлери</p>	<p>Төлөм системасынын катышуучулары, системадан пайдаланууда негизсиз тоскоолдуктарды жаратуу менен андан пайдаланууну чектеген иш-аракеттер болбой тургандыгын гарантиялоого тийиш. Бул, өз кезегинде, транзакцияга эсептөөдө операцияларды иштеп чыгуунун орточо наркынын жогорулашына алып келет жана ар бир катышуучунун чыгаша бөлүгүн потенциалдуу көбөйтөт, бул төлөм системасынын натыйжалуулугун начарлатат. Системада мындай мүчө болуу критерийлери негиздүү, объективдүү болууга жана ачык жарыяланууга тийиш. Банк, төлөм системасынын ишенимдүүлүгүн камсыз кылуу үчүн өз катышуучулары жана агенттери үчүн финансылык туруктуулук түрүнүн пруденциалдык стандарттарын кабыл алуусу зарыл.</p>
<p>Адилет атаандаштыкты чектеген чаралардын жок болушу</p>	<p>Кайсыл болбосун чектөө объективдүү болууга жана ал артыкчылыктуу тобокелдик критерийине негизденүүгө тийиш.</p>

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫНЫН

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ТОКТОМ

Бишкек ш., Үметалиев көч., 101
2016-жылдын 27-июнундагы № 26/1

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын эсептик чен өлчөмү жөнүндө

Кыргыз Республикасынын «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы жөнүндө» мыйзамынын 19 жана 43-беренелерине ылайык, Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасы токтом кылат:

1. Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын эсептик чени жылдык 6,00 пайыз өлчөмүндө белгиленсин.
2. Токтом 2016-жылдын 28-июнунан тартып күчүнө кирет.
3. Экономика башкармалыгы токтом кабыл алынган күндөн кийинки жумуш күнү ичинде эсептик чен өлчөмү жөнүндө маалыматтын Улуттук банктын расмий веб-сайтында жайгаштырылышын камсыз кылсын.
4. Ушул токтомдун аткарылышына контролдук Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын Төрагасынын орун басары Н.Жениш мырзага жүктөлсүн.

Төрага

Т. Абдыгулов

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫНЫН

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ТОКТОМ

Бишкек ш., Үметалиев көч., 101
2016-жылдын 29-июнундагы №27/2

Улуттук банк Башкармасынын 2006-жылдын 2-мартындагы № 5/7 «Банктардын ишин лицензиялоо жөнүндө» Жобону бекитүү тууралуу» токтомуна толуктоолорду киргизүү жөнүндө

Кыргыз Республикасынын «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы жөнүндө» мыйзамынын 7 жана 43-беренелерине ылайык, Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасы токтом кылат:

1. Улуттук банк Башкармасынын 2006-жылдын 2-мартындагы № 5/7 «Банктардын ишин лицензиялоо жөнүндө» Жобону бекитүү тууралуу» токтомуна толуктоолор (кошо тиркелет) бекитилсин.

2. Токтом расмий жарыялангандан он беш күн өткөндөн кийин күчүнө кирет.

3. Юридика башкармалыгы:

– токтомдун Улуттук банктын расмий сайтында жарыяланышын камсыз кылсын;

– расмий жарыялангандан кийин Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актыларынын мамлекеттик реестринде чагылдырылышы үчүн токтомду Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлигине жөнөтсүн.

4. Көзөмөл методологиясы жана лицензиялоо башкармалыгы ушул токтом менен республиканын коммерциялык банктарын тааныштырсин.

5. Токтомдун аткарылышына контролдук Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын мүчөсү Т.Дж. Джусупов мырзага жүктөлсүн.

Улуттук банк Башкармасынын
2016-жылдын 29-июнундагы 27/2
токтомуна тиркеме карата

**Улуттук банк Башкармасынын 2006-жылдын 2-мартындагы
№5/7 «Банктардын ишмердүүлүгүн лицензиялоо жөнүндө»
Жобону бекитүү тууралуу токтомуна толуктоолор**

Улуттук банк Башкармасынын 2006-жылдын 2-мартындагы №5/7 «Банктардын ишмердүүлүгүн лицензиялоо жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу токтомуна төмөнкүдөй толуктоолор киргизилсин:

жогоруда аталган токтом менен бекитилген «Банктардын ишмердүүлүгүн лицензиялоо жөнүндө» Жобонун:

3.4-пункту төмөнкү мазмундагы 19-пунктча менен толукталсын:

«19) Кыргыз Республикасындагы «Элкарт» банктык төлөм картын колдонуу менен нак эмес эсептешүүлөрдүн улуттук системасына туташуу/кошулуу жөнүндө милдеттенме кат жана пландаштырылып жаткан көрсөткүчтөр (региондорду кошо алганда, карттарды чыгаруу, аралыкта орнотулуучу жабдуулардын саны) чагылдырылган бизнес-план.»;

6.4-пункту төмөнкү мазмундагы 13-пунктча менен толукталсын:

«13) Кыргыз Республикасындагы «Элкарт» банктык төлөм картын колдонуу менен нак эмес эсептешүүлөрдүн улуттук системасына туташуу/кошулуу жөнүндө милдеттенме каттын жана пландаштырылып жаткан көрсөткүчтөр (региондорду кошо алганда, карттарды чыгаруу, аралыкта орнотулуучу жабдуулардын саны) чагылдырылган бизнес-пландын болушу.»;

7.1-пункту төмөнкү мазмундагы 13-1-пунктча менен толукталсын:

«13-1) Кыргыз Республикасындагы «Элкарт» банктык төлөм картын колдонуу менен нак эмес эсептешүүлөрдүн улуттук системасына туташуу/кошулуу жөнүндө милдеттенме каттын жана пландаштырылып жаткан көрсөткүчтөр (региондорду кошо алганда, карттарды чыгаруу, аралыкта орнотулуучу жабдуулардын саны) чагылдырылган бизнес-пландын жоктугу;»

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫНЫН

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ТОКТОМ

Бишкек ш., Үметалиев көч., 101
2016-жылдын 29-июнундагы №27/3

Улуттук банк Башкармасынын 2005-жылдын 19-мартындагы № 6/2 «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын Көзөмөл боюнча комитети жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу» токтомуна өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизүү жөнүндө

Кыргыз Республикасынын «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы жөнүндө» мыйзамынын 7 жана 43-беренелерине ылайык, Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасы токтом кылат:

1. Улуттук банк Башкармасынын 2005-жылдын 19-мартындагы № 6/2 «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын Көзөмөл боюнча комитети жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу» токтомуна төмөнкү толуктоолор киргизилсин:

жогоруда аталган токтом менен бекитилген «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын Көзөмөл боюнча комитети жөнүндө» жобо:

- 2.1-пункту төмөнкү редакциядагы 25-30 абзацтар менен толукталсын:

«Комитеттин төмөнкү маселелер боюнча чечими милдеттүү түрдө жарыяланууга тийиш:

- Банктык эмес финансы-кредит мекемелердин (БФКМ) ишин тескөө боюнча убактылуу администрацияны киргизүү тууралуу;

- БФКМ лицензияларынын аракетин убактылуу токтотуу/чектөө жөнүндө;

- БФКМ лицензиясын кайтарып алуу тууралуу;

– банктардын/БФКМдердин кызмат адамдарын макулдашуу жөнүндө;

– банктардын/БФКМдердин аталышын/аталышын өзгөртүүнү макулдашуу жөнүндө.»

2. Юридика башкармалыгы:

– токтомдун Улуттук банктын расмий сайтында жарыяланышын камсыз кылсын;

– расмий жарыялангандан кийин бул токтомду Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актыларынын мамлекеттик реестринде чагылдырылышы үчүн Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлигине жөнөтсүн.

3. Көзөмөл методологиясы жана лицензиялоо башкармалыгы бул токтом менен Инспектрлөө башкармалыгын, Тышкы көзөмөл башкармалыгын тааныштырсун.

4. Токтом расмий жарыялангандан он беш күн өткөндөн кийин күчүнө кирет.

5. Токтомдун аткарылышына контролдук Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын мүчөсү Т. Дж. Джусупов мырзага жүктөлсүн.

Төрага

Т. Абдыгулов

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫНЫН

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ТОКТОМ

Бишкек ш., Үметалиев көч., 101
2016-жылдын 14-июлундагы №29/4

«Нак чет өлкө валютасы менен алмашуу операцияларын жүргүзүү укугуна лицензия берүү тартиби жөнүндө» жобонун пунктунун аракетин токтотуу тууралуу

Кыргыз Республикасынын «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы жөнүндө» Мыйзамынын 7 жана 43-беренелерине ылайык, Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасы токтом кылат:

1. Улуттук банк Башкармасынын 2011-жылдын 27-июлундагы № 40/4 «Нак чет өлкө валютасы менен алмашуу операцияларын жүргүзүү укугуна лицензия берүү тартиби жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу» токтомуна төмөнкүдөй өзгөртүү киргизилсин:

жогоруда көрсөтүлгөн токтом менен бекитилген «Нак чет өлкө валютасы менен алмашуу операцияларын жүргүзүү укугуна лицензия берүү тартиби жөнүндө» Жобонун:

– 9-пунктунун «б» пунктчасынын аракети ушул токтом күчүнө киргенден тартып 2016-жылдын 31-декабрына чейин токтотулсун.

2. Юридика башкармалыгы:

– токтомдун Улуттук банктын расмий сайтында жарыяланышын камсыз кылсын;

– расмий жарыялангандан кийин Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актыларынын мамлекеттик реестринде чагылдырылышы үчүн бул токтомду Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлигине жөнөтсүн.

3. Токтом расмий жарыялангандан 15 күн өткөндөн кийин күчүнө кирет.

4. Көзөмөл методологиясы жана лицензиялоо башкармалыгы ушул токтом менен алмашуу бюролорун тааныштырсун.

5. Токтомдун аткарылышына контролдук Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын мүчөсү Т.Дж. Джусупов мырзага жүктөлсүн.

Төрага

Т. Абдыгулов

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫНЫН

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ТОКТОМ

Бишкек ш., Үметалиев көч., 101
2016-жылдын 14-июлундагы № 29/5

**Улуттук банк Башкармасынын 2004-жылдын 21-июлундагы
№ 18/3 «Активдерди классификациялоо жана потенциалдуу
жоготуулардын жана чыгым тартуулардын ордун
жабууга резервге тиешелүү чегерүүлөр жөнүндөгү»
Жобонун жаңы редакциясын бекитүү жөнүндө»
токтомуна өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө**

Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасы, «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы жөнүндө» мыйзамынын 7 жана 43-беренелерине ылайык, токтом кылат:

1. Улуттук банк Башкармасынын 2004-жылдын 21-июлундагы № 18/3 «Активдерди классификациялоо жана потенциалдуу жоготуулардын жана чыгым тартуулардын ордун жабууга резервге тиешелүү чегерүүлөр жөнүндөгү» Жобонун жаңы редакциясын бекитүү жөнүндө» токтомуна сунушталган өзгөртүүлөр (кошо тиркелет) бекитилсин.

2. Юридика башкармалыгы:

– токтомдун Улуттук банктын расмий сайтында жарыяланышын камсыз кылсын;

– расмий жарыялангандан кийин Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актыларынын мамлекеттик реестринде чагылдырылышы үчүн бул токтомду Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлигине жөнөтсүн.

3. Көзөмөл методологиясы жана лицензиялоо башкармалыгы ушул токтом менен коммерциялык банктарды, адистештирилген финансы-кредит мекемеси – «Кредиттик союздардын финансылык

компаниясы» ААКсын, Кыргыз Республикасынын Мамлекеттик өнүктүрүү банкын, Улуттук банктын областтык башкармалыктарын жана Баткен областындагы өкүлчүлүгүн тааныштырсын.

4. Токтом расмий жарыялангандан 15 күн өткөндөн кийин күчүнө кирет.

5. Токтомдун аткарылышына контролдук Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын мүчөсү Т. Джусупов мырзага жүктөлсүн.

Төрага

Т. Абдыгулов

Улуттук банк Башкармасынын
2016-жылдын 14-июлундагы № 29/5
токтомуна тиркеме карата

**Улуттук банк Башкармасынын 2004-жылдын 21-июлундагы
№ 18/3 «Активдерди классификациялоо жана потенциалдуу
жоготуулардын, чыгым тартуулардын ордун жабууга резервге
тиешелүү чегерүүлөр жөнүндө» жобонун жаңы редакциясын
бекитүү жөнүндө» токтомуна өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө**

Улуттук банк Башкармасынын 2004-жылдын 21-июлундагы № 18/3 «Активдерди классификациялоо жана потенциалдуу жоготуулардын, чыгым тартуулардын ордун жабууга резервге тиешелүү чегерүүлөр жөнүндө» жобонун жаңы редакциясын бекитүү жөнүндө» токтомуна төмөнкүдөй өзгөртүүлөр киргизилсин:

жогоруда аталган токтом менен бекитилген «Активдерди классификациялоо жана потенциалдуу жоготуулардын, чыгым тартуулардын ордун жабууга резервге тиешелүү чегерүүлөр жөнүндө» жобонун:

1) 4.3.5-пунктчасы төмөнкү редакцияда берилсин:

«4.3.5. Эгерде өздөштүрүлүп жаткан кредитти төлөө графигинде кредиттин негизги суммасын ай сайын төлөп туруу каралбаса, ал эми кредитти төлөө мөөнөтү эки жылдан көп убакытты түзсө (2016-жылдын 20-январынан тартып) жана мында негизги сумманын 80%ынан көбүрөөгүн мөөнөт акырында төлөө каралган болсо:

– кредиттин жалпы мөөнөтүнүн $\frac{3}{4}$, мында кредиттик мезгилдин жалпы мөөнөтү 3 жылдан азды түзсө;

– кредиттин жалпы мөөнөтүнүн $\frac{1}{2}$, мында кредиттик мезгилдин жалпы мөөнөтү 3 жылдан ашса;

анда мындай кредиттерди, активдердин сапатынын начарлоосу байкалбаса, төмөнкү кредиттерди эске албаганда, 15% өлчөмүндө РППУ түзүү менен «байкоого алынган актив катары» классификациялоо зарыл:

– Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн кредитти жеңилдетилген шарттарда төлөөнү караган максаттуу мамлекеттик программасы боюнча берилген кредиттерди;

- банктар аралык жайгаштырууларды, анын ичинде микрокаржылоо уюмдарына берилген кредиттерди;

- «классификацияланган» активдер категориясына киргендерди;

- бир карыз алуучуга берилген чогуу алгандагы кредиттердин суммасы таза суммардык капиталдын 1% жетпеген суммадагы кредиттерди.

Ушул ченем күчүнө киргенге чейин сунушталган бир кредиттик линиянын алкагында берилген бардык кредиттер, анын ичинде бардык транштар, бул ченем күчүнө киргенден кийин жогоруда көрсөтүлгөн талапка ылайык классификацияланууга тийиш.

Ушул пунктчанын талабы жобонун 4.1.1-пунктчасына ылайык, Өнүктүрүү фондусунун алкагында берилген жеңилдетилген кредиттерге да таркатылбайт.»;

2) 5.1.3-пунктчасы төмөнкү редакцияда берилсин:

«5.1.3. Эгерде жаңыдан берилген кредитти төлөө графигинде кредиттин негизги суммасын ай сайын төлөп туруу каралбаса жана мында негизги сумманын 80%ынан көбүрөөгүн мөөнөт акырында төлөө каралган болсо:

- кредиттин жалпы мөөнөтүнүн $\frac{3}{4}$, мында кредиттик мезгилдин жалпы мөөнөтү 3 жылдан азды түзсө;

- кредиттин жалпы мөөнөтүнүн $\frac{1}{2}$, мында кредиттик мезгилдин жалпы мөөнөтү 3 жылдан ашса;

анда мындай кредиттерди, төмөнкүлөрдү эске албаганда, 25% өлчөмүндө РППУ түзүү менен «субстандарттык» катары классификациялоо зарыл:

- Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн кредитти жеңилдетилген шарттарда төлөөнү караган максаттуу мамлекеттик программасы боюнча берилген кредиттерди;

- банктар аралык кредиттерди, анын ичинде микрокаржылоо уюмдарына берилген кредиттерди;

- бир карыз алуучуга берилген чогуу алгандагы кредиттердин суммасы таза суммардык капиталдын 1% жетпеген суммадагы кредиттерди.

Бир кредиттик линиянын алкагында бардык жаңыдан берилген кредиттерди, анын ичинде бардык транштар ушул ченем

күчүнө киргенден кийин жогоруда көрсөтүлгөн талапка ылайык классификацияланууга тийиш.

Ушул пунктчанын талабы жобонун 4.1.1-пунктчасына ылайык, Өнүктүрүү фондусунун алкагында берилген жеңилдетилген кредиттерге да таркатылбайт.»;

3) 7.1-пункту төмөнкү редакцияда берилсин:

«7.1. Кайталап реструктуризацияланган кредиттер 25 % өлчөмүндө РППУ түзүү менен «субстандарттык» катары дароо классификацияланууга тийиш. Мында РППУ өлчөмү 15% түзүшү мүмкүн (кайталап реструктуризациялоо күнүнө карата реструктуризациялануучу кредит боюнча төлөө графигине ылайык акыркы алты ай ичинде төлөмдөр дайыма төлөнүп турган шартта). Карыз алуучунун абалы канааттандырарлык экендиги далилденип, реструктуризациялоонун айкын планынын шарттарына ылайык 90 күн аралыгында активдин негизги суммасы боюнча төлөмдөрдүн жана ал боюнча пайыздардын туруктуу агымы камсыз кылынган шартта гана кредит кайрадан классификацияланышы мүмкүн.».

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫНЫН

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ТОКТОМ

Бишкек ш., Үметалиев көч., 101
2016-жылдын 24-августундагы № 35/3

Улуттук банк Башкармасынын 2015-жылдын 24-июнундагы № 35/10 «Финансылык кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштоо жана керектөөчүлөрдүн кайрылууларын кароо тартибине карата минималдуу талаптар жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу» токтомуна өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизүү жөнүндө

Банктык жана микрофинансылык кызматтарды керектөөчүлөрдүн укуктарын коргоону мындан ары күчөтүү максатында, Кыргыз Республикасынын «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы жөнүндө» мыйзамынын 7 жана 43-беренелерине таянуу менен Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасы токтом кылат:

1. Улуттук банк Башкармасынын 24-июнундагы № 35/10 «Финансылык кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштоо жана керектөөчүлөрдүн кайрылууларын кароо тартибине карата минималдуу талаптар жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу» токтомуна сунушталган өзгөртүүлөр жана толуктоолор (кошо тиркелет) киргизилсин.

2. Юридика башкармалыгы:

– токтомдун Улуттук банктын расмий сайтында жарыяланышын камсыз кылсын;

– расмий жарыялангандан кийин бул токтомду Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актыларынын мамлекеттик реестринде чагылдырылышы үчүн Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлигине жөнөтсүн.

3. Керектөөчүлөрдүн укуктарын коргоо жана финансылык сабаттуулук бөлүмү ушул токтом менен тиешелүү түзүмдүк бөлүмдөрдү, областтык башкармалыктарды, Баткен областындагы өкүлчүлүктү,

коммерциялык банктарды, микрофинансылык уюмдарды, кредиттик союздарды, «Кыргыз банктар бирлиги» жана «МФУлар ассоциациясы» юридикалык жактар бирикмелерин тааныштырсын.

4. Токтом 2016-жылдын 1-октябрынан тартып күчүнө кирет.

5. Токтомдун аткарылышына контролдукту жүзөгө ашыруу милдети Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын Төрагасынын орун басары, айым Л.Дж.Орозбаевага ыйгарылсын.

Төраганын милдетин аткаруучу

Н. Жениш

Кыргыз Республикасынын Улуттук
банк Башкармасынын 2016-жылдын
24-августундагы № 35/3
токтомуна карата тиркеме

**Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын
2015-жылдын 24-июнундагы № 35/10 «Финансылык
кызматтарды сунуштоо жана керектөөчүлөрдүн кайрылууларын
кароо тартибине карата минималдуу талаптар жөнүндө» жобону
бекитүү тууралуу» токтомуна өзгөртүүлөр жана толуктоолор**

Улуттук банк Башкармасынын 2015-жылдын 24-июнундагы № 35/10 «Финансылык кызматтарды сунуштоо жана керектөөчүлөрдүн кайрылууларын кароо тартибине карата минималдуу талаптар жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу» токтомуна төмөнкүдөй өзгөртүүлөр жана толуктоолор киргизилсин:

жогорудагы токтом менен бекитилген «Финансылык кызматтарды сунуштоо жана керектөөчүлөрдүн кайрылууларын кароо тартибине карата минималдуу талаптар жөнүндө» жобонун:

– 1-пунктунда «финансылык кызматтарды керектөөчүлөрдүн» деген сөздөр «керектөөчүлөрдүн» дегенге алмаштырылсын;

– 2-пунктунда «финансылык кызмат көрсөтүүлөрдү» деген сөздөр алынып салынсын;

– 3-пунктунда:

3-пунктчасы «сунушталуучу кызмат көрсөтүүлөр» деген сөздөр «ишке ашырылуучу операциялар жана сунушталуучу кызмат көрсөтүүлөр» деген сөздөргө алмаштырылсын;

4-пунктчасы төмөнкү редакцияда берилсин:

«4) керектөөчү – финансылык кызматтардан пайдаланган, пайдаланып жаткан же пайдаланууга ниеттенген кайсы болбосун жеке адам (анын ичинде жеке ишкер);»

5-пунктчасы төмөнкү редакцияда берилсин:

«5) кайрылуу – керектөөчүнүн финансылык кызмат көрсөтүүлөр боюнча ФКМге оозеки же кат жүзүндө кайрылуусу. Кат жүзүндө

кайрылуулар катары даттануу же келишимдин шарттарын өзгөртүү жөнүндө өтүнүч арыз эсептелинет.

Эскертүү: керектөөчүлөрдү күндөлүк тейлөө менен байланыштуу арыз жана билдирмелер (эсеп ачуу же жабуу, кредит алуу, акча которуу, төлөм картты блокировкалоо же блокировкадан чечүү, маалымкат алуу ж.б. үчүн) ушул пунктчага ылайык кайрылуулар болуп эсептелинбейт;»;

9-пунктчадагы «жашырын керектөөчү» деген сөздөр «жашыруун керектөөчү» иш-чарасы» дегенге алмаштырылсын;

- расмий тилдеги текстте 8-пунктунун экинчи сүйлөмүндөгү «оказание» деген сөз «предоставление» дегенге алмаштырылсын;

- расмий тилдеги текстте 9-пунктунун биринчи сүйлөмүндөгү «оказание» деген сөз «предоставление» дегенге алмаштырылсын;

- 10-пунктунун биринчи сүйлөмүндө «Пайыздык чендер жана валютанын алмашуу курсуна» деген сөздөр «Пайыздык чендер, валютанын алмашуу курсу жана керектөөчүлөрдүн жагдайын жакшыртуу шарттарына» дегенге алмаштырылсын;

- 11-пунктунда:

үчүнчү сүйлөм «расмий тилде» деген сөздөрдөн кийин «, бул тууралуу керектөөчү келишим түзүүгө чейин сөзсүз түрдө маалымдалууга тийиш» деген сөздөр менен толукталсын;

пункт төмөнкүдөй мазмундагы экинчи абзац менен толукталсын:

«Керектөөчү келишимге (макулдашууга) кол коюлган учурга чейин келишим (макулдашуу) долбоорун ага карата кошо тиркелген документтер менен бирге ФКМден тышкары таанышуу үчүн бир күндөн үч күнгө чейин убакытка алууга укуктуу, бул тууралуу керектөөчү келишим түзүүгө чейин сөзсүз түрдө маалымдалууга тийиш.»;

- 12-пунктунун биринчи абзацы «чыгуусу үчүн ага» деген сөздөрдөн кийин «акысыз негизде» деген сөздөр менен толукталсын;

- 14-пунктунда:

3-пунктчасы «суммасы» деген сөздөн кийин «(минималдуу балансы)» деген сөздөр менен толукталсын;

8-пунктчасы төмөнкү редакцияда берилсин:

«8) аманаттын мыйзамда белгиленген гарантияланган суммасы;»;

пункт төмөнкүдөй мазмундагы 9- жана 10-пунктчалары менен толукталсын:

«9) пайыздарды төлөө шарттары;

10) аманат боюнча ФКМдин тарифтери жана комиссиялык сый акылары (болгон учурда).»;

- 15-пунктунда:

3-пунктчасында «керектөөчүнүн кайрылган» деген сөздөр «маалыматты берген» дегенге алмаштырылсын;

пункт төмөнкүдөй мазмундагы 7-, 8- жана 9-пунктчалары менен толукталсын:

«7) кредит боюнча бир жолку кезектеги (эреже катары ай сайын берүүчү) төлөмдөрдүн өлчөмү;

8) маалыматты берген күнгө карата абал боюнча негизги сумманы, пайыздарды, комиссияларды жана кредитти алууга жана тейлөөгө байланыштуу башка төлөмдөрдү кошо камтыган кредиттин толук наркы;

9) керектөөчүнүн ушул жобого карата 1-тиркемеге ылайык потенциалдуу кредит тууралуу негизги маалыматтар баракчасынын 3-бөлүгүндө көрсөтүлгөн укуктары.»;

- 16-пунктунда:

биринчи сүйлөм төмөнкү редакцияда берилсин:

«16. Керектөөчү-потенциалдуу карыз алуучу кредит алуу үчүн кайрылган учурунда, ушул жобого карата 1-тиркемедеги формага ылайык ФКМ потенциалдуу кредит тууралуу негизги маалыматтар баракчасын кардар менен биргеликте толтурууга жана аны керектөөчүгө берүүгө тийиш.»;

пункт төмөнкүдөй мазмундагы үчүнчү абзац менен толукталсын:

«Потенциалдуу кредит тууралуу негизги маалыматтар баракчасы бирдей тамга менен жазылышы зарыл. Кредиттин суммасын, акча түрүндө туюндурулган пайыздарды жана кредитти тейлөө боюнча чыгашалардын жалпы суммасын, ошондой эле кредиттин толук наркын көрсөткөн ячейкалар ачык түстөгү (ак түстөн башка) айырмаланган фондо болуусу зарыл. Кредиттин толук наркын көрсөткөн ячейка тилкесинин жоондугу (туурасы) 3-пт кем эмес болууга тийиш.»;

- 18-пунктунда «жана айына кеминде бир жолу» деген сөздөр «(эгерде келишимде же ФКМ эрежелеринде мындан кыскараак мөөнөт көрсөтүлбөсө, айына кеминде бир жолу болгон учурда)» дегенге алмаштырылсын;

- 20-пунктунун биринчи сүйлөмүндө «башка ФКМге» деген сөздөр алынып салынсын;

- 21-пунктунда:

1-пунктчанын экинчи сүйлөмү төмөнкү редакцияда берилсин:

«Пайыздык төлөмдөрдү чегерүү кредиттин негизги суммасынын азаюучу калдыгына номиналдуу чен боюнча кредиттик келишимди түзүү күнүнөн мурда эмес башталат;»;

2-пунктчасында «толук наркы» деген сөздөн кийин «(негизги суммасы, пайыздары, комиссиялары жана кредитти алууга жана тейлөөгө байланыштуу башка төлөмдөрү)» деген сөздөр менен толукталсын;

5-пунктчасы «шарттарында» деген сөздөн кийин «ФКМ тарабынан» деген сөздөр менен толукталсын;

6-пунктчада «кардардын» деген сөз «карыз алуучунун» дегенге алмаштырылсын, «же лизинг боюнча мүлк үчүн төлөөнү ишке ашырганга» деген сөздөр алынып салынсын,

7-пунктча төмөнкү редакцияда берилсин:

«7) кредиттик келишимде (лизинг келишимде) алган кредитти (лизингди) кайтарып берген күнгө чейин алдын ала отуз күн мурда бул тууралуу ФКМди жазуу түрүндө маалымдоо менен кандай болбосун убакытта кандайдыр бир айыптык санкцияларсыз (комиссияларсыз жана башка төлөмсүз) кредиттин (лизингдин) ордун мөөнөтүнөн мурда жабууга карыз алуучунун укугу каралууга тийиш;

8-пунктча төмөнкү редакцияда берилсин:

«8) мөөнөтүндө төлөнбөгөн карыздын негизги суммасы жана пайыздары боюнча үстөк акынын (айып, туум) пайыздык өлчөмү келишимде көрсөтүлгөн кредит боюнча пайыздык ченден жогору эмес болуу зарыл, мында, кредит колдонулуп жаткан бүтүндөй мезгил ичинде ага чегерилген айып, туум өлчөмү берилген кредиттин суммасынын жыйырма пайызынан ашпоого тийиш. Үстөк акыны чегерүү карыз алуучу каза болгон күндөнтартып алты айга токтотулат;»;

9-пунктча төмөнкү мазмундагы экинчи сүйлөм менен толукталсын:

«Келишимдерге жана макулдашууларга өндүрүп алууну күрөө предметине айландыруу тууралуу арбитраждык (бейтарап) эскертмени киргизүүгө жол берилбейт;»;

– 24-пунктунда:

экинчи сүйлөм «тийиш» деген сөздөн кийин «, бул менен бирге ага ошол талаптарга каршы келбеген башка ченемдер киргизилиши мүмкүн» деген сөздөр менен толукталсын;

үчүнчү сүйлөм «иштелип чыккандыгы» деген сөздөрдөн кийин «, кайрылууларды берүү ыкмалар (каналдары)» деген сөздөр менен толукталсын;

төртүнчү сүйлөм төмөнкү редакцияда берилсин:

«Кайрылууларды кароо жол-жобосунун электрондук версиясы (керектөөчүгө тиешелүү бөлүгү) ФКМдин расмий интернет-сайтында (болгон шартта), анын шилтемеси – ФКМдин расмий интернет-сайтынын башкы бетинде жайгаштырылууга тийиш.»;

– 31-пунктунда:

үчүнчү жана төртүнчү сүйлөмдөр «китепчеден маалыматтарды» деген сөздөрдөн кийин «(даттануулар келип түшкөн учурда)» деген сөздөр менен толукталсын;

– 32-пункту «өзү кол коюп» деген сөздөрдөн кийин «(ФКМдин электрондук почтасына келип түшкөн кайрылуулардан тышкары)» деген сөздөр менен толукталсын;

– мамлекеттик тилдеги текстте 33-пункту төмөнкүдөй мазмундагы экинчи абзац менен толукталсын:

«Уят-сыйытсыз же болбосо мазактап кордогон сөздөрдү, ФКМдин кызматкеринин, ошондой эле анын үй-бүлө мүчөлөрүнүн өмүрүнө, ден соолугуна жана мүлкүнө коркунучту камтыган керектөөчүнүн кат жүзүндөгү кайрылуусу кароосуз калтырылышы мүмкүн.»;

– расмий тилдеги текстте 35-пунктунун экинчи сүйлөмүндө «клиентов» деген сөздөр «потребителей» дегенге алмаштырылсын;

– 37-пункту төмөнкүдөй мазмундагы экинчи абзац менен толукталсын:

«ФКМдин керектөөчү кайрыла ала турган телефон номери ФКМдин маалымат такталарында жана расмий сайтында (болгон шартта) жайгаштырылууга тийиш.»;

- 38-пунктунун экинчи абзацындагы «тастыктоочу документтерди кошо тиркөө менен» деген сөздөр алынып салынсын;

- 42-пунктунун экинчи сүйлөмүндө «он» деген сөз «жыйырма» дегенге алмаштырылсын;

- 43-пунктунун үчүнчү сүйлөмүндөгү «күбөлөндүрүлгөн» деген сөз алынып салынсын;

- 51-пункту төмөнкү редакцияда берилсин:

«51. Жарым жыл сайын ФКМ анын аткаруу органынын жетекчиси кол койгон, ушул жобого карата 2-тиркемедеги формага ылайык керектөөчүлөрдүн кат жүзүндө даттануулары боюнча отчетту Улуттук банктын ыйгарым укуктуу түзүмдүк бөлүмүнө отчеттук жарым жылдыктан кийинки айдын жыйыrmасына чейин берүүгө милдеттүү.»;

- 52-пунктунун 4-пунктчасында «керектөөчүлөрдүн кайрылуулары менен иш алып барууну» деген сөздөр «керектөөчүлөр менен өз ара иш алып барууну» дегенге алмаштырылсын;

- 53-пункту төмөнкү редакцияда берилсин:

«53. Финансылык кызматтарды сунуштоо тартибинин жана сапатынын абалын текшерүү максатында, Улуттук банктын ыйгарым укуктуу түзүмдүк бөлүмү үчүнчү жактарды тартуу менен «жашыруун керектөөчү» иш-чарасын жүргүзүүгө укуктуу.

«Жашыруун керектөөчү» иш-чарасы керектөөчүлөрдү тейлөө үчүн бөлүнгөн жумуш убактысында, бирок, эгерде мындай иш-чара Улуттук банк тарабынан жарандын (жарандардын) кайрылуусун кароо алкагында өткөрүлүп жаткан учурларды эске албаганда, бир жыл ичинде ФКМдин бир кеңсесинде бир гана жолу өткөрүлөт. «Жашыруун керектөөчү» иш-чарасынын натыйжалары боюнча формуляр толтурулуп, ал (ушул жобонун 3-тиркемеси) ФКМдин жетекчилигине маалымдалат.

«Жашыруун керектөөчү» иш-чарасы Улуттук банктын инспектордук текшерүүсү болуп саналбайт.»;

- 54-пунктунун экинчи сүйлөмү «анык» деген сөздөн кийин «же толук» деген сөздөр менен толукталсын;

- 1-, 2- жана 3-тиркемелери төмөнкү редакцияда берилсин:

«Финансылык кызмат
көрсөтүүлөрдү сунуштоо жана
керектөөчүлөрдүн кайрылууларын
кароо тартибине карата
минималдуу талаптар жөнүндө»
жобого карата 1-тиркеме

ПОТЕНЦИАЛДУУ КРЕДИТ ТУУРАЛУУ НЕГИЗГИ МААЛЫМАТТАР БАРАКЧАСЫ

Бул баракча кайсыл болбосун кредит келишимин жана кредит алууга билдирмени алмаштырбайт, бирок бир нече мекемелердин кредиттөө шарттарын салыштырууга жардам берет

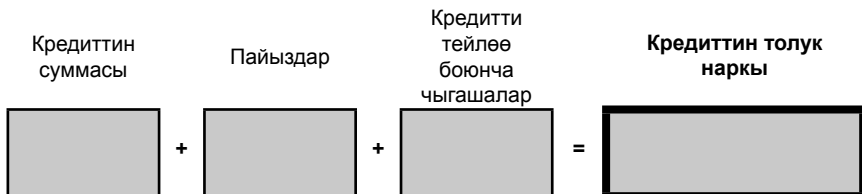
Өтүнмө ээсинин аты-жөнү _____

Финансы-кредит мекеменин (ФКМ) аталышы	
Ким тарабынан даярдалган (ФКМ адисинин аты-жөнү жана кызматы)	
Даярдалган күнү	

1-БӨЛҮК. Кредит боюнча маалыматтар

1. Кредиттин максаты		
2. Кредит валютасы		
3. Кредиттин суммасы (Сиз алууга ниеттенген сумма)		
4. Пайыздык чен (номиналдык)	<i>(пайыздык туюндурууда)</i>	<i>(кредиттин бүтүндөй мөөнөтү ичинде акчалык туюндурууда)</i>
5. Жылдык эффективдүү пайыздык чен (өзүнө номиналдык пайыздык ченди жана кредитти тейлөө боюнча чыгашаларды камтыйт)		
6. Кредиттин (кредиттик келишимдин) мөөнөтү		
7. Төлөө аралыгы	<i>(ай сайын, чейрек сайын же башкасы)</i>	
8. Бир жолку төлөм суммасы	<i>(аннуитеттик төлөө шартында)</i>	
9. Кредитти тейлөө боюнча чыгашалар, анын ичинде:	<i>(кредиттин бүтүндөй мөөнөтү ичинде акчалык туюндурууда)</i>	

- түрлөрү боюнча ФКМдин комиссиялык төлөмдөрү жана жыйымдары <i>(бардыгын көрсөтүү зарыл)</i>	(кредиттин бүтүндөй мөөнөтү ичинде акчалык туюндурууда)
- үчүнчү жактардын кызматтары <i>(бардыгын көрсөтүү зарыл)</i>	(кредиттин бүтүндөй мөөнөтү ичинде акчалык туюндурууда)

Кредит алууга макулдук берүүдөн мурда кылдат таанышып чыгыңыз!

1

2-БӨЛҮК. Башка маанилүүшарттар

1. Кредиттик келишим шарттарын бузгандыгы үчүн үстөк акы <i>(чегерүүнүн түрүн жана негизин көрсөтүү зарыл)</i>	<i>(пайыздык туюндурууда же белгилүү бир суммада)</i>
2. Мөөнөтүндө төлөнбөгөндүгү үчүн үстөк акы аны төлөө мөөнөтү кечиктирилген учурда алынат:	_____ күнгө
3. Кредитти камсыздоо	<i>(камсыздоо предметине карата минималдуу талаптар, күрөөнүн минималдуу наркы)</i>
4. Кредитти төлөө ыкмасы	<i>(аннуитет (бирдей үлүштө), дифференцияланган төлөмдөр же башкалар)</i>

Ушул баракчанын 1 жана 2-бөлүктөрүндө камтылган маалымат жыйынтыкталган болуп саналбайт жана ал кредиттик келишимде өзгөртүлүшү мүмкүн.

3-БӨЛҮК. Сиздин потенциалдуу карыз алуучу катары укуктарыңыз

1. Сиз ФКМди жана финансылык кызматтарды эркин тандай аласыз.

2. Кредиттик келишимге же башка келишимге, макулдашууга кол коюудан баш тартууга укугуңуз бар.

3. Кредиттик келишимди түзүү тилин тандоого укуктуусуз: мамлекеттик (кыргыз тили) же расмий (орус тили).

4. Бардык кошо тиркелүүчү документтери менен кредиттик келишим долбоорун колго алып, 1-3 күн ичинде ФКМдин чегинен тышкары консультация алууга укугуңуз бар.

5. Кредиттин шарттары жана наркы, төлөмдөр, кредит боюнча эсептешүү тартиби (пайыздар, туумдар, айыптык төлөмдөр), кредиттик келишим боюнча Сиздин укуктарыңыз жана милдеттенмелериңиз, тобокелдиктер, ал боюнча орун алышы ыктымал болгон кесепеттер жана жоопкерчиликтер, ошондой эле Сизге түшүнүксүз болгон кредит шарттары тууралуу так маалыматтарды жана түшүндүрмөлөрдү алууга укуктуусуз.

6. Кредиттик келишимге кол койгондон кийин, бирок акча каражаттарын айкын колго алганга чейин кредиттен акы төлөөсүз баш тартууга укугуңуз бар.

ФКМдин кызматкерлери сый акы үчүн кредит алууда көмөктөшүүгө укугу жок.

Даттануу же сунуштар менен [(ФКМдин телефон номерин көрсөтүү зарыл)] телефону аркылуу кайрылсаңыз болот же болбосо аларды [(почта дарегин көрсөтүү зарыл)] дареги же [(электрондук почта дарегин көрсөтүү зарыл)] электрондук дареги боюнча жөнөтсөңүз болот.

ТУУРАЛЫГЫ ЖАНА АНЫКТЫГЫ
ТАСТЫКТАЛГАН

(ФКМдин адисинин аты-жөнү
жана кол тамгасы)

БУЛ БАРАКЧАНЫ АЛГАНДЫГЫМ-
ДЫ ТАСТЫКТАЙМ

(потенциалдуу карыз алуучунун
аты-жөнү жана кол тамгасы)

«Финансылык кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштоо жана керектөөчүлөрдүн кайрылууларын кароо тартибине карата минималдуу талаптар жөнүндө» жобого карата 2-тиркеме

ҮЧҮН

(ФКМдин аталышы)

(жыл, отчеттук жарым жылдык)

КЕРЕКТӨӨЧҮЛӨРДҮН КАТ ЖУЗҮНДӨ ДАТТАНУУЛАРЫ БОЮНЧА ОТЧЕТУ

	алардын ичинен төмөнкү себептер боюнча (тема):										Канаттан-датылган менен тогулу	Канаттан-датылган менен баш тартылган даттануулардын саны, анын ичинде өткөн мезгилде карабай калгандары	Отчеттук мезгилде келип түшпү, бирок карабай калган даттануулар-дын саны
	аманаттар (депозиттер)	кредиттер	кредиттик маалымат (КМБ)	күрөө	банктик эсептер, депозиттик эмес	акча которуулар	төлөм карттар	башка төлөм жана электрондук кызматтар	акча алмаштыруу	эсеп-кассалык тейлөө			
Өткөн мезгилде карабаган даттануу-лардын саны													
Келип түшкөн даттануу-лардын жалпы саны													
Бишкек шаары													
Ош шаары													
Баткен областы													
Жалал-Абад областы													
Нарын областы													
Ош областы													
Талас областы													
Чүй областы													
Ысык-Көл областы													
Бардыгы болуп													

Эскертүү:

1. Бош ячейкаларда сандык көрсөткүчтөр (суммасы) көрсөтүлөт.
2. Эгерде даттануу бир нече себепке (темага) байланыштуу болсо, анда ал ар бир темада өзүнчө эске алынат; мында, кийинки темада (-ларда) ал кашаанын ичинде көрсөтүлөт.

«Финансылык кызмат
көрсөтүүлөрдү сунуштоо жана
керектөөчүлөрдүн кайрылууларын
кароо тартибине карата
минималдуу талаптар жөнүндө»
жобого карата 3-тиркеме

«Жашыруун керектөөчү» иш-чарасын өткөрүү үчүн формуляр

№	Керектөөчүлөр менен иш алып баруу көрсөткүчү	Ооба	Жок	Эскертүү
1	ФКМде маалымат тактасы же керектөөчүлөр үчүн зарыл маалыматтар камтылган башка булактар (мындан ары – маалымат тактасы) каралганбы?			
2	Маалымат тактасында төмөнкү маалыматтар көрсөтүлдүбү:			
	- кредитөөнүн шарттары жана тартиби жөнүндө маалымат: пайыздык чендер, комиссиялар, үчүнчү жактардын кызматтарынын баалары, үстөк акы тууралуу маалымат жана кредит алуу үчүн керектүү документтер тизмеси;			
	- Улуттук банктын кредиттөө процессин жөнгө салган негизги ченемдик укуктук актыларынын жана ФКМдин ички ченемдик документтеринин тизмеси;			
	- башка финансылык кызматтар тууралуу маалымат;			
	- финансылык кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштоонун жалпы шарттарынын өзгөрүүсү тууралуу маалымат;			
	- керектөөчүлөрдүн укуктарынын тизмеси;			
	ФКМде кайрылууларды карап чыгуу жол-жобосунун жана сунуштар менен даттануулар катталган китепчесинин бар экендиги, ошондой эле кайрылууларды берүү жолдору (каналдары) тууралуу маалымат;			
	- ФКМдин жетекчилигинин жеке кабыл алуу графиги;			
ФКМдин керектөөчү кайрыла ала турган телефон номери (эгер бул каралган болсо)?				
3	Маалымат тактасындагы маалыматтар жарнама катары жалпыга маалымдоо каражаттарында, интернет-сайттарда, таратып берүүчү материалдарда жана башка жеткиликтүү (айкын) булактарда жайгаштырылган маалыматтарга дал келеби?			

№	Керектөөчүлөр менен иш алып баруу көрсөткүчү	Ооба	Жок	Эскертүү
4	ФКМдин адиси(-тери) Сизге кызыктырган финансылык кызматтардын шарттарын, анын ичинде керектөөчүнүн укуктары, милдеттери жана жоопкерчиликтери тууралуу түшүндүрмө бердиби(-иштиби)?			
5	ФКМдин адиси(-тери) Сиздин тактоочу суроолоруңузга жооп бердиби(-иштиби)?			
6	Кредит алуу учурунда ФКМдин адиси(-тери) потенциалдуу кредит тууралуу негизги маалыматтар баракчасын Сиз менен биргелешип толтурдубу(-уштубу)?			
7	Потенциалдуу кредит тууралуу негизги маалыматтар баракчасынын бош ячейкаларынын бары толтурулдубу?			
8	Потенциалдуу кредит тууралуу негизги маалыматтар баракчасында көрсөтүлгөн маалыматтар жарнама катары жалпыга маалымдоо каражаттарында, интернет-сайттарда, таратып берүүчү материалдарда жана башка жеткиликтүү (айкын) булактарда жайгаштырылган маалыматтарга дал келеби?			
9	ФКМде керектөөчүлөрдүн кайрылууларын карап чыгуу ички жол-жобосу каралганбы?			
10	Сизге талабыңыз боюнча кайрылууларды карап чыгуунун белгиленген тартиби тууралуу түшүндүрмө берилдиби?			
11	ФКМде сунуштар жана даттануулар катталган китепчеси каралганбы?			
12	Даттануу же өтүнүч арыз менен кайрылуу учурда Сизди ФКМдин жооптуу кызматкерине жибердиби?			

».

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫНЫН

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ТОКТОМ

Бишкек ш., Үметалиев көч., 101
2016-жылдын 24-августундагы № 35/4

Улуттук банк Башкармасынын айрым токтомдоруна толуктоолорду жана өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө

Кыргыз Республикасынын “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы жөнүндө” мыйзамынын 7 жана 43-беренелерине, “Кыргыз Республикасындагы банктар жана банк иши жөнүндө” мыйзамдын 39 жана 39-1-беренелерине таянуу менен Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасы токтом кылат:

1. Улуттук банк Башкармасынын төмөнкү токтомдоруна сунушталган толуктоолор жана өзгөртүүлөр (кошо тиркелет) бекитилсин:

– 2010-жылдын 30-июнундагы №52/4 “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын айрым ченемдик укуктук актылары жөнүндө”;

– 2013-жылдын 25-сентябрындагы №35/14 “Аманаттарды (депозиттерди) тартпаган микрофинансылык уюмдарда кредиттик тобокелдикти тескөө боюнча минималдуу талаптар жөнүндө” жобону бекитүү тууралуу”;

– 2009-жылдын 23-декабрындагы №50/7 “Кредиттик союздардагы кредиттик тобокелдикти башкаруу боюнча минималдык талаптар жөнүндө жобону бекитүү тууралуу”;

– 2013-жылдын 25-сентябрындагы №35/13 “Операцияларды ислам банк иши жана каржылоо принциптерине ылайык жүзөгө ашырууда кредиттик тобокелдиктерди тескөө боюнча минималдуу талаптар жөнүндө” жобону бекитүү тууралуу”;

– 2004-жылдын 28-апрелиндеги №11/2 “Пайыздык кирешелерди чегербөө статусун берүүнүн тартибин” бекитүү тууралуу.

2. Токтом расмий жарыялангандан 15 күн өткөндөн кийин күчүнө кирет.

3. Юридика башкармалыгы:

– токтондун Улуттук банктын расмий сайтында жарыяланышын камсыз кылсын;

– расмий жарыялангандан кийин Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актыларынын мамлекеттик реестринде чагылдырылышы үчүн бул токтомду Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлигине жөнөтсүн.

4. Көзөмөл методологиясы жана лицензиялоо башкармалыгы ушул токтом менен коммерциялык банктарды, Кыргыз Республикасынын Мамлекеттик өнүктүрүү банкын, микрофинансылык уюмдарды жана кредиттик союздарды тааныштырсын.

5. Токтомдун аткарылышына контролдук Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын мүчөсү Т.Дж.Джусупов мырзага жүктөлсүн.

Төраганын милдетин аткаруучу

Н. Жениш

Кыргыз Республикасынын
Улуттук банк Башкармасынын
2016-жылдын 24-августундагы № 35/4
токтомуна тиркеме карата

Улуттук банк Башкармасынын айрым токтомдоруна толуктоолор жана өзгөртүүлөр

1. Улуттук банк Башкармасынын 2010-жылдын 30-июнундагы №52/4 “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын айрым ченемдик укуктук актылары жөнүндө” токтомуна төмөнкүдөй толуктоолор жана өзгөртүүлөр киргизилсин:

жогоруда аталган токтом менен бекитилген “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынан лицензия алышкан коммерциялык банктарда жана башка финансы-кредит мекемелеринде кредиттик тобокелдикти тескөө боюнча минималдуу талаптар жөнүндө” жобо:

– төмөнкү мазмундагы 2-1-пункт менен толукталсын:

“2-1. Жобонун талабы өзүндө кредиттик тобокелдикти камтыган башка активдерге да таркатылат.”;

– 12-пункт төмөнкү мазмундагы сегизинчи абзац менен толукталсын:

“Мындан тышкары, кредиттик саясатта Кредиттик комитеттин жана/ же банк Башкармасынын чектөөлөрдү көрсөтүү менен кредиттерди эсептен алып салуу жана реструктуризациялоо боюнча ыйгарым укуктары белгиленүүгө тийиш.”;

– 14-пункт төмөнкү редакцияда берилсин:

“14. Кредиттерди, гарантияларды, милдеттенмелерди, кепилдиктерди, ошондой эле маңызы боюнча кредиттик операция болуп саналган жана өзүндө кредиттик жоготуулар тобокелдигин камтыган башка активдерди жана милдеттенмелерди берүүгө тиешелүү бардык маселелер Кредиттик комитет тарабынан чечилүүгө тийиш. Кредиттик комитет, банктын Директорлор кеңешинин компетенциясына кирген маселелерди эске албаганда, бул укукту башка жактарга ыйгарышы мүмкүн. Кредиттик комитет ошондой эле, кредит саясатына ылайык кредиттерди берүү, эсептен алып салуу жана реструктуризациялоо боюнча ыйгарым укуктарды бөлүштүрүүгө тиешелүү маселелерди да кароого алат. Мында, Кредиттик комитеттин кредиттерди эсептен

алып салуу жана реструктуризациялоо боюнча чечими менен Банк Башкармасы айына кеминде бир жолу, ал эми Директорлор кеңеши чейрек ичинде кеминде бир жолу тааныштырылып турууга тийиш. Кредиттик комитет олуттуу тобокелдикти камтыган кредиттерди (2) сатуу жана эсептен алып салуу боюнча сунушту Директорлор кеңешинин кароосуна сунуштайт. Банк Башкармасы Директорлор кеңешинин ушул маселелер боюнча чечимдеринин аткарылышы үчүн жоопкерчиликтүү болуп саналат.”;

– 25-пунктунун:

жетинчи абзацындагы кашаа белгиси ичиндеги “3500000 сомду түзгөн болсо” деген сөздөрдөн кийин “, жүгүртүү каражаттарын толуктоого берилген кредиттерди эске албаганда” деген сөздөр кошулсун;

тогузунчу абзац төмөнкү редакцияда берилсин:

“- гарантты (кепилдик берүүчүнү), гарантия (кепилдик) суммасын ж.б. (эгерде банк гарантия (кепилдик берүүнү) талап кылса), ошондой эле гаранттын финансылык отчетторун (эгерде гарантия кредит боюнча бирден бир гана камсыздоо болуп саналса жана гарант – юридикалык жак болсо) көрсөтүү менен гарантиялар (кепилдиктер);”;

он биринчи абзацтагы “акыркы 12 ай ичиндеги” деген сөздөр “акыркы 3-12 ай ичиндеги (мында банк, эмгек акы жөнүндө маалымкат берилүүгө тийиш болгон мезгил аралыгын өз алдынча аныктоого укуктуу)” деген сөздөргө алмаштырылсын;

– 34-2-пункт төмөнкүдөй жаңы редакцияда берилсин:

“34-2. Банк, күбөлүктүн же патенттин негизинде ишкердикти жүзөгө ашырган жактарды эске албаганда, карыз алуучуларга-жеке адамдарга чет өлкө валютасында ипотекалык жана керектөө кредиттерин, ошондой эле эмгек акы долбоорунун алкагында төлөм карттары боюнча овердрафтты бере албайт жана депозит күрөөсү алдында чет өлкө валютасында төлөм карттарына кредиттик лимиттерди белгилей албайт. Мында, эгерде депозит да кредит валютасында болсо, анда ал кредит суммасынын кеминде 100% ордун, ал эми эгерде депозит кредит валютасынан башка валютада болсо – сом эквивалентинде анын кеминде 120% ордун жабууга тийиш. Ошол кредиттер боюнча төлөмдөрдү кредиттик келишим валютасынан айырмаланган валютага байланыштырып индексациялоого жол берилбейт.;

– 41-пунктунун жетинчи абзацынын биринчи сүйлөмү төмөнкү редакцияда берилсин:

“банкка ал тууралуу отуз күн мурда алдын ала кат жүзүндө маалымдаган шартта, кайсыл болбосун убакытта айыптык санкцияларды (комиссиялык жана башка төлөмдөр) кармап калуусуз эле, кардардын кредитти толугу менен же анын бөлүгүн мөөнөтүнөн мурда жабууга укугу.”;

– жобо төмөнкү мазмундагы 59-1-пункт менен толукталсын:

“59-1. Банк кредиттөө кызмат көрсөтүүсүн сунуштоодо кредиттик келишимдин ажырагыс бөлүгү болуп саналган күрөө келишимине ылайык, карыз алуучуга жана/же күрөө коюучуга ачык тоорук өткөрүлгөнгө чейинки кайсы болболсун убакытта күрөөлүк мүлктү сатып ала алган/алышы мүмкүн болгон артыкчылыктуу укукту сунуштоого тийиш.”;

– 68-пунктунун биринчи, экинчи, үчүнчү жана төртүнчү абзацтары төмөнкү редакцияда берилсин:

“68. Күрөөгө коюлган мүлктүн сакталышын жана анын учурдагы наркынын өзгөрүп кетиши мүмкүнчүлүгүн туруктуу негизде контролдоо максатында банк күрөөлүк мүлккө сакталган жери жана жайгашкан орду боюнча мониторинг жүргүзүп турууга тийиш. Банк тарабынан күрөөгө мониторинг жүргүзүү мезгил аралыгы кредиттик/күрөө саясатына ылайык жана кредит сапатына, ошондой эле жоготуу тобокелдигин эске алуу менен күрөөнүн түрүн кошо алганда, башка факторлорго жараша аныкталат. Кыймылдуу мүлк түрүндөгү күрөөгө мониторинг суммасы кеминде 250 000 сомду түзгөн кредит боюнча жылына бир жолу жүргүзүлүп турууга тийиш.

Суммасы 250 000 сомду жана андан көптү түзгөн кредит боюнча кыймылдуу мүлк түрүндөгү күрөөгө мониторинг төмөнкүчө ишке ашырылууга тийиш:

– эгерде кредит 30 жана андан көп пайыз чегинде кыймылдуу мүлк менен камсыздалган болсо жарым жылда кеминде бир жолу;

– эгерде кредит 30 пайызга жетпеген чекте кыймылдуу мүлк менен камсыздалган болсо жыл ичинде кеминде бир жолу.”;

– 69-пунктунун акыркы абзацы күчүн жоготкон катары таанылсын;

– 79-пункт төмөнкү редакцияда берилсин:

“79. Банктын проблемалуу кредиттер менен иш алып барууга жооптуу түзүмдүк бөлүмүнүн жетекчиси Кредиттик комитеттин жана проблемалуу кредиттер боюнча чечим чыгарууга ыйгарым укуктуу башка коллегиялдуу органдын (болгон болсо) кароосуна ай сайын төмөнкүлөрдү сунуштап турууга тийиш:

1) проблемалуу кредиттер боюнча жыйынтык отчетту;

2) банктын таза суммардык капитал өлчөмүнүн 1% ашкан ар бир “проблемалуу” кредит боюнча аткарылган иш тууралуу ырааттуу отчетту, андан ары тиешелүү аракеттерди көрүү сунушу менен. Отчетто төмөнкүлөрдү кошо алганда, ар бир проблемалуу кредит боюнча маалымат чагылдырылууга тийиш:

– жүргүзүлгөн иш (жолугушуу, телефон аркылуу сүйлөшүү ж.б.), аткарылган иш жыйынтыгы;

– жакынкы ай ичинде кредитти кайтарып алууга андан аркы иш планы жана күтүлүп жаткан натыйжалар.

Таза суммардык капитал өлчөмүнүн 1% жетпеген проблемалуу кредиттер боюнча отчеттун түзүмүн банк өз алдынча аныктайт. Мында отчеттун түзүмү банктын проблемалуу кредиттер менен иш алып баруу боюнча ички документтеринде жөнгө салынууга же болбосо анын ыйгарым укуктуу органынын чечими менен бекитилүүгө тийиш.

Отчеттордун көчүрмөлөрү банк Башкармасына жана Директорлор кеңешине жөнөтүлөт.”;

– 81-пункт төмөнкү редакцияда берилсин:

“81. Кредитти кайтарып алууга тиешелүү бардык юридикалык мүмкүнчүлүктөр колдонулуп бүткөндөн кийин (анын ичинде банктын кардарынын каза болушу шартында да), ири тобокелдикти камтыган кредиттерди (7) алып салуу чечими банктын Директорлор кеңеши, ал эми калган кредиттер жөнүндөгү чечим – ыйгарым укуктарына жараша Банк Башкармасы же Кредиттик комитет тарабынан кабыл алынат.

Банк Башкармасы же болбосо Кредиттик комитет тарабынан (өткөрүлүп берилген сумманын чегинде) төмөнкү жагдайларда жеке адамдардын, жеке ишкерлердин жана/же Кошо жоопкерчиликтүү топтун кредиттери боюнча соттук тартипте/бейтараптык негизде териштирүү аркылуу өндүрүүнү жүргүзүүсүз эле, кредит боюнча карызды эсептен алып салуу чечими кабыл алынышы мүмкүн:

– банк кардарынын көзү өтүп кетсе, айыккыс илдетке чалдыккан болсо, бизнесин жана/же мүлкүн бөөдө кырсыктардын, өрттүн чыгышы кесепетинен ажырап калган шартта;

– банктын кредит боюнча карызын сот тартибинде/бейтараптык негизде териштирүү жүргүзүү аркылуу өндүрүүгө байланыштуу чыгашалар кредит боюнча карыз калдыгынан ашып кеткен жагдайды кошо алганда, ошол кредит боюнча карызды кайтарып алуунун экономикалык көз караштан максатка ылайыксыздыгы келип чыккан шартта.

Банк Башкармасы же Кредиттик комитет тарабынан кабыл алынган карызды эсептен алып салуу чечими Директорлор кеңешине милдеттүү түрдө тааныштырылууга тийиш.”;

– 2-эскертүүдөгү “ТСКнан” деген сөздөр “таза суммардык капитал өлчөмү” дегенге алмаштырылсын;

– 1-тиркеменин:

1-пунктундагы 15 жана 16 абзацтар ортосуна төмөнкү мазмундагы абзац кошулсун:

“– карыз алуучунун өз иши тууралуу кредиттик отчеттун берилишине макулдугу;”;

Тиркеме төмөнкү мазмундагы 2-1-пункт менен толукталсын:

“2-1. Кредиттик бюродон карыз алуучу боюнча кредиттик отчет.”;

4 жана 31-пункттарындагы “Акыркы 12 ай ичиндеги” деген сөздөр “Акыркы 3-12 ай ичиндеги (мында банк, эмгек акы жөнүндө маалымкат берилүүгө тийиш болгон мезгил аралыгын өз алдынча аныктоого укуктуу)” дегенге алмаштырылсын;

4-пункттагы “, ошондой эле” деген сөздөр “же” дегенге алмаштырылсын;

7-пункттагы кашаа белгиси ичиндеги “3500000 сомдон жогору болсо” деген сөздөрдөн кийин “, жүгүртүү каражаттарын толуктоого берилген кредиттерди эске албаганда” деген сөздөр кошулсун;

– 2-тиркеменин 3-пункту төмөнкү мазмундагы сүйлөм менен толукталсын:

“Зарылчылык келип чыккан шартта, гарантиялык кат ушул пункттун биринчи сүйлөмүндө камтылгандар сакталган шартта, кошумча чет тилинде да тариздетилиши мүмкүн.”.

2. Улуттук банк Башкармасынын 2013-жылдын 25-сентябрындагы №35/14 “Аманаттарды (депозиттерди) тартпаган микрофинансылык уюмдарда кредиттик тобокелдикти тескөө боюнча минималдуу талаптар жөнүндө” жобону бекитүү тууралуу” токтомуна төмөнкүдөй толуктоолор жана өзгөртүүлөр киргизилсин:

жогоруда аталган токтом менен бекитилген “Аманаттарды (депозиттерди) тартпаган микрофинансылык уюмдарда кредиттик тобокелдикти тескөө боюнча минималдуу талаптар жөнүндө” жобонун:

- 1-пунктундагы:

“микрофинансылык компаниялардын” деген сөздөр “микрофинансылык уюмдардын” дегенге алмаштырылсын;

жобонун 1-пунктунда кездешкен “Микрокредиттик компанияларды жана микрокредиттик агенттиктерди түзүү жөнүндө” деген жобонун аталышы “Микрокредиттик компанияларды жана микрокредиттик агенттиктерди түзүү жана алардын иши жөнүндө” деген жаңы редакцияда берилсин.

- жобо төмөнкү мазмундагы 16-1-пункт менен толукталсын:

“16-1. МФУлардын кредиттөө жана мониторинг жүргүзүү ишине тартылган кызматкерлерине кредиттөө ишине жоопкерчиликтүүлүк менен мамиле жасоо жагында билим деңгээлин жогорулатуу сунушталат.”;

- 19-пункттагы “1-тиркемесинин 1-, 2- жана 3-пунктунда сунушталган” деген сөздөр “1-тиркемеге ылайык” дегенге алмаштырылсын”;

- 26-пунктунун 8-пунктчасы төмөнкү редакцияда берилсин:

“8) Улуттук банктын кредиттөө процессин жөнгө салган негизги ченемдик укуктук актыларынын тизмеги жөнүндө.”;

- 44-пункт төмөнкү редакцияда берилсин:

“44. МФУ кредиттөө кызмат көрсөтүүсүн сунуштоодо кредиттик келишимдин ажырагыс бөлүгү болуп саналган күрөө келишимине ылайык, карыз алуучуга жана/же күрөө коюучуга ачык тоорук өткөрүлгөнгө чейинки кайсы болболсун убакытта күрөөлүк мүлктү сатып ала алган/алышы мүмкүн болгон артыкчылыктуу укукту сунуштоого тийиш.”;

- 1-тиркеме төмөнкү редакцияда берилсин:

“Аманаттарды (депозиттерди)
тартпаган микрофинансылык
уюмдарда кредиттик тобокелдикти
тескөө боюнча минималдуу
талаптар жөнүндө” жобого карата
1-тиркеме

Карыз алуучунун кредиттик досьесине (ал боюнча маалымат) карата минималдуу талаптар

I. Карыз алуучу жөнүндө жалпы маалымат

1. Жеке адамдан талап кылынуучу документтер:

1) кредит алууга МФУ тарабынан белгиленген формадагы, кардар кол койгон билдирме (топ менен кредит алууда – ага топтун ар бир катышуучусу кол коюуга тийиш);

2) МФУга билдирме бергенге чейинки акыркы алты ай ичинде ошол МФУдан жана башка финансы-кредит мекемелеринен мурда алынган/ төлөнгөн/орду жабылбаган кредиттер жөнүндө маалымат (карыз алуучу берген кат жүзүндөгү маалыматка ылайык, мисалы, карыз алуучунун кредит алууга билдирмеси);

3) кредиттик бюродон ошол карыз алуучунун кредити боюнча отчет;

4) кардардын кредити боюнча отчеттун берилишине анын макулдугу (ал кредит алуу билдирмесинде көрсөтүлүшү мүмкүн);

5) МФУ кардарын идентификациялоого мүмкүн болгон, анын ким экендигин тастыктаган документтин көчүрмөсү;

6) кардардын айкын жашап турган жери тууралуу ыйгарым укуктуу орган тарабынан берилген маалымкат;

7) кардардын кирешеси жөнүндө маалымат;

8) күрөөгө коюлуп жаткан мүлктүн описи (болгон болсо);

9) кардардын жубайынын кредит алууга макулдугу (бир карыз алуучуга берилүүчү кредиттин суммасы 50 000 сомдон ашса жана ошол учурда ал башка кредит төлөп жаткан болсо). Ал эми кошо жоопкерчиликтүү топтун катышуучуларын кредиттөөдө - документтин түп нускасын кийинчерээк берүү шартында катышуучулардын

жубайларынын макулдугун тастыктаган, факсимиль, электрондук почта жана башка байланыш түрү аркылуу алынган документ.

2. Юридикалык жакты түзүүсүз ишкердикти жүзөгө ашырган жеке адамдардан жогоруда көрсөтүлгөн документтерден тышкары төмөнкүлөр талап кылынат:

1) юридикалык жакты түзүүсүз ишкердикти жүзөгө ашырган жеке адам катары мамлекеттик каттоодон (кайра каттоодон) өткөндүгү жөнүндө күбөлүктүн көчүрмөсү (болгон шартта);

2) салык органынан, социалдык органдан маалымкат (болгон шартта);

3) патенттин көчүрмөсү (болгон шартта).

3. Юридикалык жактан талап кылынуучу документтер:

1) кредит алууга МФУ тарабынан белгиленген формадагы, кардар кол койгон билдирме (топ менен кредит алууда – ага топтун ар бир катышуучусу кол коюуга тийиш);

2) МФУга билдирме бергенге чейинки акыркы алты ай ичинде ошол МФУдан жана башка финансы-кредит мекемелеринен мурда алынган/ төлөнгөн/орду жабылбаган кредиттер жөнүндө маалымат (карыз алуучу берген кат жүзүндөгү маалыматка ылайык, мисалы, карыз алуучунун кредит алууга билдирмеси);

3) юридикалык жактын жетекчисинин каражаттарды тескөөгө ыйгарым укуктарын тастыктаган документтин көчүрмөсү;

4) кол коюуга ыйгарым укуктуу жактардын кол тамга үлгүсү түшүрүлгөн, нотариалдык жактан күбөлөндүрүлгөн карточкалар;

5) уюштуруу документтеринин көчүрмөлөрү;

6) юридикалык жактын мамлекеттик каттоодон (кайра каттоодон) өткөндүгү жөнүндө күбөлүгүнүн көчүрмөсү;

7) эгерде юридикалык жактын мамлекеттик каттоодон (кайра каттоодон) өткөндүгү жөнүндө күбөлүгүндө салык төлөөчүнүн идентификациялык номери көрсөтүлбөсө, салык органы тарабынан берилген каттоо карточкасынын көчүрмөсү;

8) күрөөгө коюлган мүлк описи.

4. Кошо жоопкерчиликтүү топ мүчөлөрүнүн кредиттик каражаттарды алгандыгы тууралуу ведомосту - топту кредиттөөдө.

5. Кардардын төлөөгө жөндөмдүүлүгүн тастыктаган, акча каражаттары алынган булактарга баа берүү.

6. Мамлекеттик же расмий тилде түзүлгөн кредиттик келишим тиркемелери менен кошо, ошондой эле кредитти реструктуризациялоо же пролонгациялоо, талап кылуу укугун ыйгарып берүү шартында кардар менен түзүлгөн кошумча келишим.

7. МФУнун тиешелүү органынын кредит берүү, ошондой эле аны пролонгациялоо же реструктуризациялоо (орун алган болсо) чечими.

8. Карыз алуучу менен кат алышуулар (бардык кат-кабарларды кошо тиркөө менен).

9. Юридикалык документтер (карыз алуучунун ишине тиешелүү документтердин, мисалы, накладнойлордун, эсеп-фактуралардын, өнөктөштөр менен келишимдердин ж.б көчүрмөсү).

10. Кредиттин максаттуу пайдаланылып жатышын текшерүү боюнча отчет.

11. Кардардын, кылмыш жолу менен алынган кирешелерди легалдаштырууга (изин жашырууга), террористтик же экстремисттик иш-аракеттерди каржылоого каршы аракеттенүү жагында иш алып барган ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдын талабына ылайык келген типтүү формада түзүлгөн анкетасы.

12. Кепилдик берүүчүнүн акыркы 3-12 ай ичиндеги эмгек акысы жөнүндө маалымкат же анын кирешесин тастыктаган башка документтер (мында МФУ эмгек акы жөнүндө маалымкат берилүүгө тийиш боюнча мезгил аралыгын өз алдынча аныктоого укуктуу).

13. Гаранттын же кепилдик берүүчүнүн төлөөгө жөндөмдүүлүгүнө талдап-иликтөөлөр.

14. Кредиттик бюродон кепилдик берүүчүнүн иши отчет.

II. Күрөөлүк документтер

15. Күрөө келишими/Кепилдик келишими.

16. Күрөөлүк мүлк боюнча сертификаттардын, күбөлүктөрдүн жана башка квалификациялык документтердин көчүрмөлөрү (болгон болсо).

17. Күрөөлүк мүлккө менчик укугун тастыктаган документтердин көчүрмөлөрү. Күрөөлүк мүлккө менчик укугун тастыктаган документтердин түп нускасы сейфте сакталууга тийиш.

18. Күрөө келишими каттоодон өткөртүлгөндүгүн тастыктаган документтер (эгерде күрөө мыйзам талаптарына ылайык катталууга тийиш болсо).

19. Карыз алуучунун тиешелүү органынын күрөөнү сунуштоо чечими (эгерде карыз алуучу – юридикалык жак болсо).”;

20. Кепилдик берүүчүнүн жубайынын (болгон болсо) кепилдик берүүгө макулдугу.”;

– 3-тиркеменин аталышы төмөнкү редакцияда берилсин:

“МФУ кардарларынын чыгашалар (төлөмдөр) тизмеги жана айыптык санкциялар”;

“МФУ кардарынын укуктары” бөлүгү күчүн жоготкон катары таанылсын.

3. Улуттук банк Башкармасынын 2009-жылдын 23-декабрындагы №50/7 “Кредиттик союздардагы кредиттик тобокелдикти башкаруу боюнча минималдык талаптар жөнүндө” жобону бекитүү тууралуу” токтомуна төмөнкүдөй толуктоолор жана өзгөртүүлөр киргизилсин:

жогоруда аталган токтом менен бекитилген “Кредиттик союздарда кредиттик тобокелдикти тескөө боюнча минималдуу талаптар жөнүндө” жобо:

– төмөнкү мазмундагы 4.1-1-пункт менен толукталсын:

“4.1-1. Кредиттик союздардын кредиттөө жана мониторинг жүргүзүү ишине тартылган кызматкерлерине кредиттөө ишине жоопкерчиликтүүлүк менен мамиле жасоо жагында билим деңгээлин жогорулатуу сунушталат.”;

– 7.3-пунктунун 7.3.3-пунктчасы төмөнкү мазмундагы абзац менен толукталсын:

“Кредиттик союз кредиттөө кызмат көрсөтүүсүн сунуштоодо кредиттик келишимдин ажырагыс бөлүгү болуп саналган күрөө келишимине ылайык, карыз алуучуга жана/же күрөө коюучуга ачык тоорук өткөрүлгөнгө чейинки кайсы болболсун убакытта күрөөлүк мүлктү сатып ала алган/алышы мүмкүн болгон артыкчылыктуу укуктуу сунуштоого тийиш.”;

– 1-тиркеменин:

I-бөлүгү:

төмөнкү мазмундагы 2-1 жана 2-2-пункттар менен толукталсын:

“2-1. Кредиттик бюродон карыз алуучу боюнча кредиттик отчет

2-2. Кардардын кредити боюнча отчеттун берилишине анын макулдугу (ал кредит алуу билдирмесинде көрсөтүлүшү мүмкүн);

6-пункт төмөнкү редакцияда берилсин:

“6. Катышуучунун жубайынын кредит алууга макулдугу (бир карыз алуучуга берилүүчү кредиттин суммасы 50 000 сомдон ашса жана ошол учурда ал башка кредит төлөп жаткан болсо).”;

төмөнкү мазмундагы 7-1-пункт менен толукталсын:

“7-1. Кол коюуга ыйгарым укуктуу жактардын кол тамга үлгүсү түшүрүлгөн, нотариалдык жактан күбөлөндүрүлгөн карточкалар (эгерде карыз алуучу – юридикалык жак болсо).”;

11-пункт күчүн жоготкон катары таанылсын;

15-пункттагы “терроризмди (экстремизмди) каржылоого жана кылмыш жолу менен алынган кирешелерди легалдаштырууга (изин жашырууга) каршы” деген сөздөр “кылмыш жолу менен алынган кирешелерди легалдаштырууга (изин жашырууга) жана террористтик же экстремисттик иш-аракеттерди каржылоого каршы” дегенге алмаштырылсын;

II- бөлүктөгү:

4-пункт күчүн жоготкон катары таанылсын.

– 2-тиркеменин:

аталышы төмөнкү редакцияда берилсин:

“Кредиттик союздун катышуучуларынын чыгашалар (төлөмдөр) тизмеги жана айыптык санкциялар”;

“Кредиттик союздун катышуучусунун укуктары” бөлүгү күчүн жоготкон катары таанылсын.

4. Улуттук банк Башкармасынын 2013-жылдын 25-сентябрындагы №35/13 “Операцияларды ислам банк иши жана каржылоо принциптерине ылайык жүзөгө ашырууда кредиттик тобокелдиктерди тескөө боюнча минималдуу талаптар жөнүндө” токтомго төмөнкүдөй өзгөртүүлөр жана толуктоолор киргизилсин:

Жогоруда аталган токтом менен бекитилген “Операцияларды ислам банк иши жана каржылоо принциптерине ылайык жүзөгө ашырууда кредиттик тобокелдиктерди тескөө боюнча минималдуу талаптар жөнүндө жобо:

төмөнкү мазмундагы 2-1-пункт менен толукталсын:

“2-1. Бул жобо өзүндө кредиттик тобокелдикти камтыган башка активдерге да таркатылат.”;

– 12-пункттагы төртүнчү абзац төмөнкүдөй жаңы редакцияда берилсин:

“Олуттуу тобокелдикти камтыган активдерди жана банктын инсайдерлерине/аффилирленген жактарына активдерди берүү Директорлор кеңеши тарабынан жактырылууга жана Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларынын талаптарына ылайык келүүгө тийиш. Банктын Директорлор кеңеши олуттуу тобокелдикти камтыган активдерди, банктын инсайдерлерине/аффилирленген жактарына активдерди, чек ара аркылуу өтүүчү активдерди, анын ичинде алар Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларынын талаптарын бузуу менен берилген жана/же банк алар боюнча жоготууга учураган, Кыргыз Республикасынын чегинен тышкары жайгашкан күрөө менен камсыздалган жана өзүндө кредиттик тобокелдикти камтыган активдерди берүү жөнүндө чечимдерди колдоого алгандыгы үчүн жоопкерчилик тартат.”;

– 12-пункт төмөнкү мазмундагы алтынчы абзац менен толукталсын:

“Мындан тышкары, каржылоо саясатында Каржылоо комитетинин жана/же банк Башкармасынын чектөөлөрдү көрсөтүү менен кредиттерди эсептен алып салуу жана реструктуризациялоо боюнча ыйгарым укуктары белгиленүүгө тийиш.”;

– 19-пункт төмөнкү редакцияда берилсин:

“19. Активдерди, гарантияларды, милдеттенмелерди, кепилдиктерди, ошондой эле маңызы боюнча каржылоо операциясы болуп саналган жана өзүндө кредиттик жоготуулар тобокелдигин камтыган башка активдерди жана милдеттенмелерди берүүгө тиешелүү бардык маселелер банктын Каржылоо комитети тарабынан чечилүүгө тийиш. Каржылоо комитети, банктын Директорлор кеңешинин компетенциясына кирген маселелерди эске албаганда,

бул укукту башка жактарга ыйгарышы мүмкүн. Каржылоо комитети ошондой эле, саясатка ылайык кредиттерди берүү, эсептен алып салуу жана реструктуризациялоо боюнча ыйгарым укуктарды бөлүштүрүүгө тиешелүү маселелерди да кароого алат. Мында, Каржылоо комитетинин кредиттерди эсептен алып салуу жана реструктуризациялоо боюнча чечими менен Банк Башкармасы айына кеминде бир жолу, ал эми Директорлор кеңеши чейрек ичинде кеминде бир жолу тааныштырылып турууга тийиш. Кредиттик комитет олуттуу тобокелдикти камтыган активдерди сатуу жана эсептен алып салуу боюнча сунушту Директорлор кеңешинин кароосуна сунуштайт. Банк Башкармасы Директорлор кеңешинин ушул маселелер боюнча чечимдеринин аткарылышы үчүн жоопкерчиликтүү болуп саналат.”;

– 29-пунктунун:

жетинчи абзацындагы кашаа белгиси ичиндеги “3 500 000 сомдон көп болсо” деген сөздөрдөн кийин “, жүгүртүү каражаттарын толуктоого берилген кредиттерди эске албаганда” деген сөздөр кошулсун;

тогузунчу абзац төмөнкү редакцияда берилсин:

“– гарантты (кепилдик берүүчүнү), гарантия (кепилдик) суммасын ж.б. (эгерде банк гарантия (кепилдик берүүнү) талап кылса), ошондой эле гаранттын финансылык отчетторун (эгерде гарантия кредит боюнча бирден бир гана камсыздоо болуп саналса жана гарант – юридикалык жак болсо) көрсөтүү менен гарантиялар (кепилдиктер);”;

он биринчи абзацтагы “акыркы 12 ай ичиндеги” деген сөздөр “акыркы 3-12 ай ичиндеги (мында банк, эмгек акы жөнүндө маалымкат берилүүгө тийиш болгон мезгил аралыгын өз алдынча аныктоого укуктуу)” деген сөздөргө алмаштырылсын;

– 38-2-пунктунун биринчи сүйлөмү төмөнкүдөй жаңы редакцияда берилсин:

“38-2. Банк, күбөлүктүн же патенттин негизинде ишкердикти жүзөгө ашырган жактарды эске албаганда, карыз алуучуларга-жеке адамдарга чет өлкө валютасында ипотекалык жана керектөө кредиттерин, ошондой эле эмгек акы долбоорунун алкагында төлөм карттары боюнча овердрафтты бере албайт жана депозит күрөөсү алдында чет өлкө валютасында төлөм карттарына каржылоо лимиттерин белгилей албайт. Мында, эгерде депозит да каржылоо валютасында болсо, анда ал кредит суммасынын кеминде 100% ордун, ал эми эгерде депозит

каржылоо валютасынан башка валютада болсо – сом эквивалентинде анын кеминде 120% ордун жабууга тийиш. Ошол кредиттер боюнча төлөмдөрдү кредиттик келишим валютасынан айырмаланган валютага байланыштырып индексациялоого жол берилбейт.”;

– 44-пунктунун сегизинчи абзацынын биринчи сүйлөмү төмөнкү редакцияда берилсин:

“банкка ал тууралуу отуз күн мурда алдын ала кат жүзүндө маалымдаган шартта, кайсыл болбосун убакытта айыптык санкцияларды (комиссиялык жана башка төлөмдөр) кармап калуусуз эле, кардардын активди толугу менен же анын бөлүгүн мөөнөтүнөн мурда жабууга укугу.”;

– жобо төмөнкү мазмундагы 61-1-пункт менен толукталсын:

“61-1. Банк каржылоо кызмат көрсөтүүсүн сунуштоодо каржылоо келишиминин ажырагыс бөлүгү болуп саналган күрөө келишимине ылайык, кардарга/өнөктөшкө жана/же күрөө коюучуга ачык тоорук өткөрүлгөнгө чейинки кайсы болболсун убакытта күрөөлүк мүлктү сатып ала алган/алышы мүмкүн болгон артыкчылыктуу укукту сунуштоого тийиш.”;

– 73-пунктунун биринчи, экинчи, үчүнчү жана төртүнчү абзацтары төмөнкү редакцияда берилсин:

“73. Күрөөгө коюлган мүлктүн сакталышын жана анын учурдагы наркынын өзгөрүп кетиши мүмкүнчүлүгүн туруктуу негизде контролдоо максатында банк күрөөлүк мүлккө сакталган жери жана жайгашкан орду боюнча мониторинг жүргүзүп турууга тийиш. Банк тарабынан күрөөгө мониторинг жүргүзүү мезгил аралыгы каржылоо саясатына жана күрөө саясатына ылайык жана актив сапатына, ошондой эле жоготуу тобокелдигин эске алуу менен күрөөнүн түрүн кошо алганда, башка факторлорго жараша аныкталат. Кыймылдуу мүлк түрүндөгү күрөөгө мониторинг суммасы кеминде 250 000 сомду түзгөн, өзүндө кредиттик тобокелдикти камтыган актив боюнча жылына бир жолу жүргүзүлүп турууга тийиш.

Суммасы 250 000 сомду жана андан көптү түзгөн, өзүндө кредиттик тобокелдикти камтыган актив боюнча кыймылдуу мүлк түрүндөгү күрөөгө мониторинг төмөнкүчө ишке ашырылууга тийиш:

эгерде актив 30 жана андан көп пайыз чегинде кыймылдуу мүлк менен камсыздалган болсо жарым жылда кеминде бир жолу;

эгерде актив 30 пайызга жетпеген чекте кыймылдуу мүлк менен камсыздалган болсо жыл ичинде кеминде бир жолу.”;

– 74-пункттагы он бешинчи абзацынын акыркы сүйлөмү төмөнкү редакцияда берилсин:

“Банкка аффилирленген жактардын жана инсайдерлердин каржылоону жыл ичинде экиден көп жолу реструктуризациялоого тыюу салынат.”;

74-пунктунун он алтынчы абзацы күчүн жоготкон катары таанылсын;

85-пункт төмөнкү редакцияда берилсин:

“85. Банктын, өзүндө кредиттик тобокелдикти камтыган проблемалуу актив менен иш алып барууга жооптуу түзүмдүк бөлүмүнүн жетекчиси Каржылоо комитетинин жана проблемалуу активдер боюнча чечим чыгарууга ыйгарым укуктуу башка коллегиялдуу органдын (болгон болсо) кароосуна ай сайын төмөнкүлөрдү сунуштап турууга тийиш:

1) өзүндө кредиттик тобокелдикти камтыган проблемалуу актив боюнча жыйынтык отчетту;

2) банктын таза суммардык капитал өлчөмүнүн 1% ашкан ар бир өзүндө кредиттик тобокелдикти камтыган “проблемалуу” актив боюнча аткарылган иш тууралуу ырааттуу отчетту, андан ары тиешелүү аракеттерди көрүү сунушу менен. Отчетто төмөнкүлөрдү кошо алганда, ар бир өзүндө кредиттик тобокелдикти камтыган проблемалуу актив боюнча маалымат чагылдырылууга тийиш:

– жүргүзүлгөн иш (жолугушуу, телефон аркылуу сүйлөшүү ж.б.), аткарылган иш жыйынтыгы;

– жакынкы ай ичинде кредитти кайтарып алууга андан аркы иш планы жана күтүлүп жаткан натыйжалар.

Таза суммардык капитал өлчөмүнүн 1% жетпеген өзүндө кредиттик тобокелдикти камтыган актив боюнча отчеттун түзүмүн банк өз алдынча аныктайт. Мында отчеттун түзүмү банктын өзүндө кредиттик тобокелдикти камтыган проблемалуу активдер менен иш алып баруу боюнча ички документтеринде жөнгө салынууга же болбосо анын ыйгарым укуктуу органынын чечими менен бекитилүүгө тийиш.

Отчеттордун көчүрмөлөрү банк Башкармасына жана Директорлор кеңешине жөнөтүлөт.”;

– 87-пункт төмөнкү редакцияда берилсин:

“87. Өзүндө кредиттик тобокелдикти камтыган активди объективдүү негизде кайтаруу мүмкүн эмес болгон учурда (анын ичинде банктын кардары көз жумган шартта да), өзүндө олуттуу тобокелдикти камтыган активдерди эсептен алып салуу чечими банктын Директорлор кеңеши тарабынан, ал эми өзүндө кредиттик тобокелдикти камтыган калган активдерди эсептен алып салуу чечими – Банк Башкармасы же болбосо алардын ыйгарым укуктарынын чегинде Каржылоо комитети тарабынан кабыл алынат.

Банк Башкармасы же болбосо Каржылоо комитет тарабынан (өткөрүлүп берилген сумманын чегинде) төмөнкү жагдайларда жеке адамдарды, жеке ишкерлерди жана/же Кошо жоопкерчиликтүү топту каржылоо боюнча соттук тартипте/бейтараптык негизде териштирүү аркылуу өндүрүүнү жүргүзүүсүз эле, каржылоо боюнча карызды эсептен алып салуу чечими кабыл алынышы мүмкүн:

– банк кардарынын көзү өтүп кетсе, айыккыс илдетке чалдыккан болсо, бизнесин жана/же мүлкүн бөөдө кырсыктардын, өрттүн чыгышы кесепетинен ажырап калган шартта;

– банктын каржылоо боюнча карызын сот тартибинде/бейтараптык негизде териштирүү жүргүзүү аркылуу өндүрүүгө байланыштуу чыгашалар каржылоо боюнча карыз калдыгынан ашып кеткен жагдайды кошо алганда, ошол каржылоо боюнча карызды кайтарып алуунун экономикалык көз караштан максатка ылайыксыздыгы келип чыккан шартта.

Банк Башкармасы же Каржылоо комитети тарабынан кабыл алынган карызды эсептен алып салуу чечими Директорлор кеңешине милдеттүү түрдө тааныштырылууга тийиш.”;

– 1-тиркеменин:

1-пунктундагы он алтынчы жана он жетинчи абзацтар ортосуна төмөнкү мазмундагы абзац кошулсун:

“- карыз алуучунун өз иши тууралуу кредиттик отчеттун берилишине макулдугу;”;

2-пункту төмөнкүдөй жаңы редакцияда берилсин:

“2. Юридикалык жакты түзүүсүз жеке ишкердикти жүзөгө ашырган жеке адамдар жогоруда көрсөтүлгөн документтерден тышкары банкка, ыйгарым укуктуу орган тарабынан берилген жана жеке ишкер катары мамлекеттик каттоодон (кайра каттоодон) өткөндүгү

фактысын тастыктаган, белгиленген формадагы документтин көчүрмөсүн же болбосо Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында каралган учурларда, мамлекеттик каттоодон өтүүсүз ишкердикти жүзөгө ашыргандыгы фактысын тастыктаган документтин көчүрмөсүн сунуштоого тийиш, мында 250 000 сомдон ашпаган өлчөмдө каржылоо сунушталган жеке адамдар эске алынбайт.”;

Тиркеме төмөнкү мазмундагы 2-1-пункт менен толукталсын:

“2-1. Кредиттик бюродон карыз алуучу боюнча кредиттик отчет.”;

5-пункттагы “Акыркы 12 ай ичиндеги” деген сөздөрдөн кийинки “6 ай – эгерде каржылоо суммасы 100 000 сомдон ашпаса” деген сөздөр алынып салынсын;

5 жана 35-пункттарындагы “Акыркы 12 ай ичиндеги” деген сөздөр “Акыркы 3-12 ай ичиндеги (мында банк, эмгек акы жөнүндө маалымкат берилүүгө тийиш болгон мезгил аралыгын өз алдынча аныктоого укуктуу)” дегенге алмаштырылсын;

5-пункттагы “, ошондой эле жана” деген сөздөр “же” дегенге алмаштырылсын;

8-пункт төмөнкүдөй жаңы редакцияда берилсин:

“8. Бизнес-план (эгерде кардар/өнөктөш - юридикалык жак болсо жана каржылоо суммасы 3500000 сомдон көптү түзсө, мында жүгүртүү каражаттарын толуктоого берилген каржылоо эске алынбайт).”;

13-пункттагы “нотариалдык жактан күбөлөндүрүлгөн” деген сөздөр алынып салынсын;

– 2-тиркеменин 3-пункту төмөнкү мазмундагы сүйлөм менен толукталсын:

“Зарылчылык келип чыккан шартта, гарантиялык кат ушул пункттун биринчи сүйлөмүндө камтылгандар сакталган шартта, кошумча чет тилинде да тариздетилиши мүмкүн.”.

5. Улуттук банк Башкармасынын 2004-жылдын 28-апрелиндеги №11/2 “Пайыздык кирешени чегербөө статусун берүүнүн тартибин” бекитүү жөнүндө” токтомуна төмөнкүдөй өзгөртүүлөр киргизилсин:

Жогоруда аталган токтом менен бекитилген Пайыздык кирешени чегербөө статусун ыйгаруу тартибинин:

– 1.1-пунктундагы “ломбарддар жана” деген сөздөр алынып салынсын;

- 4.1-пунктунун төртүнчү абзацындагы:
“алгачкы” деген сөз “бекитилген” дегенге алмаштырылсын;
“төрт” деген сөз “үч” дегенге алмаштырылсын.

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫНЫН

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

г. Бишкек, ул. Уметалиева, 101
от 15 июня 2016 года № 25/6

Об утверждении Положения «О деятельности Национального банка Кыргызской Республики в качестве удостоверяющего центра открытых ключей электронной цифровой подписи»

В соответствии со статьями 7 и 43 Закона «О Национальном банке Кыргызской Республики» и Законом «О платежной системе Кыргызской Республики» Правление Национального банка Кыргызской Республики постановляет:

1. Утвердить Положение «О деятельности Национального банка Кыргызской Республики в качестве удостоверяющего центра открытых ключей электронной цифровой подписи» (прилагается).

2. Признать утратившим силу постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения «О деятельности Национального банка Кыргызской Республики в качестве удостоверяющего центра электронной цифровой подписи» от 25 апреля 2005 года № 11/2.

3. Юридическому управлению:

– опубликовать настоящее постановление на официальном сайте Национального банка Кыргызской Республики;

– после официального опубликования направить настоящее постановление в Министерство юстиции Кыргызской Республики для включения в Государственный реестр нормативных правовых актов Кыргызской Республики.

4. Настоящее постановление вступает в силу по истечении пятнадцати дней со дня официального опубликования.

5. Управлению по работе с документами довести настоящее постановление до сведения соответствующих структурных подразделений, областных управлений и представительства Национального банка в Баткенской области.

6. Управлению платежных систем довести настоящее постановление до сведения коммерческих банков, операторов платежных систем и платежных организаций Кыргызской Республики.

7. Контроль за исполнением настоящего постановления возложить на Заместителя Председателя Национального банка Кыргызской Республики Л.Дж. Орозбаеву.

Председатель

Т. Абдыгулов

Приложение к постановлению
Правления Национального банка
Кыргызской Республики
от 15 июня 2016 года № 25/6

ПОЛОЖЕНИЕ
о деятельности Национального банка Кыргызской Республики
в качестве удостоверяющего центра открытых ключей
электронной цифровой подписи

Глава 1. Общие положения

1. Целями настоящего Положения являются:

– обеспечение правовых условий предоставления услуг Национальным банком Кыргызской Республики (далее – Национальный банк) как удостоверяющего центра (далее – Центр) по сертификации ключей, а также по удостоверению Центром открытых ключей электронных цифровых подписей (далее – ЭЦП);

– обеспечение правовых условий для использования ЭЦП в процессах обмена электронными сообщениями в Кыргызской Республике, при соблюдении которых ЭЦП признается равнозначной собственноручной подписи.

2. Действие настоящего Положения распространяется на всех участников, использующих в своей работе сертификаты ключа электронной цифровой подписи Центра.

3. Все участники обязуются признавать электронный документ при наличии на нем ЭЦП, которая является аналогом собственноручной подписи ответственного лица. Формирование ЭЦП и ее проверка должны осуществляться с помощью закрытых и открытых ключей, сгенерированных Центром.

4. Использование ЭЦП при передаче электронных сообщений между участниками регулируется законодательством Кыргызской Республики, нормативными актами Национального банка, соглашениями между участниками платежной системы и иными нормативными актами.

Глава 2. Термины и определения

5. Термины и определения, используемые в настоящем Положении, соответствуют терминам и определениям, определенными законами Кыргызской Республики «О платежной системе Кыргызской Республики» и «Об электронном документе и электронной цифровой подписи» и нормативными актами Национального банка.

6. Дополнительно в настоящем Положении используются следующие термины и определения:

1) участник – владелец сертификата ключа подписи (владелец сертификата) – юридическое лицо, которому Центр выдает сертификат ключа подписи;

2) ответственное лицо участника – доверенное лицо участника, на имя которого выдается сертификат ключа подписи и которое владеет закрытым ключом ЭЦП на индивидуальном носителе информации, соответствующим открытому ключу, указанному в сертификате.

Глава 3. Деятельность Центра

§ 1. Правовой статус и деятельность Центра

7. Национальный банк является удостоверяющим центром для банков и иных финансово-кредитных учреждений, деятельность которых он лицензирует и регулирует, а также для других участников систем, оператором которых является Национальный банк.

8. Центр осуществляет удостоверение открытых ключей ЭЦП. Деятельность по удостоверению открытых ключей ЭЦП осуществляется в соответствии с законодательством Кыргызской Республики и нормативными актами Национального банка.

9. Центр подтверждает принадлежность и подлинность сертификата ответственного лица участника в рамках, определенных настоящим Положением.

10. Центр обеспечивает взаимодействие с участниками на республиканском уровне с использованием ЭЦП.

11. Взаимодействие Центра с участниками и иными удостоверяющими центрами осуществляется в соответствии с

законодательством Кыргызской Республики и нормативными актами Национального банка.

12. Центр осуществляет ведение полного списка ответственных лиц участников, уполномоченных подписывать электронные сообщения от имени участника.

13. Каждое ответственное лицо участника должно пройти процедуру регистрации в Центре, получить индивидуальный ключевой носитель информации с необходимой информацией, который будет использоваться для подписания электронных сообщений и их проверки.

14. Каждый участник представляет в Центр заявку на получение закрытого ключа и сертификата открытого ключа подписи. Заявка должна содержать достоверные сведения о заявителе в объеме, необходимом для выполнения Центром своих обязанностей. При этом Центр вправе потребовать от заявителя подтверждения достоверности соответствующей информации.

15. При выдаче сертификата ключа подписи Центр предоставляет следующие гарантии:

- полного соответствия сведений, содержащихся в сертификате, сведениям участника, представленных в заявке;
- соответствия сертификата требованиям соответствующих законодательных актов Кыргызской Республики, в том числе наличия в сертификате всей необходимой для его надежности информации;
- соответствия закрытого ключа ЭЦП открытому ключу, подтвержденное Центром при выдаче сертификата;
- наличия в Центре достоверных сведений о получателе сертификата, предусмотренных законодательством Кыргызской Республики и нормативными актами Национально банка.

§ 2. Обязательства и ответственность Центра

16. Центр принимает на себя следующие обязательства:

- действовать надлежащим образом в соответствии с законодательством Кыргызской Республики и нормативными актами Национального банка;

- устанавливать и отслеживать срок действия сертификата ключа подписи ответственного лица участника;

- уведомлять ответственное лицо участника об окончании срока действия сертификата ключа подписи в виде электронного сообщения на электронный адрес участника;

- уведомлять владельца сертификата в течение одного дня обо всех известных Центру фактах, которые могут повлиять на достоверность сертификата ключа участника (возможность подмены, подделки, несанкционированного изменения, взлома и т.д.).

17. Центр обеспечивает доступность открытых ключей, необходимых для работы платежных, информационных и других автоматизированных систем Национального банка для всех участников.

18. Подлинность открытого ключа участника удостоверяется соответствующим электронным сертификатом Центра.

19. Центр оформляет выдачу бумажных подтверждений (копий) сертификатов в соответствии с законодательством Кыргызской Республики и нормативными актами Национального банка.

20. Центр обязан предоставить любому участнику системы возможность удостовериться в принадлежности открытого ключа ЭЦП владельцу сертификата.

21. В соответствии с законодательством Кыргызской Республики Центр обязан удостоверять бумажные копии электронных сообщений, подписанных ЭЦП, на открытый ключ, который Центром выдан сертификат ключа подписи.

22. Центр несет ответственность за:

- осуществление регистрации владельца закрытого ключа ЭЦП и выдачу сертификата ключа подписи в соответствии с полученной заявкой;

- выдачу ответственному лицу участника индивидуального носителя с закрытым ключом с заверенным сертификатом в соответствии с установленными процедурами;

- аппаратную и программную поддержку базы сертификатов;

- своевременное внесение изменений в базу данных сертификатов;

- соблюдение условий безопасности и конфиденциальности при работе с закрытыми ключами уполномоченных лиц Центра, соблюдение правил их хранения и использования;

- за умышленные действия персонала Центра, которые повлекли за собой изменение целостности сертификатов или их подмену.

23. Мера ответственности Центра определяется в соответствии с законодательством Кыргызской Республики.

24. Центр осуществляет замену закрытого ключа при выходе из строя индивидуального носителя с закрытым ключом. Процедуры замены носителя закрытого ключа оговариваются в нормативных документах, соглашениях и договорах между участниками платежной системы.

25. Центр обеспечивает издание, распространение и хранение сертификатов открытых ключей и списков отозванных сертификатов открытых ключей всех аккредитованных подчиненных удостоверяющих центров.

26. Центр не несет ответственности за неисполнение и/или ненадлежащее исполнение своих обязанностей в случае возникновения обстоятельств непреодолимой силы, таких как: пожары, аварии, стихийные бедствия и т. д., которые препятствуют осуществлению Центром своих обязанностей, на время действия указанных обстоятельств.

27. Центр не несет ответственности за ущерб, понесенный в результате доверия к недействительной или подделанной ЭЦП, если Центр выполнил все существенно важные требования в отношении недействительной или подделанной ЭЦП в соответствии с законодательством Кыргызской Республики и нормативными документами Национального банка.

§ 3. Обязательства и ответственность участника

28. При получении сертификата ключа подписи, выданного и зарегистрированного Центром, участник принимает на себя следующие обязательства и несет ответственность за:

- соблюдение законодательства Кыргызской Республики и нормативных актов Национального банка;

- достоверность информации, предоставленной им в заявке для получения сертификата ключа подписи;
  - правомерное владение и пользование закрытым ключом, соответствующим открытому ключу ЭЦП, указанному в сертификате ключа подписи;
  - соблюдение условий безопасности и конфиденциальности при работе с закрытым ключом уполномоченными лицами участника, соблюдение правил их хранения и использования;
  - обеспечение информационной безопасности для нормального функционирования компьютерных программ, связанных с обменом электронными сообщениями (антивирусная поддержка, сетевая защищенность и т.д.);
  - своевременное обращение в Центр для продления срока действия сертификата;
  - своевременное уведомление Центра о факте увольнения ответственного лица участника;
  - своевременное уведомление Центра о факте смерти ответственного лица участника;
  - своевременное информирование Центра о возникающих проблемах при использовании носителя закрытого ключа либо о необходимости его замены или аннулирования;
  - уведомление Центра в течение одного дня обо всех известных участнику фактах, которые могут повлиять на достоверность сертификата ключа участника (возможность подмены, подделки, несанкционированного изменения, взлома и т.д.).
29. Участник несет ответственность за ущерб вследствие нарушения им мер информационной безопасности, связанных с обменом электронными сообщениями (информационные преступления, случайное или умышленное проникновение в систему с использованием закрытого ключа, воздействие компьютерных вирусов и/или хакерских атак и т.д.).

§ 4. Блокирование (аннулирование) сертификата ключа подписи

30. Центр обязан немедленно заблокировать (аннулировать) сертификат по требованию законного владельца ключа ЭЦП, указанного в сертификате, или представителя участника, должным образом уполномоченного на блокирование (аннулирование) на основании письменного заявления либо по соответствующему акту уполномоченного государственного органа или суда.

31. Центр обязан аннулировать сертификат ключа подписи или приостановить его действие независимо от согласия владельца ключа подписи, указанного в сертификате, если Центр:

- получил документы, подтверждающие реорганизацию или ликвидацию владельца сертификата, являющегося юридическим лицом, либо иные доказательства факта его реорганизации или ликвидации;

- получил документы, подтверждающие увольнение ответственного лица участника;

- получил документы, подтверждающие смерть ответственного лица участника;

- получил вступившие в законную силу судебные акты;

- получил документы Национального банка (постановление Правления, постановление Комитета по надзору), подтверждающие изменение полномочий владельца сертификата ключа подписи;

- установил неисполнение или ненадлежащее исполнение владельцем сертификата своих обязательств, предусмотренных Законом Кыргызской Республики «Об электронном документе и электронной цифровой подписи».

32. Центр обязан незамедлительно уведомить владельца ключа, указанного в сертификате, после того как блокирование (аннулирование) сертификата ключа подписи вступит в силу.

33. Центр обязан не позднее чем через день после аннулирования сертификата ключа внести изменения в базу данных сертификатов открытых ключей.

34. Центр приостанавливает исполнение обязательств, предусмотренных в п. 16. настоящего Положения по отношению к

данному участнику, на период блокирования действия сертификата ключа подписи участника.

§ 5. Прекращение деятельности Центра

35. Прекращение деятельности Центра осуществляется в соответствии с законодательством Кыргызской Республики.

36. При принятии решения о прекращении деятельности по удостоверению открытых ключей ЭЦП Центр обязан не менее чем за один месяц проинформировать об этом решении всех владельцев сертификатов ключей подписи, выданных Центром.

37. При принятии решения о прекращении деятельности выданные Центром сертификаты ключей подписи блокируются (аннулируются) в соответствии с законодательством Кыргызской Республики и нормативными актами Национального банка.

§ 6. Защита персональных данных и хранение информации

38. Центр обеспечивает конфиденциальность идентификационных персональных данных владельца сертификата, содержащихся в документах, представленных заявителем, в соответствии с требованиями законодательства Кыргызской Республики и нормативных актов Национального банка.

39. Раскрытие персональных данных владельцев сертификата ключа подписи Центром допускается только с согласия владельцев сертификатов либо в соответствии с законодательством Кыргызской Республики.

40. Центр обязан хранить все действующие и заблокированные сертификаты ключа подписи участников.

41. Срок хранения сертификатов ключа подписи в Центре устанавливается законодательством Кыргызской Республики.

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫНЫН

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

г. Бишкек, ул. Уметалиева, 101
от 15 июня 2016 года № 25/7

Об утверждении Инструкции «О порядке применения электронной цифровой подписи в платежной системе Кыргызской Республики»

В соответствии со статьями 7 и 43 Закона «О Национальном банке Кыргызской Республики» и Законом «О платежной системе Кыргызской Республики» Правление Национального банка Кыргызской Республики постановляет:

1. Утвердить Инструкцию «О порядке применения электронной цифровой подписи в платежной системе Кыргызской Республики» (прилагается).

2. Признать утратившим силу постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об Инструкции о порядке применения электронной цифровой подписи в платежной системе Кыргызской Республики» от 6 ноября 1999 года № 66/10.

3. Юридическому управлению:

– опубликовать настоящее постановление на официальном сайте Национального банка Кыргызской Республики;

– после официального опубликования направить настоящее постановление в Министерство юстиции Кыргызской Республики для включения в Государственный реестр нормативных правовых актов Кыргызской Республики.

4. Настоящее постановление вступает в силу по истечении пятнадцати дней со дня официального опубликования.

5. Управлению по работе с документами довести настоящее постановление до сведения соответствующих структурных подразделений, областных управлений и представительства Национального банка в Баткенской области.

6. Управлению платежных систем довести настоящее постановление до сведения коммерческих банков, операторов платежных систем и платежных организаций Кыргызской Республики.

7. Контроль за исполнением настоящего постановления возложить на Заместителя Председателя Национального банка Кыргызской Республики Л.Дж.Орозбаеву.

Председатель

Т. Абдыгулов

Приложение
к постановлению Правления
Национального банка
Кыргызской Республики
от 15 июня 2016 года № 25/7

ИНСТРУКЦИЯ о порядке применения электронной цифровой подписи в платежной системе Кыргызской Республики

Глава 1. Общие положения

1. Настоящая Инструкция устанавливает порядок создания, регистрации, использования и хранения электронной цифровой подписи для участников платежной системы Кыргызской Республики.

2. Электронная цифровая подпись представляет собой инструмент, с помощью которого участник платежной системы подтверждает подлинность и целостность электронного платежного документа.

3. Электронная цифровая подпись однозначно определяет участника платежной системы, подписавшего электронный платежный документ.

Глава 2. Термины и определения

4. Термины и определения, используемые в настоящей Инструкции, соответствуют терминам и определениям, приведенным в законах «О платежной системе Кыргызской Республики», «Об электронном документе и электронной цифровой подписи», Концепции обеспечения безопасности в банковских учреждениях Кыргызской Республики утвержденном постановлением Правления Национального банка Кыргызской Республики от 28 апреля 1998 года N 7/5, и Положении «О межбанковских электронных платежных документах» утвержденном постановлением Правления Национального банка Кыргызской Республики от 24 июня 1999 года N 47/4.

5. Дополнительно в настоящей Инструкции используются следующие термины и определения:

Ключевой носитель – это носитель, предназначенный для безопасного хранения закрытого ключа и сертификата электронной цифровой подписи владельца.

ПИН-код – личный секретный код владельца ключевого носителя, аналог пароля.

Глава 3. Порядок регистрации

6. Роль Администратора системы электронной цифровой подписи (далее – Администратор) Национального банка возлагается на работников Отдела информационной защиты Управления безопасности и информационной защиты (далее - ОИЗ УБИЗ).

7. Каждый участник платежной системы подписывает межбанковское Соглашение об обмене электронными платежными документами.

8. Каждый участник платежной системы назначает приказом руководителя двух ответственных лиц, имеющих право подписывать электронные платежные документы от имени участника платежной системы.

9. Ответственное лицо участника платежной системы представляет в Национальный банк Кыргызской Республики (далее – Национальный банк) письмо за подписью руководителя организации – участника платежной системы, в соответствии с которым в Национальном банке проводится процедура регистрации для данных ответственных лиц.

10. Администратор регистрирует имя ответственного лица и его полномочия в удостоверяющем центре Национального банка, а затем записывает эту информацию в память ключевого носителя. Письмо участника остается у Администратора Национального банка и подшивается в дело.

11. Закрытый и открытый ключи, сгенерированные удостоверяющим центром, уникальны для каждого ответственного лица участника платежной системы. Закрытый ключ записывается непосредственно в память ключевого носителя. Процедура генерации и записи закрытого ключа не допускает возможности его внешнего прочтения или воспроизведения.

12. ПИН-код выбирается, регистрируется и используется исключительно ответственным лицом участника платежной системы. Данное лицо несет персональную ответственность за обеспечение конфиденциальности своего ПИН-кода.

13. Не допускается производить запись ПИН-кода на любом носителе в доступной для чтения форме.

14. Ключевой носитель, прошедший процедуру регистрации, вместе с заверенным сертификатом передается Администратором Национального банка ответственному лицу участника платежной системы по акту приема-передачи.

15. Администратор Национального банка обеспечивает доступность и целостность открытых ключей для всех участников платежной системы.

16. Подлинность открытого ключа участника платежной системы удостоверяется соответствующим электронным сертификатом, подписанным электронной цифровой подписью удостоверяющего центра Национального банка.

Глава 4. Порядок создания и использования электронной цифровой подписи

17. Электронные платежные документы оформляются в соответствии с форматами, установленными Национальным банком. Файл электронных платежных документов может включать в себя один или несколько электронных платежных документов.

18. Каждый электронный платежный документ, пакет документов или файл подписывается электронной цифровой подписью ответственного лица участника платежной системы, которая удостоверяет все платежи или сообщения, представленные в данном файле/пакете.

19. Электронная цифровая подпись создается при условии наличия ключевого носителя, зарегистрированного в установленном порядке, и правильного ввода ПИН-кода, подтверждающего полномочия на использование данного ключевого носителя.

20. После трех неудачных попыток ввода ПИН-кода ключевой носитель автоматически блокируется. В этом случае ответственное

лицо участника платежной системы должно незамедлительно обратиться к Администратору Национального банка.

21. Создание электронной цифровой подписи невозможно, если ключевой носитель внесён в «горячий» список (потерявшихся или неисправных), закончился срок действия или отозван сертификат ключа подписи, а также в случае неисправности системы или оборудования.

22. В случае утери ключевого носителя участник платежной системы обязан немедленно сообщить об этом в ОИЗ УБИЗ Национального банка в письменной форме.

23. Администратор Национального банка незамедлительно отзывает доступ и полномочия в платежной системе для потерянного или поврежденного ключевого носителя. Участнику платежной системы выдается новый ключевой носитель согласно порядку, установленному в главе 3 настоящей Инструкции.

24. В случаях, оговоренных пунктом 21 настоящей Инструкции, исходящие платежи участника осуществляются с помощью ключевых носителей дублирующего персонала участника или на основе бумажных платежных документов до снятия блокирования или выдачи нового ключевого носителя.

25. Проверка подлинности электронной цифровой подписи осуществляется при помощи соответствующего открытого ключа подписи.

Глава 5. Порядок хранения ключевых носителей

26. Персональный компьютер с аппаратным и программным обеспечением для создания и проверки электронной цифровой подписи должен находиться в помещении с ограниченным доступом.

27. На персональном компьютере с аппаратным и программным обеспечением для создания и проверки электронной цифровой подписи должна быть установлена парольная защита на уровне операционной системы и используемого приложения либо другие системы многофакторной аутентификации, обеспечивающие санкционированный доступ к работе на этом компьютере только уполномоченным лицам согласно их должностным инструкциям.

28. Ключевой носитель с закрытым ключом должен храниться у ответственных лиц участника платежной системы в металлическом шкафу (сейфе) наравне с печатью и другими конфиденциальными документами.

29. Запрещается хранить ключевой носитель с закрытым ключом в незакрывающихся столах, ящиках, передавать на хранение лицам, не имеющим на это право.

30. Ответственность и контроль за соблюдением порядка хранения и использования ключевых носителей возлагается непосредственно на руководителя участника платежной системы.

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫНЫН

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

г. Бишкек, ул. Уметалиева, 101
от 15 июня 2016 года № 25/8

Об утверждении Политики по управлению рисками в платежной системе Кыргызской Республики

В соответствии со статьями 7 и 43 Закона «О Национальном банке Кыргызской Республики» и статьи 33 Закона «О платежной системе Кыргызской Республики» Правление Национального банка Кыргызской Республики постановляет:

1. Утвердить Политику по управлению рисками в платежной системе Кыргызской Республики (прилагается).

2. Признать утратившим силу постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Политики по управлению рисками в платежной системе Кыргызской Республики» от 19 мая 2005 года № 16/4.

3. Юридическому управлению:

– опубликовать настоящее постановление на официальном сайте Национального банка Кыргызской Республики.

– после официального опубликования настоящего постановления направить в Министерство юстиции Кыргызской Республики для включения в государственный реестр нормативных правовых актов Кыргызской Республики.

4. Настоящее постановление вступает в силу по истечении пятнадцати дней со дня официального опубликования.

5. Управлению по работе с документами довести настоящее постановление до сведения соответствующих структурных

подразделений, областных управлений и представительства Национального банка в Баткенской области.

6. Управлению платежных систем довести настоящее постановление до сведения коммерческих банков, операторов платежных систем и платежных организаций.

7. Контроль за исполнением настоящего постановления возложить на Заместителя Председателя Национального банка Кыргызской Республики Л.Орозбаеву.

Председатель

Т. Абдыгулов

Приложение
к постановлению Правления
Национального банка
Кыргызской Республики
от 25 июня 2016 года № 25/8

ПОЛИТИКА по управлению рисками в платежной системе Кыргызской Республики

Глава 1. Общие положения

1. Политика по управлению рисками в платежной системе Кыргызской Республики (далее – Политика) разработана в соответствии с Гражданским кодексом Кыргызской Республики, законами Кыргызской Республики «О Национальном банке Кыргызской Республики», «О банках и банковской деятельности в Кыргызской Республике», «О лицензионно-разрешительной системе в Кыргызской Республике», «О платежной системе Кыргызской Республики» и другими нормативными правовыми актами Национального банка Кыргызской Республики.

2. Управление рисками в платежной системе Кыргызской Республики – это деятельность Национального банка Кыргызской Республики (далее – Национальный банк), финансово-кредитных учреждений, специализированных финансово-кредитных или кредитных учреждений, операторов платежных систем и платежных организаций и их агентов, предоставляющих платежные услуги населению на территории Кыргызской Республики (далее – участники платежных систем), направленная на обеспечение бесперебойности функционирования платежной системы Кыргызской Республики путем идентификации, оценки и анализа, мониторинга, предупреждения и снижения рисков.

3. Настоящая Политика направлена на организацию процесса управления рисками, возникающими в деятельности субъектов платежных систем Кыргызской Республики, для поддержания

надежности и эффективности платежной системы Кыргызской Республики.

4. Настоящая Политика определяет основные цели, задачи и принципы управления рисками в платежной системе Кыргызской Республики, методы его организации и обеспечения.

5. В целях реализации настоящей Политики разрабатываются инструкции и процедуры по осуществлению мер, направленных на ограничение рисков и принятие управленческих решений по регулированию платежных систем, функционирующих на территории Кыргызской Республики.

Глава 2. Термины и определения

Автоматизированная торговая система Национального банка Кыргызской Республики (АТС) – аппаратно-программный комплекс Национального банка, предназначенный для автоматизации проведения операций на финансовых рынках Кыргызской Республики.

Бесперебойное функционирование платежной системы – организация и обеспечение работы платежной системы по предупреждению нарушения требований законодательства, правил платежной системы, заключенных договоров и соглашений, использования информационно-коммуникационных технологий, технического обслуживания платежной системы при взаимодействии участников платежной системы, а также восстановлению надлежащего функционирования платежной системы в случае их нарушения.

Государственные ценные бумаги (далее – ГЦБ) – ценные бумаги, выпущенные Национальным банком и Министерством финансов Кыргызской Республики.

Прямой участник платежной системы – это участник, имеющий счет в Национальном банке и прямое коммуникационное соединение с системой, идентифицируемый системой через банковский идентификационный код (БИК) в соответствии со «Справочником банковских идентификационных кодов участников платежной системы». Прямые участники могут иметь ограниченный доступ к системе в соответствии с законодательством и нормативными актами Национального банка.

Риски в платежной системе – вероятность наступления потенциальных событий, возникающих под влиянием внешних и/или внутренних факторов, указанных в Главе 4, которые могут оказать негативное воздействие или ненадлежащее выполнение целей, задач и функций платежной системы Кыргызской Республики.

Компоненты платежной системы – платежные системы, предназначенные для проведения межбанковских платежей и расчетов (система крупных платежей, системы розничных платежей), и другие взаимосвязанные технологии платежных систем, посредством которых осуществляются платежи и расчеты в рамках правил платежной системы.

Система крупных платежей – система, в которой расчеты между финансово-кредитными учреждениями происходят индивидуально по каждому платежному документу согласно правилам и процедурам системы и отражаются непосредственно на счетах участников платежных систем, открытых в Национальном банке.

Система розничных платежей – система, предназначена для обработки мелких розничных и регулярных платежей участников, по которым не требуется немедленное проведение окончательного расчета.

Субъектами платежной системы являются участники платежных систем, оказывающие платежные услуги в соответствии с нормативными правовыми актами Кыргызской Республики.

Специализированный (специальный) участник платежной системы – участник, не имеющий счета в Национальном банке, но имеющий прямое коммуникационное соединение с системой и осуществляющий прямое взаимодействие с системой.

FIFO (first in first out) – принцип обработки платежей, при котором платежи обрабатываются последовательно в порядке их поступления и в соответствии с установленными приоритетами.

Поставка против платежа (DVP) – принцип расчёта, который гарантирует, что окончательный перевод одного актива происходит сразу и только в том случае, если происходит окончательный перевод другого актива. Активы могут быть в виде валюты, ценных бумаг и других финансовых инструментов.

Платеж против платежа (PVP) – принцип расчета, который предусматривает, что окончательный перевод одной иностранной валюты произойдет только в том случае, если будет произведен окончательный перевод другой иностранной валюты или валют.

Глава 3. Цели, задачи и принципы управления рисками в платежной системе Кыргызской Республики

6. Основные цели управления рисками в платежной системе Кыргызской Республики заключаются в обеспечении бесперебойности функционирования платежной системы Кыргызской Республики и снижении степени влияния факторов риска на системный риск, что в целом будет способствовать повышению эффективности и безопасности платежной системы Кыргызской Республики.

7. Достижение целей управления рисками в платежной системе Кыргызской Республики предполагают выполнение следующих задач:

- прогнозирование наступления неблагоприятных событий, при реализации которых может быть нарушено бесперебойное функционирование платежной системы;
- содействие устойчивой работе платежной системы;
- предупреждение и предотвращение возможности реализации рисков;
- выявление рисков и определение причин их возникновения;
- сдерживание рисков;
- оценка уровня рисков;
- мониторинг и анализ рисков на постоянной основе;
- организация процесса своевременного устранения последствий реализации рисков и создание механизмов восстановления работоспособности платежных систем в случае ее нарушения;
- определение способов достижения и поддержания приемлемого уровня рисков в платежной системе;
- обеспечение информационного взаимодействия субъектов платежной системы в целях реализации мероприятий, направленных на снижение выявленных рисков;

– выработка и осуществление мер, направленных на противодействие факторам рисков, и принятие управленческих решений по регулированию платежных систем;

– оперативное реагирование процесса управления рисками к изменяющимся условиям рынка услуг платежной инфраструктуры.

8. Управление рисками в платежной системе Кыргызской Республики осуществляется путем установления мер по обеспечению выполнения следующих основных принципов.

8.1. Распределение ответственности по окончательности и безотзывности платеже.

8.1.1. Платежи, расчеты по которым проведены в системе крупных платежей Национального банка, являются безотзывными в момент дебетования счета банка-плательщика, и окончательными – в момент кредитования счета банка-получателя, открытых в Национальном банке. Система крупных платежей должна обеспечивать одновременность выполнения этих двух операций. В системе крупных платежей Национального банка расчеты осуществляются только по кредитовым поручениям. Исключением являются чистые дебетовые позиции, поступающие из систем розничных платежей для проведения расчетов, а также дебетовые платежи, иницируемые Национальным банком. Банк-плательщик может отозвать кредитовое платежное поручение только в течение периода, пока платеж находится в очереди на исполнение.

8.1.2. Платежи, расчеты по которым проведены через системы розничных платежей, являются безотзывными для банка-плательщика в момент окончательного расчета чистых позиций в системе крупных платежей Национального банка.

8.1.3. Платеж становится безотзывным и окончательным для клиента-плательщика в момент получения платежного документа банком-плательщиком и дебетования счета клиента-плательщика. Платеж становится окончательным для клиента-получателя в момент кредитования банком-получателем счета клиента-получателя. Данные положения должны быть включены в договор, подписанный между коммерческим банком и его клиентом.

8.2. Исключение пересчета чистых позиций (раскритка) в системах розничных платежей. По всем многосторонним чистым позициям,

полученным в результате клирингового цикла/дня в клиринговой системе, должны быть обеспечены условия для гарантированного проведения окончательных расчетов в системе крупных платежей. В системах розничных платежей Национальным банком может быть установлен лимит на максимальный объем отдельных платежей.

8.3. Определение требований и ответственность по участию в платежной системе разделяются на прямых и специальных участников платежных систем. Прямые участники платежных систем должны создать свою внутреннюю инфраструктуру для обеспечения эффективного подключения к центру обработки платежей в головном учреждении своих филиалов, непрямых участников, суб-участников, специальных участников с тем, чтобы способствовать проведению прямой сквозной обработки платежей (STP) и своевременному проведению платежей от имени своих клиентов.

8.4. Проведение межбанковских расчетов через единый счет в Национальном банке. Окончательные расчеты по межбанковским платежам должны осуществляться по счетам участников платежных систем, открытым в Национальном банке, через систему крупных платежей Национального банка.

8.5. Соблюдение приоритетности платежей

8.5.1. В системе крупных платежей Национального банка устанавливаются следующие приоритеты: наивысший приоритет имеют транзакции Национального банка и чистые позиции систем розничных платежей. Наименьший приоритет имеют межбанковские платежи, инициируемые банками. Платежи должны обрабатываться по принципу FIFO.

8.6. Системы расчетов ценными бумагами должны предусматривать механизмы, гарантирующие одновременное списание средств по счетам ценных бумаг и по денежным средствам по принципу DVP.

8.7. Система расчетов в иностранной валюте должна быть проведена по принципу PVP денежных расчетов, при котором перевод денежных средств в одной валюте происходит одновременно с переводом денежных средств в другой валюте.

8.8. Наличие инструментов по управлению ликвидностью в расчетах. С целью создания механизма управления ликвидностью в межбанковских платежных системах используется единый пул

ликвидности, сосредоточенный на счетах в системе крупных платежей Национального банка, используемый участниками для проведения межбанковских платежей. Инструменты управления ликвидностью системы крупных платежей Национального банка должны позволять участникам платежных систем осуществлять мониторинг в режиме реального времени за состоянием счета и предоставлять механизмы по управлению счетом, оценки необходимости получения кредитов или размещения излишней ликвидности на межбанковском рынке. Управление ликвидностью может осуществляться с применением следующих инструментов:

8.8.1. Денежные средства на счете в Национальном банке для целей проведения межбанковских расчетов участниками платежных систем должны использоваться по заявке банка в соответствии с нормативными правовыми актами Национального банка.

8.8.2. Внутридневной кредит должен быть доступен для прямых участников платежных систем (банков), соответствующих требованиям Национального банка на получение внутридневного кредита и обеспеченные обязательным залоговым покрытием, с обязательством возврата к концу операционного дня, и предоставляться на основании заключенного между банком и Национальным банком Генерального соглашения на получение внутридневного кредита. Выдача внутридневного кредита осуществляется в национальной валюте на беспроцентной основе в любой рабочий день, кроме последнего рабочего дня квартала.

8.8.3. непогашенный внутридневной кредит пролонгируется до следующего рабочего дня, с переоформлением в кредит «овернайт», с процентной ставкой, которая устанавливается за пользование кредитом «овернайт» на дату переоформления. Пролонгация кредита осуществляется только один раз.

8.8.4. Кредит «овернайт» должен быть доступен только для прямых участников платежных систем (банков), соответствующих требованиям Национального банка на получение кредита «овернайт», и предоставляется:

- по фиксированной процентной ставке, под залоговое обеспечение в виде ГЦБ, в любой рабочий день, кроме последнего рабочего дня квартала;

- по заявке банка в национальной валюте в соответствии с нормативными правовыми актами Национального банка и Генеральным соглашением о кредите «овернайт», заключенным между Национальным банком и банком со сроком погашения на следующий рабочий день после дня его выдачи.

Порядок погашения просроченных обязательств Банка по основной сумме кредита, начисленных по нему процентов и штрафа, определяется Генеральным соглашением о кредите «овернайт».

8.8.5. Наличие расчетного окна в системе крупных платежей Национального банка. Система крупных платежей Национального банка должна предусматривать межбанковское расчетное окно в конце операционного дня для целей проведения расчетов по платежам, находящимся в очереди на момент открытия окна, и возврата внутрисуточных кредитов путем получения средств на межбанковском рынке или за счет получения кредита «овернайт» Национального банка. Платежи в очереди, расчет по которым не был проведен к моменту закрытия расчетного окна, должны быть отвергнуты.

Глава 4. Виды рисков в платежной системе

9. Факторы риска нарушения бесперебойности функционирования платежной системы делятся на внутренние и внешние.

Внутренние факторы риска влияют на работоспособность платежной системы посредством воздействия внутренней среды платежной системы на эффективность деятельности платежной системы. К внутренним факторам риска, способным оказать влияние на нарушение бесперебойности функционирования платежной системы, относятся недостатки внутренних документов, условий договоров и соглашений, сбои в работе информационной системы, сбои в работе каналов связи и оборудования, несовершенство системы информационной защиты, недостаточная квалификация и ненадлежащие действия персонала субъектов платежной системы, отсутствие резервных схем и др. Внутренние факторы оказывают влияние как на финансовые, так и нефинансовые риски.

Внешние факторы риска воздействуют на платежную систему из внешней по отношению к платежной системе среды и способны

создать угрозу для бесперебойного и безопасного функционирования платежной системы. К внешним факторам риска относятся факторы естественных непреодолимых сил (землетрясения, наводнения, природные катаклизмы), техногенные факторы (пожары, затопления, взрывы, химические и радиационные заражения, энергетические и телекоммуникационные аварии и т.д.), социальные факторы (военные действия, массовые беспорядки, теракты и т.д.) криминальные факторы (хакерские атаки, мошеннические действия, или посторонних лиц в отношении функционирования платежной системы и т.д.) и политические факторы (национализации и экспроприации, разрыв контрактов и договорных отношений, ограничение на конвертирование валюты, военные действия и гражданские беспорядки). Внешние факторы обуславливают вероятность возникновения нефинансового риска.

10. Предметом основного внимания в платежной системе являются финансовые риски. К финансовым рискам относятся системный риск, риск ликвидности и кредитный риск.

Системный риск – вероятность наступления неблагоприятного события, при котором неспособность одного из участников платежной системы выполнить свои обязательства по платежам, сделает невозможным для других участников выполнение своих обязательств при наступлении срока платежа. Такое невыполнение обязательств может поставить под угрозу стабильность всей платежной системы (эффект «домино»). К рискам, которые могут вызвать реализацию системного риска, относятся риск ликвидности и кредитный риск.

Риск ликвидности – риск, возникающий вследствие неспособности участника платежной системы в связи с недостатком или отсутствием денежных средств обеспечить исполнение своих обязательств в полном объеме. Риск ликвидности не означает, что участник платежной системы является неплатежеспособным. Он в состоянии произвести расчет по своему обязательству, но не в точно установленные сроки в будущем. Вероятность наступления данного вида риска связана с несбалансированностью финансовых активов и финансовых обязательств участника платежной системы. Проблемы с ликвидностью и кредитоспособностью способны нарушить своевременность расчетов.

Кредитный риск – риск, возникающий вследствие неспособности участника платежной системы исполнить свои финансовые обязательства по оплате оказанных услуг платежной инфраструктуры перед другими участниками при наступлении срока платежа или в любое последующее время. Кредитный риск создает угрозу финансовой устойчивости участников платежной системы, что может повлиять на бесперебойность функционирования платежной системы.

К числу нефинансовых рисков, связанных с платежной системой, относится операционный риск, который включает юридический/правовой риск и риск мошенничества.

Операционный риск – риск, возникающий вследствие нарушения работоспособности аппаратно-программного комплекса, ненадлежащего действия персонала субъектов платежной системы, а также воздействия внешних факторов, реализация которого вызывает невозможность проведения платежей и расчетов из-за технических сбоев в аппаратно-программном комплексе и коммуникационных каналах связи, неисправности технической инфраструктуры, нарушений правил платежной системы, требований защиты информации, либо невозможность функционирования платежной системы в целом.

Юридический/правовой риск – риск, возникающий вследствие несоблюдения требований законодательства Кыргызской Республики, нормативных правовых актов Национального банка, условий договоров и соглашений, внутренних документов банков, операторов и участников платежных систем, платежных организаций, определяющих нормы и правила функционирования платежных систем, несовершенства правовой системы, частоты изменений в законодательстве, а также наличия правовой неопределенности в отношениях с другими участниками платежных систем, что может являться основанием и привести к судебным разбирательствам между участниками платежной системы.

11. При отсутствии у участников платежной системы внутренних нормативных правовых актов, регламентирующих процесс управления операционными рисками, участники платежных систем дополнительно подвергаются следующим рискам:

Риск мошенничества – риск, возникающий вследствие неправомерных действий работников участника платежных систем,

закрывающихся в злоупотреблении служебным положением, несанкционированном использовании служебной информацией, хищении, преднамеренном сокрытии фактов совершения операций в рамках платежной системы, а также противоправных действий сторонних лиц по отношению к платежной системе, таких как хищение персональных данных, получение конфиденциальной информации, проникновение в базу данных и т.д. посредством действий мошенников, провоцирующих пользователей услуг платежной инфраструктуры к вступлению с ними в контакты с целью хищения средств пользователей услуг платежной инфраструктуры, приводящей к финансовым потерям.

Риск хакерской атаки – риск, возникающий вследствие воздействия на информационные ресурсы и информационно-телекоммуникационные средства платежной системы путем несанкционированного входа в информационные системы, внедрения специальных технических средств, заражения компьютерными вирусами и другими вредоносными программами с целью получения персональной информации пользователей услуг платежной инфраструктуры (пароли, ПИН-коды, номера банковских карт, аналог собственноручной подписи, персональные данные пользователей), уничтожения и нарушения целостности баз данных, блокирования и вывода из строя информационных компьютерных систем.

Риск потери репутации – риск, возникающий вследствие формирования в обществе негативного представления о стабильности платежной системы, отрицательной оценки качества предоставляемых услуг в платежной системе, в том числе вследствие распространения ложной информации, ведущей к утрате доверия к платежной системе или участникам платежной системы.

Глава 5. Основные этапы управления рисками в платежной системе

12. Идентификация рисков – процесс выявления рисков, определение причин и предпосылок появления рисков, угрожающих бесперебойности и безопасности функционирования платежной системы Кыргызской Республики.

13. Оценка и анализ рисков – процесс обработки информации, полученной в результате идентификации рисков, исследование особенностей и последствий реализации рисков.

14. Мониторинг рисков – процесс отслеживания факторов, влияющих на бесперебойность и безопасность функционирования платежных систем.

15. Разработка и осуществление мероприятий по предупреждению рисков – процесс выработки и реализации мер, позволяющих уменьшить вероятность возникновения негативных событий для функционирования платежной системы.

16. Разработка и реализация мер по снижению рисков – процесс управления рисками, представляющий собой комплекс мероприятий, направленный на минимизацию последствий реализации рисков и получение возмещения при наступлении убытков, связанных с реализацией рисков (Приложение 1).

Глава 6. Механизмы снижения рисков в платежной системе

17. Для снижения рисков, связанных с проведением срочных и крупных платежей, платежная система предусматривает следующие механизмы управления рисками:

17.1. В целях снижения финансовых рисков в системе предусматриваются следующие меры с использованием механизмов управления ликвидностью участников:

- мониторинг в режиме реального времени достаточности средств участников для исполнения своих обязательств по проведению платежей;

- проведение расчетных операций в системе только в пределах кредитового остатка на счете участника-плательщика, открытом в Национальном банке;

- обеспечение просмотра участниками остатков на своих счетах в Национальном банке в режиме реального времени;

- обеспечение возможности резервирования средств для обеспечения гарантированного проведения расчета из смежных систем;

- обработка платежей в соответствии с установленными приоритетами;
- управление участниками очередью своих платежей (изменение приоритетов платежей, отзыв платежей из очереди платежей и т.д.);
- предоставление Национальным банком внутрисуточного кредита и кредита «овернайт» только для участников платежных систем, соответствующих требованиям Национального банка на получение «внутрисуточного кредита» и кредита «овернайт» и обеспеченных обязательным залоговым покрытием в виде ГЦБ в национальной валюте;
- обеспечение установления лимитов на чистую дебетовую позицию участников систем розничных платежей.

17.2. В целях минимизации нефинансовых (операционных) рисков в системе необходимо наличие процедур по обеспечению функционирования платежной системы при возникновении нештатных ситуаций, включающей выполнение как минимум следующих мер:

- обеспечение двойного ввода ключевых полей при подготовке платежных документов в ручном режиме;
- дублирование аппаратного и программного обеспечения в основном узле;
- дублирование в резервном центре аппаратно-программного комплекса основного узла;
- дублирование каналов связи для обеспечения непрерывной связи между основным узлом и автоматизированными рабочими местами участников;
- организация бесперебойного электроснабжения основного и резервного узлов;
- обеспечение средств авторизации и аутентификации участников и персонала системы, шифрование каналов передачи данных для защиты от несанкционированного доступа;
- применение электронной цифровой подписи для обеспечения достоверности и целостности передаваемой информации;
- применение мер антивирусной защиты для обеспечения информационной безопасности программного обеспечения системы;

- обеспечение резервного копирования всех операций, проводимых в системе для хранения и восстановления данных в случае возникновения опасности потерь или их дублирования;
- ведение архивов всех отправленных и поступивших электронных сообщений для обеспечения сохранности электронных документов в системе;
- осуществление регулярного контроля соблюдения участниками правил функционирования системы.

17.3. В целях минимизации юридических/правовых рисков в системе принимаются меры по устранению правовой неопределенности в отношениях с участниками, осуществляется контроль за соблюдением участниками условий подписанных договоров и соглашений, норм и правил работы системы, установленных настоящим Положением и иными нормативными правовыми актами Национального банка.

17.4. Участники системы самостоятельно обеспечивают необходимую ликвидность на своих счетах, открытых в Национальном банке, с использованием инструментов управления ликвидностью (анализ структуры и качества активов и пассивов, расчет денежных потоков и т.д.).

17.5. Участники системы предусматривают в своих внутренних нормативных документах методы управления рисками при работе в системе.

17.6. Оператор системы обеспечивает проведение мониторинга и оценку по каждому виду рисков в системе на постоянной основе.

18. Для снижения рисков, связанных с проведением платежей в системе пакетного клиринга, платежная система предусматривает следующие механизмы управления рисками:

18.1. В целях снижения финансовых рисков в системе устанавливаются лимиты на максимальную сумму одного платежа и установления резерва на чистые дебетовые позиции участников.

18.2. В целях предотвращения кризисных ситуаций участники клиринговой системы должны использовать инструменты управления ликвидностью в расчетах, для этого может быть создан Страховой фонд на основе собственных средств, размер которого должен покрывать сумму наибольшего среднестатистического внутрисуточного дебетового сальдо по корреспондентским счетам в

Национальном банке на момент окончательного расчета по чистым позициям, установленный регламентом Национального банка. Для этого участники обеспечивают необходимую ликвидность на своих счетах в Национальном банке на момент завершения окончательного расчёта с использованием инструментов управления ликвидностью.

18.3. Оператор системы должен регулярно проводить периодическую оценку состоятельности участников клиринговой системы и исключать или временно приостанавливать участие проблемных участников в клиринговой системе в соответствии с решением Правления Национального банка.

18.4. В целях снижения операционных рисков и рисков, связанных с чрезвычайными ситуациями (стихийные бедствия, военные действия и т.п.) и обеспечения бесперебойного функционирования системы, работа основного клирингового центра должна дублироваться в резервном центре.

18.5. Для обеспечения непрерывной связи между клиринговым центром и автоматизированными рабочими местами участников в системе должно быть предусмотрено соединение через выделенные каналы связи и соответствующие им резервные каналы.

18.6. Для защиты от несанкционированного доступа применяется шифрование каналов передачи данных, авторизация и аутентификация участников и персонала системы. Достоверность и целостность передаваемой информации обеспечивается применением электронной цифровой подписи.

18.7. Для хранения и восстановления данных в системе в случаях опасности потерь или их дублирования используется резервное копирование и архивирование всех отправленных в систему и полученных из системы сообщений участников.

19. Для снижения рисков, связанных с проведением расчетов с использованием банковских платежных карт, платежная система предусматривает следующие механизмы управления рисками:

19.1. Клиринг и расчеты по транзакциям с использованием платежных карт должны проводиться в клиринговой системе платежей на основе информации, полученной из процессингового центра.

19.2. Для ограничения рисков и защиты прав держателей карт правила системы расчетов с использованием банковских платежных

карт и типовые договоры должны быть опубликованы с целью широкой информированности общественности. Держатель карты должен быть предварительно ознакомлен с правилами и типовыми условиями договора до того, как ему будет выдана карта.

19.3. Правила и процедуры системы расчетов банковскими платежными картами должны предусматривать ответственность держателя карты и эмитента карты с целью предотвращения создания дубликатов, несанкционированного использования. Банк-эмитент должен заблокировать карту в случае нарушения правил держателем карты.

19.4. Правила, процедуры и договоры по системе с использованием банковских платежных карт должны устанавливать право эмитента карты на внесение карты системы в стоп-лист без согласия ее держателя в случае его неплатежеспособности или нарушения им условий договора при одновременном уведомлении об этом держателя карты.

20. Для снижения рисков в платежной системе при осуществлении денежных переводов по системам денежных переводов платежная система предусматривает следующие механизмы управления рисками:

20.1. В системе должен быть реализован механизм по управлению справочниками отправителей и получателей, проверке клиентов по спискам террористов, выпускаемым международными организациями, национальным списком террористов, национальным списком подозреваемых в причастности к терроризму.

20.2. Наличие в системе и в договорной базе правил и процедур по разрешению споров (ошибочный денежный перевод, возврат, отказ от денежного перевода и т.п.).

20.3. Обеспечение гарантии финансовых обязательств перед участником платежной системы в соответствии с нормативными правовыми актами Национального банка.

21. Для снижения рисков в платежной системе при осуществлении расчетов с электронными деньгами платежная система предусматривает следующие механизмы управления рисками:

21.1. В целях снижения операционного риска, связанного с возможными убытками в результате недостатков организации системы

или злоупотреблений лиц, имеющих доступ к системе электронных денег, необходимо осуществлять постоянный мониторинг за состоянием и функционированием аппаратно-программных средств, а также совершенствование средств защиты информации.

21.2. Система расчетов с использованием электронных денег должна быть обеспечена внутренними правилами и процедурами использования электронных денег и договорными отношениями, регулирующими работу системы. Система электронных денег должна обеспечивать соответствующие механизмы технической, организационной, технологической безопасности для недопущения, предотвращения и распознавания рисков угрозы безопасности в соответствии с требованиями законодательства Кыргызской Республики.

21.3. Система электронных денег должна обладать механизмами защиты от мошеннических действий и выявления подозрительных и сомнительных транзакций (операций), приостановления операций и блокирования электронных кошельков, осуществляемых или принадлежащих лицам, включенным в перечень лиц, причастных к террористической и экстремистской деятельности, в соответствии с требованиями законодательства Кыргызской Республики.

21.4. Система электронных денег должна обладать возможностью установления лимитов по платежам, формирования необходимых статистических и информационных отчетов о денежном обращении в форме электронных денег в соответствии с требованиями Национального банка в рамках надзора за платежной системой Кыргызской Республики, банковского надзора и денежно-кредитной политики.

21.5. Система электронных денег может иметь возможность эффективного интегрирования с взаимодействующими системами участников электронных денег (внутренняя система по учету движения денежных средств) путем использования унифицированных стандартов передачи данных и форматов платежей для снижения издержек акцептантов и держателей электронных денег при их использовании.

21.6. Система электронных денег должна быть эффективной для участников по использованию электронных денег, безопасной, доступной по цене и удобной в использовании для держателей

электронных денег, соответствовать требованиям, направленным на защиту прав потребителей.

21.7. Система расчетов с использованием электронных денег должна подвергаться периодическому анализу со стороны сертифицированной организации на наличие уязвимостей для внешних и внутренних факторов.

22. Для снижения рисков в платежной системе при осуществлении расчетов дистанционного обслуживания платежная система предусматривает следующие механизмы управления рисками:

22.1. Наличие комплексной системы по обеспечению информационной безопасности дистанционного банкинга, которая должна содержать следующие аспекты:

- выявление и оценка рисков, связанных с предоставлением дистанционных банковских и платежных услуг;
- определение мер по снижению рисков, в том числе применение соответствующих технологий идентификации клиента и норм внутреннего контроля;
- определение мер по защите информации клиента от несанкционированного доступа и обеспечение целостности данной информации;
- оценка мер по информированию клиентов;
- определение и оценка лимитов по транзакциям по банковским счетам, электронным кошелькам;
- контроль осуществления транзакций по лимитам, установленным по открытию и проведению платежей через электронные кошельки.

22.2. Поставщик услуг по мере необходимости обязан корректировать и обновлять свою систему информационной безопасности в соответствии с любыми изменениями в технологии предоставления дистанционного банкинга, при обнаружении уязвимости в информационных системах, для обеспечения конфиденциальности и целостности информации при возникновении внешних или внутренних угроз мошенничества.

22.3. Поставщик услуг должен обеспечить своевременное обновление и модернизацию систем безопасности согласно утвержденным внутренним процедурам.

22.4. Для обеспечения идентификации своих пользователей поставщик услуг должен применять методики по снижению возможных рисков. Поставщик услуг должен отслеживать, оценивать и внедрять новые технологии идентификации клиента, а также в зависимости от вида операции и уровня доступа обеспечивать внедрение соответствующих изменений в систему идентификации клиента на основе существующих факторов риска.

23. Для снижения рисков в платежной системе при операционных ошибках и сбоях платежная система предусматривает следующие механизмы управления рисками:

23.1. В целях предотвращения незаконного использования платежных инструментов, а также незаконного проведения операций по платежам должен применяться механизм проверки личности и правомочности лиц, производящих, обрабатывающих и получающих платежи, обеспечиваться конфиденциальность информации, а также ограничиваться доступ к центрам обработки и каналам связи, используемым для передачи информации по платежам. При этом особое внимание должно уделяться физической безопасности помещений и оборудования, а также защите данных как во время их хранения, так и в процессе передачи (Приложение).

23.2. В автоматизированных системах должен обеспечиваться контроль ввода данных, исключающий или снижающий возможность ошибки. Все оборудование и программное обеспечение автоматизированных систем должно пройти тщательное тестирование, опытную эксплуатацию и должно иметь документацию в соответствии с установленными стандартами.

23.3. В целях снижения операционных сбоев и преодоления факторов непреодолимой силы должно использоваться резервирование, которое в любой момент может быть немедленно введено в действие без остановки работы. Резервные механизмы должны быть хорошо изучены операционным персоналом, быть эффективными, безопасными и не нарушать нормальную работу платежной системы.

23.4. При обнаружении финансовых рисков, указанных в разделе 4, где один из участников платежной системы не в состоянии совершить свои функции, оператор должен:

- в срок не более 1 (одного) дня с момента обнаружения риска уведомить Национальный банк посредством отправки электронного и письменного сообщения, а также телефонного звонка уполномоченному структурному подразделению;

- уведомить сторону или стороны, подвергающуюся риску;
- обеспечить для других участников возможность выполнения своих обязательств.

24.5. Во избежание ошибок все платежные инструменты должны быть достаточно простыми в использовании и обеспечивать однозначное понимание всеми участниками платежной системы.

Глава 7. Заключительные положения

25. Участники платежных систем самостоятельно осуществляют управление рисками, присущими осуществляемому ими виду деятельности в платежной системе Кыргызской Республики, и несут ответственность за последствия реализации указанных рисков.

26. Национальный банк осуществляет надзор (оверсайт) за платежной системой Кыргызской Республики, направленный на защиту платежной системы от возможного «эффекта домино», обеспечение эффективности и бесперебойности платежных систем и повышения надежности платежных инструментов.

27. Настоящая Политика подлежит пересмотру по мере изменения законодательства Кыргызской Республики и появления новых эффективных методов управления рисками в платежных системах в соответствии с международной банковской практикой.

Приложение
к Политике по управлению рисками
в платежной системе
Кыргызской Республики

Процесс управления рисками, представляющий собой комплекс мероприятий, направленный на минимизацию последствий реализации рисков и получение возмещения при наступлении убытков, связанных с реализацией рисков

Этапы	Содержание комплекса мероприятий по управлению рисками
1. Безопасность	
Надежность работы	<p>Правила и процедуры платежных систем должны быть прописаны так, чтобы позволить Национальному банку Кыргызской Республики оценивать риски, которыми могут подвергаться участники платежной системы.</p> <p>Правила и процедуры систем должны включать механизмы для управления рисками, в частности:</p> <ul style="list-style-type: none"> - механизм контроля кредитного риска (для систем, которые предполагают задержку между вводом распоряжения в систему и окончательным расчетом, заимствования участников средств друг у друга); - управление ликвидностью для своевременных расчетов (механизмы управления очередностью платежей, предоставление ликвидности в пределах дня, механизмы для минимизации «заторов», рекомендации, предоставление обновляемой информации об остатках на счетах и проведенных или незавершенных расчетах и доставке ценных бумаг в реальном времени); - меры по сокращению риска хранения ценных бумаг. <p>Оператор системы должен гарантировать, что система обладает достаточной мощностью для обработки ожидаемых объектов транзакций, включая пиковые нагрузки в отдельные часы или дни, меры по сокращению мошеннических и хакерских рисков.</p> <p>Для этого оператор должен регулярно тестировать и контролировать фактическую мощность и результативность своей системы, планировать изменения объемов или характера работы, чтобы поддерживался требуемый уровень платежей.</p> <p>Оператор должен регулярно проводить стресс-тесты системы для проверки того, сможет ли система обработать максимальные объемы транзакций при экстремальных обстоятельствах.</p>

Этапы	Содержание комплекса мероприятий по управлению рисками
Надежность работы	<p>Каждая система должна иметь доступные финансовые ресурсы, адекватные надлежащему выполнению функций системы. При оценке соответствия системы требованиям к безопасности орган надзора будет рассматривать финансовые ресурсы, которые доступны для оператора системы и расчетного учреждения в целях проведения ежедневных операций и развития системы, учитывая конкретное предназначение системы и ее план развития бизнеса.</p> <p>Каждая система должна иметь план на случай нештатной ситуации для обеспечения своевременного возобновления своей обычной работы в случае происшествия. Такой план должен быть у всех участников платежной системы и включать:</p> <ul style="list-style-type: none"> - механизм резервного обеспечения для коммуникаций, компьютерных систем и персонала; - требование к участникам принимать дополнительные договоренности на случай происшествий; - проведение тестирования механизмов возобновления работы, а также регулярный анализ адекватности таких механизмов и внесение изменений в случае признания необходимости. <p>План на случай возникновения аварий должен быть распространен на соответствующие сферы, процессы и персонал, если признается необходимым делегирование функций в работе системы. Необходим предварительный анализ рисков соглашений об аутсоринге, при этом все выявленные риски должны быть учтены в плане реагирования на случай аварий и согласованы между участниками и закреплены документарно.</p> <p>Оценка рисков должна включать, помимо прочего, также определение важности и критичности услуг, которые будут делегироваться, причины аутсорсинга (анализ выгод и издержек), а также последствия для характеристики рисков системы. При этом с оператора и участника платежной системы не снимается ответственность за операции и процессы даже при делегировании определенных функций.</p> <p>Адекватный, обученный и компетентный персонал для обеспечения безопасной и надежной работы системы.</p>
Контроль доступа	<p>Участники платежной системы должны гарантировать безопасность систем путем контроля доступа к работе системы. Такой контроль должен быть достаточно жестким, а режим безопасности — анализироваться и проверяться регулярно.</p>

Этапы	Содержание комплекса мероприятий по управлению рисками
Информационная целостность	<p>Надежность информации в системе считается ключевым компонентом безопасности. Правильная и полная обработка транзакций и конфиденциальность данных должны быть гарантированы приемлемыми мерами и эффективным контролем, включая:</p> <ul style="list-style-type: none"> - адекватное резервирование всех данных (считается целесообразным резервирование в реальном времени в отношении всей информации или ключевой информации); - резервирование оборудования и системы связи. <p>Особо важное оборудование и системы связи должны иметь резервирование, которое в любой момент может быть немедленно введено в действие без остановки работы. Резервные механизмы должны быть хорошо изучены операционным персоналом, быть эффективными, безопасными и не нарушать нормальную работу платежной системы;</p> <ul style="list-style-type: none"> - механизм сохранения и предотвращения утечки информации третьим сторонам. В целях предотвращения незаконного использования платежных инструментов, а также незаконного проведения операций по платежам, должен применяться механизм проверки личности и правомочности лиц, производящих, обрабатывающих и получающих платежи, обеспечиваться конфиденциальность информации, а также ограничиваться доступ к центрам обработки и каналам связи, используемым для передачи информации по платежам. При этом особое внимание должно уделяться физической безопасности помещений и оборудования, а также защите данных как во время их хранения, так и в процессе передачи; - механизм минимизации ошибок ввода данных. В автоматизированных системах должен обеспечиваться контроль ввода данных, исключающий или снижающий возможность ошибки. Все оборудование и программное обеспечение автоматизированных систем должно пройти тщательное тестирование, опытную эксплуатацию и должно иметь документацию в соответствии с установленными стандартами.

Этапы	Содержание комплекса мероприятий по управлению рисками
2. Эффективность	
Скорость и эффективность работы	<p>Оператор должен гарантировать участникам платежной системы, что система обрабатывает распоряжения о переводе с требуемой скоростью, включая режимы пиковых нагрузок, а также планировать изменения объемов или характеристик операций, чтобы поддерживать требуемую скорость работы;</p> <ul style="list-style-type: none"> - помимо эффективной работы систем информационных технологий, оператор или расчетный банк должны иметь и регулярно обновлять меры по управлению ликвидностью для предоставления адекватных механизмов для внутрисуточного ликвидности, эффективного управления очередностью платежей и механизмами уменьшения заторов; - др. мероприятия по видам услуг.
Критерии участия в системе	<p>Участники платежной системы должны гарантировать, что не будет дискриминации в доступе участников к системам в виде необоснованных барьеров для вхождения, которые бы уменьшили использование системы. Это, в свою очередь, может привести к повышению средней стоимости обработки операций в расчете на транзакцию и потенциально увеличит часть каждого участника в расходах, что снизит эффективность платежной системы. Эти критерии членства в системе должны быть обоснованными, объективными и публично раскрытыми. Банку следует принять пруденциальные стандарты типа финансовой прочности для своих участников и агентов для обеспечения надежности платежной системы.</p>
Отсутствие мер, ограничивающих честную конкуренцию	<p>Любое ограничение должно быть объективным и основываться на приемлемом критерии риска.</p>

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫНЫН

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

г. Бишкек, ул. Уметалиева, 101
от 27 июня 2016 года №26\1

О размере учетной ставки Национального банка Кыргызской Республики

В соответствии со статьями 19 и 43 Закона Кыргызской Республики «О Национальном банке Кыргызской Республики», Правление Национального банка Кыргызской Республики постановляет:

1. Установить учетную ставку Национального банка Кыргызской Республики в размере 6,00 процента годовых.

2. Настоящее постановление вступает в действие с 28 июня 2016 года.

3. Экономическому управлению разместить информацию о размере учетной ставки на официальном веб-сайте Национального банка Кыргызской Республики в течение одного рабочего дня после принятия настоящего постановления.

4. Контроль за исполнением настоящего постановления возложить на заместителя Председателя Национального банка Кыргызской Республики Н.Жениша.

Председатель

Т. Абдыгулов

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫНЫН

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

г. Бишкек, ул. Уметалиева, 101
от 29 июня 2016 года № 27/2

О внесении дополнений в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения «О лицензировании деятельности банков» от 2 марта 2006 года № 5/7

В соответствии со статьями 7 и 43 Закона «О Национальном банке Кыргызской Республики» Правление Национального банка Кыргызской Республики постановляет:

1. Внести в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения «О лицензировании деятельности банков» от 2 марта 2006 года № 5/7 дополнения (прилагаются).

2. Настоящее постановление вступает в силу по истечении пятнадцати дней после официального опубликования.

3. Юридическому управлению:

– опубликовать настоящее постановление на официальном сайте Национального банка Кыргызской Республики;

– после официального опубликования направить настоящее постановление в Министерство юстиции Кыргызской Республики для внесения в Государственный реестр нормативных правовых актов Кыргызской Республики.

4. Управлению методологии надзора и лицензирования довести настоящее постановление до сведения коммерческих банков Кыргызской Республики.

5. Контроль за исполнением настоящего постановления возложить на члена Правления Национального банка Кыргызской Республики Т. Дж. Джусупова.

Председатель

Т. Абдыгулов

Приложение
к постановлению Правления
Национального банка
Кыргызской Республики
от 29 июня 2016 года № 27/2

**Дополнения в постановление Правления
Национального банка Кыргызской Республики
«Об утверждении Положения «О лицензировании
деятельности банков» от 2 марта 2006 года № 5/7**

Внести в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения «О лицензировании деятельности банков» от 2 марта 2006 года № 5/7 следующие дополнения:

в Положении «О лицензировании деятельности банков», утвержденном вышеуказанным постановлением:

– пункт 3.4 дополнить подпунктом 19 следующего содержания:

«19) письмо-обязательство о подключении/присоединении к национальной системе безналичных расчетов с использованием банковских платежных карт «Элкарт» в Кыргызской Республике и бизнес-план с указанием планируемых показателей (выпуска карт, количества устанавливаемого периферийного оборудования, включая регионы).»;

– пункт 6.4 дополнить подпунктом 13 следующего содержания:

«13) наличие письма-обязательства о подключении/присоединении к национальной системе безналичных расчетов с использованием банковских карт «Элкарт» в Кыргызской Республике и бизнес-план с указанием планируемых показателей (выпуска карт, количества устанавливаемого периферийного оборудования, включая регионы).»;

– пункт 7.1 дополнить подпунктом 13-1 следующего содержания:

«13-1) отсутствие письма-обязательства о подключении/присоединении к национальной системе безналичных расчётов с использованием банковских платежных карт «Элкарт» в Кыргызской Республике и бизнес-план с указанием планируемых показателей (выпуска карт, количества устанавливаемого периферийного оборудования, включая регионы).».

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫНЫН

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

г. Бишкек, ул. Уметалиева, 101
от 29 июня 2016 года № 27/3

О внесении дополнений в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения «О Комитете по надзору Национального банка Кыргызской Республики» от 19 марта 2005 года № 6/2

В соответствии со статьями 7 и 43 Закона «О Национальном банке Кыргызской Республики» Правление Национального банка Кыргызской Республики постановляет:

1. Внести в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения «О Комитете по надзору Национального банка Кыргызской Республики» от 19 марта 2005 года N 6/2» следующие дополнения:

в Положении о Комитете по надзору Национального банка Кыргызской Республики, утвержденном вышеуказанным постановлением:

– пункт 2.1 дополнить абзацами 25-30 следующего содержания: «Решения Комитета подлежат обязательной публикации по следующим вопросам:

- о назначении временной администрации по управлению НФКУ;
- о временном приостановлении/ограничении действия лицензии НФКУ;
- об отзыве лицензии НФКУ;
- о согласовании должностных лиц банков/НФКУ;

– согласование наименования/смены наименования банков/НФКУ.».

2. Юридическому управлению:

– опубликовать настоящее постановление на официальном сайте Национального банка Кыргызской Республики;

– после официального опубликования направить настоящее постановление в Министерство юстиции Кыргызской Республики для внесения в Государственный реестр нормативных правовых актов Кыргызской Республики.

3. Управлению методологии надзора и лицензирования довести настоящее постановление до сведения Управления инспектирования и Управления внешнего надзора Национального банка.

4. Настоящее постановление вступает в силу по истечении пятнадцати дней со дня официального опубликования.

5. Контроль за исполнением настоящего постановления возложить на члена Правления Национального банка Кыргызской Республики Т. Дж. Джусупова.

Председатель

Т. Абдыгулов

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫНЫН

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

г. Бишкек, ул. Уметалиева, 101
от 14 июля 2016 года № 29/4

О приостановлении действия пункта Положения «О порядке выдачи лицензии на право проведения обменных операций с наличной иностранной валютой»

В соответствии со статьями 7 и 43 Закона «О Национальном банке Кыргызской Республики» Правление Национального банка Кыргызской Республики постановляет:

1. Внести в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения «О порядке выдачи лицензии на право проведения обменных операций с наличной иностранной валютой» от 27 июля 2011 года № 40/4 следующее изменение:

в Положении «О порядке выдачи лицензии на право проведения обменных операций с наличной иностранной валютой», утвержденном вышеуказанным постановлением:

– действие подпункта «б» пункта 9 приостановить до 31 декабря 2016 года со дня вступления в силу настоящего постановления.

2. Юридическому управлению Национального банка Кыргызской Республики:

– опубликовать настоящее постановление на официальном сайте Национального банка Кыргызской Республики;

– после официального опубликования направить настоящее постановление в Министерство юстиции Кыргызской Республики для включения в Государственный реестр нормативных правовых актов Кыргызской Республики.

3. Настоящее постановление вступает в силу по истечении 15 дней после официального опубликования.

4. Управлению методологии надзора и лицензирования Национального банка Кыргызской Республики довести настоящее постановление до сведения обменных бюро.

5. Контроль за исполнением настоящего постановления возложить на члена Правления Национального банка Кыргызской Республики Т. Дж. Джусупова.

Председатель

Т. Абдыгулов

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫНЫН

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

г. Бишкек, ул. Уметалиева, 101
от 14 июля 2016 года № 29/5

О внесении изменений в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении новой редакции Положения «О классификации активов и соответствующих отчислениях в резерв на покрытие потенциальных потерь и убытков» от 21 июля 2004 года № 18/3

В соответствии со статьями 7 и 43 Закона «О Национальном банке Кыргызской Республики» Правление Национального банка Кыргызской Республики постановляет:

1. Внести изменения в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении новой редакции Положения «О классификации активов и соответствующих отчислениях в резерв на покрытие потенциальных потерь и убытков» от 21 июля 2004 года № 18/3 (прилагаются).

2. Юридическому управлению:

– опубликовать настоящее постановление на официальном сайте Национального банка Кыргызской Республики;

– после официального опубликования направить настоящее постановление в Министерство юстиции Кыргызской Республики для внесения в Государственный реестр нормативных правовых актов Кыргызской Республики.

3. Управлению методологии надзора и лицензирования довести настоящее постановление до сведения коммерческих банков, Специализированного финансово-кредитного учреждения ОАО «Финансовая компания кредитных союзов», Государственного

банка развития Кыргызской Республики, областных управлений и представительства Национального банка Кыргызской Республики в Баткенской области.

4. Настоящее постановление вступает в силу по истечении пятнадцати дней со дня официального опубликования.

5. Контроль за исполнением настоящего постановления возложить на члена Правления Национального банка Кыргызской Республики Т. Джусупова.

Председатель

Т. Абдыгулов

Приложение
к постановлению Правления
Национального банка
Кыргызской Республики
от 14 июля 2016 года № 29/5

**О внесении изменений в постановление Правления
Национального банка Кыргызской Республики «Об
утверждении новой редакции Положения «О классификации
активов и соответствующих отчислениях в резерв на покрытие
потенциальных потерь и убытков» от 21 июля 2004 года № 18/3**

1. Внести в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении новой редакции Положения «О классификации активов и соответствующих отчислениях в резерв на покрытие потенциальных потерь и убытков» от 21 июля 2004 года № 18/3 следующие изменения:

в Положении о классификации активов и соответствующих отчислениях в резерв на покрытие потенциальных потерь и убытков, утвержденном вышеуказанным постановлением:

1) подпункт 4.3.5 изложить в следующей редакции:

«4.3.5. В случае если график погашения действующего кредита предусматривает погашение основной суммы не на ежемесячной основе, а срок погашения кредита составляет более двух лет (с 20 января 2016 года) и при этом, погашение более 80 % основной суммы предусмотрено по истечению:

– 3/4 от общего срока кредита, при этом общий срок кредитного периода менее 3 лет;

– 1/2 от общего срока кредита, при этом общий срок кредитного периода более 3 лет;

то такие кредиты, при условии, что не наблюдается ухудшения качества актива, необходимо классифицировать как «актив под наблюдением», с формированием РППУ в размере 15 %, за исключением кредитов:

- выданных по целевым государственным программам Правительства Кыргызской Республики, предусматривающим предоставление льготного периода погашения кредита;

- межбанковских размещений, в том числе кредиты, выданные микрофинансовым организациям;

- относящихся к категории «классифицированных» активов;

- на сумму менее 1 % от ЧСК в совокупности выданных одному заемщику.

После вступления в силу данной нормы все кредиты, в том числе все транши, выданные в рамках одной кредитной линии, выданные до вступления в силу данной нормы, должны классифицироваться согласно вышеуказанному требованию.

Также исключением из данного подпункта являются льготные кредиты, выданные в рамках Фонда развития, согласно подпункту 4.1.1. настоящего Положения.»;

2) подпункт 5.1.3 изложить в следующей редакции:

«5.1.3. В случае если график погашения вновь выданного кредита предусматривает погашение основной суммы не на ежемесячной основе и, при этом, погашение более 80 % основной суммы предусмотрено по истечению:

- 3/4 от общего срока кредита, при этом общий срок кредитного периода менее 3 лет;

- 1/2 от общего срока кредита, при этом общий срок кредитного периода более 3 лет;

то такие кредиты необходимо классифицировать как «субстандартный», с формированием РППУ в размере 25 %, за исключением кредитов:

- выданных по целевым государственным программам Правительства Кыргызской Республики, предусматривающим предоставление льготного периода погашения кредита;

- межбанковских кредитов, в том числе кредиты, выданные микрофинансовым организациям;

- на сумму менее 1 % от ЧСК в совокупности выданных одному заемщику.

После вступления в силу данной нормы все вновь выданные кредиты, в том числе все транши, выданные в рамках одной кредитной линии, должны классифицироваться согласно вышеуказанному требованию.

Также исключением из данного подпункта являются льготные кредиты, выданные в рамках Фонда развития, согласно подпункту 4.1.1. настоящего Положения.»;

3) пункт 7.1 изложить в следующей редакции:

«7.1. Повторно реструктуризированные кредиты должны сразу классифицироваться как «субстандартные» с созданием РППУ в размере 25 %. При этом размер РППУ может составлять 15 % (при наличии регулярных, согласно графику погашения, в течение последних шести месяцев погашений по реструктуризируемому кредиту к дате повторной реструктуризации). Кредит может быть переклассифицирован при подтверждении удовлетворительного состояния заемщика и обеспечения наличия устойчивых потоков платежей по основной сумме актива и процентов по ней на протяжении 90 дней согласно условиям реального плана реструктуризации.».

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫНЫН

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

г. Бишкек, ул. Уметалиева, 101
от 24 августа 2016 года № 35/3

О внесении изменений и дополнений в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения «О минимальных требованиях к порядку предоставления финансовых услуг и рассмотрения обращений потребителей» от 24 июня 2015 года № 35/10

В целях дальнейшего усиления защиты прав потребителей банковских и микрофинансовых услуг, в соответствии со статьями 7 и 43 Закона Кыргызской Республики «О Национальном банке Кыргызской Республики» Правление Национального банка Кыргызской Республики постановляет:

1. Внести изменения и дополнения в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения «О минимальных требованиях к порядку предоставления финансовых услуг и рассмотрения обращений потребителей» от 24 июня 2015 года № 35/10 (прилагаются).

2. Юридическому управлению:

– опубликовать настоящее постановление на официальном сайте Национального банка Кыргызской Республики;

– после официального опубликования направить настоящее постановление в Министерство юстиции Кыргызской Республики для внесения в Государственный реестр нормативных правовых актов Кыргызской Республики.

3. Отделу защиты прав потребителей и финансовой грамотности довести настоящее постановление до сведения соответствующих структурных подразделений, областных управлений и

представительства Национального банка Кыргызской Республики в Баткенской области, коммерческих банков, микрофинансовых организаций, кредитных союзов, ОЮЛ «Союз банков Кыргызстана» и Ассоциации МФО.

4. Настоящее постановление вступает в силу с 1 октября 2016 года.

5. Контроль за исполнением настоящего постановления возложить на Заместителя Председателя Национального банка Кыргызской Республики Орозбаеву Л.Дж.

И.о. Председателя

Н. Жениш

Приложение
к постановлению Правления
Национального банка
Кыргызской Республики
от 24 августа 2016 года № 35/3

**Изменения и дополнения в постановление Правления
Национального банка Кыргызской Республики
«Об утверждении Положения «О минимальных требованиях к
порядку предоставления финансовых услуг и рассмотрения
обращений потребителей» от 24 июня 2015 года № 35/10**

Внести в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения «О минимальных требованиях к порядку предоставления финансовых услуг и рассмотрения обращений потребителей» от 24 июня 2015 года №35/10 следующие изменения и дополнения:

в Положении «О минимальных требованиях к порядку предоставления финансовых услуг и рассмотрения обращений потребителей», утвержденном вышеуказанным постановлением:

- в пункте 1 слова «потребителей финансовых услуг» заменить словом «потребителей»;
- в пункте 2 слова «финансовых услуг» исключить;
- в пункте 3:

в подпункте 3 слова «услуги, предоставляемые» заменить словами «операции и услуги, осуществляемые и предоставляемые»;

подпункт 4 изложить в следующей редакции:

«4) потребитель – любое физическое лицо (в том числе индивидуальный предприниматель), пользовавшееся, пользующееся или намеревавшееся воспользоваться финансовыми услугами;»;

подпункт 5 изложить в следующей редакции:

«5) обращение – устное или письменное обращение потребителя в ФКУ по поводу финансовой услуги. Письменными обращениями потребителя считаются заявление об изменении условий договора или жалоба.

Примечание: заявления и заявки, касающиеся текущего обслуживания потребителей (на открытие или закрытие счета, на получение кредита, на отправление денежного перевода, на блокирование или снятие с блокирования платежной карты, на выдачу справок и т.д.), не считаются обращениями согласно настоящему подпункту.»;

в подпункте 9 слова «тайный потребитель» заменить словами «мероприятие «тайный потребитель»;

– в тексте на официальном языке во втором предложении пункта 8 слово «оказание» заменить словом «предоставление»;

– в тексте на официальном языке в первом предложении пункта 9 слово «оказание» заменить словом «предоставление»;

– в первом предложении пункта 10 слова «информации о процентных ставках и курсе обмена валют» заменить словами «информации о процентных ставках, курсе обмена валют, условиях, улучшающих положение потребителей»;

– в пункте 11:

третье предложение после слов «официальном языке» дополнить словами «, о чем потребитель должен быть в обязательном порядке проинформирован до заключения договора»;

пункт дополнить абзацем вторым следующего содержания:

«До подписания договора (соглашения) потребитель вправе получить на руки проект договора (соглашения) со всеми прилагаемыми к нему документами для ознакомления за пределами ФКУ на срок от одного до трех дней, о чем потребитель должен быть в обязательном порядке проинформирован до подписания договора.»;

– абзац первый пункта 12 после слова «потребителя» дополнить словом «безвозмездно»;

– пункте 14:

подпункт 3 после слова «сумму» дополнить словами «(минимальный баланс)»;

подпункт 8 изложить в следующей редакции:

«8) установленная законом гарантированная сумма вклада.»;

пункт дополнить подпунктами 9 и 10 следующего содержания:

«9) условия выплаты процентов;

10) тарифы и комиссионные вознаграждения ФКУ по вкладу (если предусмотрены).»;

– в пункте 15:

в подпункте 3 слова «обращения потребителя» заменить словами «предоставления информации»;

пункт дополнить подпунктами 7, 8 и 9 следующего содержания:

«7) размеры единовременных регулярных платежей по кредиту (выплачиваемых, как правило, ежемесячно);

8) полную стоимость кредита, включая основную сумму, проценты, комиссии и иную плату, связанную с получением и обслуживанием кредита, по состоянию на дату предоставления информации;

9) права потребителя, предусмотренные в разделе 3 листа ключевых данных о потенциальном кредите согласно Приложению 1 к настоящему Положению.»;

– в пункте 16:

первое предложение изложить в следующей редакции:

«16. При обращении потребителя - потенциального заемщика для получения кредита ФКУ в обязательном порядке на бесплатной основе совместно с потребителем заполняет листок ключевых данных о потенциальном кредите строго в соответствии с формой согласно Приложению 1 к настоящему Положению и предоставляет его потребителю.»;

пункт дополнить абзацем третьим следующего содержания:

«Листок ключевых данных о потенциальном кредите должен быть напечатан одинаковым шрифтом. Ячейки, в которых указываются сумма кредита, проценты в денежном выражении и общая сумма расходов по обслуживанию кредита, а также полная стоимость кредита должны иметь отличительный фон светлого цвета (кроме белого). Толщина (ширина) линии ячейки, в которой указывается полная стоимость кредита, должна быть не менее 3 пт.»;

– в абзаце первом пункта 18 слова «, но не чаще одного раза в месяц.» заменить словами «(в случае если не чаще одного раза в месяц или более короткого срока, предусмотренного договором или правилами ФКУ)»;

- в первом предложении пункта 20 слова «другому ФКУ» исключить;

- в пункте 21:

второе предложение подпункта 1 изложить в следующей редакции:

«Начисление процентных платежей начинается не ранее дня заключения кредитного договора по номинальной ставке на уменьшающийся остаток основной суммы кредита;»;

подпункт 2 после слов «кредитного продукта» дополнить словами «(общая сумма основного долга, процентов, комиссий и иной платы, связанной с получением и обслуживанием кредита)»;

подпункт 5 после слова «публикуемых» дополнить аббревиатурой «ФКУ»;

в подпункте 6 слова «клиента» и «клиентом» заменить словами «заемщика» и «заемщиком» соответственно, слова «либо осуществления платежа в оплату за имущество по лизингу» исключить;

подпункт 7 изложить в следующей редакции:

«7) кредитный договор (договор лизинга) должен предусматривать право заемщика на досрочное погашение кредита (лизинга) полностью или по частям в любое время без взимания штрафных санкций (комиссий и иной платы) при условии предварительного письменного уведомления об этом ФКУ за тридцать календарных дней;»;

подпункт 8 изложить в следующей редакции:

«8) размер процента по неустойке (штрафам, пени) за просроченную задолженность по основной сумме кредита и процентам должен быть не более процентной ставки по кредиту, указанной в договоре; при этом размер неустойки (штрафов, пени), начисленной за весь период действия кредита, не должен превышать двадцати процентов от суммы выданного кредита. Начисление неустойки приостанавливается на шесть месяцев со дня смерти заемщика;»;

подпункт 9 дополнить вторым предложением следующего содержания:

«Не допускается включение в договоры и соглашения арбитражной (третейской) оговорки об обращении взыскания на предмет залога;»;

- в пункте 24:

второе предложение после слов «Национального банка» дополнить словами «и может предусматривать иные нормы, не противоречащие им»;

третье предложение после слов «процедуры рассмотрения обращений» дополнить словами «, способах (каналах) подачи обращений»;

четвертое предложение изложить в следующей редакции:

«Электронная версия процедуры рассмотрения обращений (в части, касающейся потребителя) должна быть также размещена на официальном интернет-сайте ФКУ (при наличии), ссылка на нее – на главной странице официального интернет-сайта ФКУ.»;

– в пункте 31:

третье и четвертое предложения после слов «информацию из книги жалоб и предложений» дополнить словами «(если жалобы поступили)»;

– пункт 32 после слов «личная подпись потребителя» дополнить словами «(кроме поступивших на электронную почту ФКУ)»;

– в тексте на государственном языке пункт 33 дополнить абзацем вторым следующего содержания:

«Уят-сыйытсыз же болбосомазактапкордогонсөздөрдү, ФКМдин кызматкеринин, ошондой эле анынүй-бүлөмүчөлөрүнүнөмүрүнө, денсоолугунажанамүлкүнөкоркунучту камтыган керектөөчүнүн кат жүзүндөгү кайрылуусу кароосуз калтырылышы мүмкүн.»;

– во втором предложении пункта 35 слово «клиентов» заменить словом «потребителей»;

– пункт 37 дополнить абзацем вторым следующего содержания:

«Номер телефона ФКУ, по которому можно обратиться потребителю, должен быть размещен на информационных стендах и официальном сайте (если имеется) ФКУ.»;

– в абзаце втором пункта 38 слова «с приложением подтверждающих документов» исключить;

– во втором предложении пункта 42 слово «десять» заменить словом «двадцать»;

- в третьем предложении пункта 43 слово «заверенные» исключить;

- пункт 51 изложить в следующей редакции:

«51. ФКУ обязано на полугодовой основе предоставлять в уполномоченное структурное подразделение Национального банка отчет о письменных жалобах потребителей, подписанный руководителем исполнительного органа ФКУ, в соответствии с формой согласно Приложению 2 к настоящему Положению до двадцатого числа месяца, следующего за отчетным полугодием.»;

- в подпункте 4 пункта 52 слова «работы с обращениями потребителей» заменить словами «взаимодействия с потребителями»;

- пункт 53 изложить в следующей редакции:

«53. В целях проверки состояния порядка и качества предоставления финансовых услуг уполномоченное структурное подразделение Национального банка вправе проводить мероприятие «тайный потребитель» с правом привлечения третьих лиц.

Мероприятие «тайный потребитель» проводится посредством посещения офиса ФКУ в рабочее время, отведенное для обслуживания потребителей, но не более одного раза в одном офисе ФКУ в течение календарного года, за исключением случаев, когда такое мероприятие проводится в рамках рассмотрения уполномоченным структурным подразделением Национального банка обращения гражданина (граждан). По результатам мероприятия «тайный потребитель» заполняется формуляр (Приложение 3 к настоящему Положению) и доводится до сведения руководства ФКУ.

Мероприятие «тайный потребитель» не является инспекторской проверкой Национального банка.»;

- второе предложение пункта 54 после слова «недостовойной» дополнить словами «или неполной»;

- Приложения 1, 2 и 3 изложить в следующей редакции:

«Приложение 1
к Положению «О минимальных
требованиях к порядку
предоставления финансовых
услуг и рассмотрения
обращений потребителей»

ЛИСТОК КЛЮЧЕВЫХ ДАННЫХ О ПОТЕНЦИАЛЬНОМ КРЕДИТЕ

Настоящий листок не заменяет собой кредитный договор или заявку на кредит, а помогает сравнить условия кредитования нескольких учреждений

ФИО заявителя _____

Наименование финансово-кредитного учреждения (ФКУ)	
Кем подготовлено (ФИО и должность специалиста ФКУ)	
Дата подготовки	

РАЗДЕЛ 1. Данные по кредиту

1. Цель кредита		
2. Валюта кредита		
3. Сумма кредита (сумма, которую Вы хотите получить)		
4. Процентная ставка (номинальная)	<i>(в процентном выражении)</i>	<i>(в денежном выражении за весь период кредита)</i>
5. Годовая эффективная процентная ставка (включает номинальную процентную ставку и расходы по обслуживанию кредита)		
6. Срок кредита (кредитного договора)		
7. Частота выплат	<i>(ежемесячно, ежеквартально или др.)</i>	
8. Сумма разового платежа	<i>(прианнуитетных платежах)</i>	
9. Расходы по обслуживанию кредита, в том числе:	<i>(всего, в денежном выражении за весь период кредита)</i>	

- комиссии и сборы ФКУ по видам (указать все отдельно)	(в денежном выражении за весь период кредита)
- услуги третьих лиц (указать все отдельно)	(в денежном выражении за весь период кредита)

Внимательно изучите прежде чем согласиться на кредит!

1

РАЗДЕЛ 2. Другие важные условия

1. Неустойка за нарушение условий кредитного договора (указать вид и основание наложения)	(в процентном выражении или в твердой сумме)
2. Неустойка за просроченный платеж применяется, если оплату произвели с опозданием на:	_____ дней
3. Обеспечение кредита	(минимальные требования к предмету обеспечения, минимальная стоимость залога)
4. Метод погашения кредита	(аннуитет (равными долями), дифференцированные платежи или др.)

Информация, содержащаяся в разделах 1 и 2 настоящего листка, не является окончательной и может быть изменена в кредитном договоре.

РАЗДЕЛ 3. Ваши права как потенциального заемщика

1. Вы свободны в выборе ФКУ и финансовой услуги.
2. Вы вправе отказаться от подписания кредитного договора или иного договора, соглашения.

3. Вы вправе выбрать язык кредитного договора: государственный (кыргызский) или официальный (русский).

4. Вы вправе получить на руки проект кредитного договора со всеми прилагаемыми документами и в течение 1-3 дней обратиться за консультацией за пределами ФКУ.

5. Вы вправе получить исчерпывающую информацию и разъяснения об условиях и стоимости кредита, о платежах и порядке расчетов по кредиту (проценты, пени, штраф), о Ваших правах и обязанностях по кредитному договору, о рисках, последствиях и ответственности по нему, а также об иных неясных Вам вопросах об условиях кредита.

6. После подписания кредитного договора, но до момента фактического получения денежных средств Вы вправе безвозмездно отказаться от кредита.

Сотрудники ФКУ не вправе содействовать в получении кредита за вознаграждение.

Если у Вас имеются жалобы Вы можете позвонить по телефону [_(указать номер телефона ФКУ)_], либо отправить их по адресу [_(указать почтовый адрес ФКУ)_] или на электронный адрес [_(указать адрес электронной почты ФКУ)_].

ПРАВИЛЬНОСТЬ
И ДОСТОВЕРНОСТЬ
УДОСТОВЕРЕНА

ПОДТВЕРЖДАЮ
ПОЛУЧЕНИЕ ЛИСТКА

(ФИО и подпись
специалиста ФКУ)

(ФИО и подпись заявителя)

Приложение 2 к Положению «О минимальных требованиях к порядку предоставления финансовых услуги рассмотрения обращений потребителей»

ОТЧЕТ ОПИСЬМЕННЫХ ЖАЛОБАХ ПОТРЕБИТЕЛЕЙ

В _____ за _____ (указывается наименование ФКУ) _____ (указывается отчетное полугодие и года)

	Остаток нерассмотренных жалоб в прошлом периоде	Поступило жалоб всего	из них по поводу (тема):										Количество удовлетворенных жалоб, включая остаток нерассмотренных в прошлом периоде		включая остаток нерассмотренных в прошлом периоде, в удовлетворении которых отказано	Количество жалоб, поступивших, но не рассмотренных в отчетном периоде		
			вкладов (депозитов)	кредитов	кредитной информации (КИБ)	залога	банковских счетов, кроме депозитных	денежных переводов	платежных карт	платежных и электронных услуг	обмена валют	расчетно-кассового обслуживания	других случаев	полностью			частично	
г. Бишкек																		
г. Ош																		
Баткенская область																		
Джалал-Абдская область																		
Нарынская область																		
Ошская область																		
Таласская область																		
Чуйская область																		
Иссык-Кульская область																		
Всего																		

Примечания:

1. В пустых ячейках указываются количественные показатели (сумма).
2. В случае если жалоба касается нескольких тем, она должна учитываться в каждой теме отдельно; при этом в последующей(-их) теме(-ах) она учитывается в скобках.

Приложение 3
к Положению «О минимальных
требованиях к порядку
предоставления финансовых
услуг и рассмотрения
обращений потребителей»

Формуляр для проведения мероприятия «тайный потребитель»

№	Показатели работы с потребителями	Да	Нет	Примечание
1	Имеется ли в ФКУ информационный стенд или иной источник (далее – информационный стенд) с необходимой информацией для потребителей?			
2	Указана ли на информационном стенде следующая информация:			
	- информация об условиях и порядке кредитования. Есть ли информация о процентных ставках, комиссиях, стоимости услуг третьих лиц, размерах неустойки, а также перечень документов, необходимых для получения кредита;			
	- перечень основных нормативных правовых актов Национального банка Кыргызской Республики и внутренних нормативных документов ФКУ, регламентирующих процесс кредитования;			
	- информация о других финансовых услугах;			
	- информация об изменении общих условий предоставления финансовых услуг;			
	- перечень прав потребителей;			
	- информация о наличии в ФКУ процедуры рассмотрения обращений и книги жалоб и предложений, способах (каналах) подачи обращений;			
- график личного приема руководства ФКУ;				
- номер телефона, по которому можно оставить обращение (если это предусмотрено)?				
3	Соответствует ли информация, размещенная на информационном стенде, информации, опубликованной в качестве рекламы в средствах массовой информации, интернет-сайтах, раздаточных материалах и других доступных (публичных) источниках?			

№	Показатели работы с потребителями	Да	Нет	Примечание
4	Разъяснил(-и) ли Вам специалист(-ы) ФКУ условия интересующих финансовых услуг, в том числе права, обязанности и ответственность потребителя?			
5	Ответил(-и) ли Вам специалист(-ы) ФКУ на уточняющие вопросы?			
6	В случае обращения за получением кредита заполнил(-и) ли специалист(-ы) ФКУ совместно с Вами листок с ключевыми данными о потенциальном кредите?			
7	Заполнены ли все пустые ячейки листка с ключевыми данными о потенциальном кредите?			
8	Соответствует ли информация, заполненная в листке с ключевыми данными о потенциальном кредите, информации, размещенной на информационном стенде, а также опубликованной в качестве рекламы в средствах массовой информации, интернет-сайтах, раздаточных материалах и других доступных (публичных) источниках?			
9	Имеется ли в ФКУ внутренняя процедура рассмотрения обращений потребителей?			
10	По Вашему требованию был ли разъяснен установленный порядок рассмотрения обращений?			
11	Имеется ли в ФКУ книга жалоб и предложений?			
12	В случае устного обращения с жалобой или заявлением направили ли Вас к ответственному работнику?			

».

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫНЫН

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

г. Бишкек, ул. Уметалиева, 101
от 24 августа 2016 года № 35/4

О внесении дополнений и изменений в некоторые постановления Правления Национального банка Кыргызской Республики

В соответствии со статьями 7 и 43 Закона «О Национальном банке Кыргызской Республики», статьями 39 и 39-1 Закона «О банках и банковской деятельности в Кыргызской Республике», Правление Национального банка Кыргызской Республики постановляет:

1. Внести дополнения и изменения в следующие постановления Правления Национального банка Кыргызской Республики (прилагаются):

– «О некоторых нормативных правовых актах Национального банка Кыргызской Республики» от 30 июня 2010 года № 52/4;

– «Об утверждении Положения о минимальных требованиях по управлению кредитным риском в микрофинансовых организациях, непривлекающих вклады (депозиты)» от 25 сентября 2013 года № 35/14;

– «Об утверждении Положения «О минимальных требованиях по управлению кредитным риском в кредитных союзах» от 23 декабря 2009 года № 50/7;

– «Об утверждении Положения о минимальных требованиях по управлению кредитным риском при осуществлении операций в соответствии с исламскими принципами банковского дела и финансирования» от 25 сентября 2013 года № 35/13;

– «Об утверждении «Порядка придания статуса неначисления процентного дохода» от 28 апреля 2004 года № 11/2.

2. Настоящее постановление вступает в силу по истечении пятнадцати дней со дня официального опубликования.

3. Юридическому управлению:

– опубликовать настоящее постановление на официальном сайте Национального банка Кыргызской Республики;

– после официального опубликования направить настоящее постановление в Министерство юстиции Кыргызской Республики для внесения в Государственный реестр нормативных правовых актов Кыргызской Республики.

4. Управлению методологии надзора и лицензирования довести настоящее постановление до сведения коммерческих банков, Государственного банка развития Кыргызской Республики, микрофинансовых организаций и кредитных союзов.

5. Контроль за исполнением настоящего постановления возложить на члена Правления Национального банка Кыргызской Республики Т.Дж.Джусупова.

И.о. Председателя

Н. Жениш

**Приложение
к постановлению Правления
Национального банка
Кыргызской Республики
от 24 августа 2016 года № 35/4**

Дополнения и изменения в некоторые постановления Правления Национального банка Кыргызской Республики

1. Внести в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «О некоторых нормативных правовых актах Национального банка Кыргызской Республики» от 30 июня 2010 года № 52/4 следующие дополнения и изменения:

в Положении о минимальных требованиях по управлению кредитным риском в коммерческих банках и других финансово-кредитных учреждениях, лицензируемых Национальным банком Кыргызской Республики, утвержденном вышеуказанным постановлением:

– Положение дополнить пунктом 2-1 следующего содержания:

«2-1. Данное Положение распространяется на другие активы, несущие в себе кредитный риск.»;

– пункт 12 дополнить абзацем восьмым следующего содержания:

«Кроме того, в кредитной политике должны быть прописаны полномочия Кредитного комитета и/или Правления по списанию и реструктуризации кредитов с указанием ограничений.»;

– пункт 14 изложить в следующей редакции:

«14. Все вопросы, касающиеся выдачи кредитов, гарантий, обязательств, поручительств и других активов и обязательств, по своей сути являющихся кредитными операциями и несущих в себе риск кредитной потери, должны решаться Кредитным комитетом. Кредитный комитет может делегировать данное право другим лицам, за исключением вопросов, относящихся к компетенции Совета директоров банка. Кредитный комитет также рассматривает вопросы, касающиеся разделения полномочий по выдаче, списанию и реструктуризации кредитов в соответствии с кредитной политикой. При этом решения Кредитного комитета о списании и реструктуризации кредитов должны доводиться до сведения Правления не реже одного

раза в месяц и до Совета директоров не реже одного раза в квартал. Кредитный комитет выносит на рассмотрение Совета директоров предложения по продаже и списанию кредитов, несущих крупный риск (2). Правление банка несет ответственность за исполнение решений Совета директоров по этим вопросам.»;

– в пункте 25:

в абзаце седьмом после слов «составляет более 3 500 000 сомов» дополнить словами «, за исключением кредитов, предоставляемых на пополнение оборотных средств»;

абзац девятый изложить в следующей редакции;

«- гарантии (поручительства) с указанием гаранта (поручителя), суммы гарантии (поручительства) и др. (если банк требует предоставления гарантии (поручительства), а также финансовую отчетность гаранта (если гарантия является единственным обеспечением по кредиту и гарант – юридическое лицо));»;

в абзаце одиннадцатом слова «за последние 12 месяцев» заменить словами «за последние 3-12 месяцев (при этом банк вправе самостоятельно определить период, за который должна быть представлена справка о заработной плате)»;

– в предложении первом пункта 34.2:

слова «и овердрафтов» заменить словами «а также овердрафтов»;

после слов «зарплатных проектов» дополнить словами «и кредитных лимитов на платежные карты в иностранной валюте под залог депозита. При этом если депозит в той же валюте, что и кредит, то он должен покрывать сумму кредита не менее чем на 100 %, а депозит в валюте, отличной от валюты кредита, - не менее чем на 120 % в сомовом эквиваленте»;

– первое предложение абзаца седьмого пункта 41 изложить в следующей редакции:

«право клиента на досрочное погашение кредита полностью или по частям в любое время без взимания штрафных санкций (комиссий и иной платы) при условии предварительного письменного уведомления об этом банка за тридцать дней.»;

– Положение дополнить пунктом 59-1 следующего содержания:

«59-1. При оказании услуг по кредитованию банк в соответствии с договором о залоге, являющимся неотъемлемой частью кредитного договора, должен предоставить заемщику и/или залогодателю преимущественное право на выкуп залогового имущества, в соответствии с которым заемщик и/или залогодатель может/могут выкупить залоговое имущество в любое время до начала публичных торгов.»;

– в пункте 68 абзацы первый, второй, третий и четвертый изложить в следующей редакции:

«68. С целью постоянного контроля за сохранностью заложенного имущества и выявления возможных изменений его текущей стоимости банк должен проводить мониторинг залога в местах его хранения и местонахождения. Периодичность мониторинга залога определяется банком самостоятельно в соответствии с кредитной/залоговой политикой и зависит от качества кредита и других факторов, в том числе от вида залога с учетом риска потери. Мониторинг залога в виде движимого имущества должен проводиться по кредиту, сумма которого менее 250 000 сом, не реже одного раза в год.

По кредиту, сумма которого составляет 250 000 и более сом, мониторинг залога в виде движимого имущества должен проводиться:

- не реже одного раза в полгода, если кредит обеспечен на 30 и более процентов движимым имуществом;
- не реже одного раза в год, если кредит обеспечен менее чем на 30 процентов движимым имуществом.»;
- в пункте 69 последний абзац признать утратившим силу;
- пункт 79 изложить в следующей редакции:

«79. Руководитель структурного подразделения банка, ответственного за работу с проблемными кредитами, должен на ежемесячной основе представлять на рассмотрение Кредитного комитета и иного коллегиального органа (при его наличии), уполномоченного принимать решение по проблемным кредитам:

- 1) сводный отчет по проблемным кредитам;
- 2) подробный отчет о проделанной работе с каждым «проблемным» кредитом, превышающим 1% размера чистого суммарного капитала банка, с предложениями о дальнейших действиях. В отчете должна

быть отражена информация по каждому проблемному кредиту, включая:

- проведенную работу (встреча, разговор по телефону и т.п.), итоги проведенной работы;
- план дальнейшей работы по возврату кредита на ближайший месяц и ожидаемые результаты.

По проблемным кредитам менее 1% размера чистого суммарного капитала банк самостоятельно определяет структуру отчета. При этом структура отчета должна быть зарегламентирована во внутренних документах банка по работе с проблемными кредитами либо утверждена решением уполномоченного органа банка.

Копии отчетов направляются Правлению и Совету директоров банка.»;

- пункт 81 изложить в следующей редакции:

«81. После исчерпания всех юридических возможностей возврата кредита (в том числе возможно и в случае смерти клиента банка) решение о списании кредитов, несущих крупный риск (7), принимается Советом директоров банка, а остальных кредитов – Правлением либо Кредитным комитетом банка в соответствии с их полномочиями.

Правлением либо Кредитным комитетом банка (в рамках делегированных сумм) может быть принято решение о списании задолженности по кредиту без обращения взыскания по нему в судебном порядке/в порядке третейского разбирательства по кредитам физических лиц, индивидуальных предпринимателей и/или участников ГСО в случаях:

- смерти, тяжелой болезни клиента банка, полной потери бизнеса и/или имущества вследствие стихийных бедствий, пожаров;
- при отсутствии экономической целесообразности по возврату задолженности по данному кредиту, включая, когда расходы банка, связанные с взысканием задолженности по кредиту в судебном порядке/порядке третейского разбирательства, превышают остаток задолженности по кредиту.

Решения о списании задолженности, принятые Правлением либо Кредитным комитетом, должны быть обязательно доведены до сведения Совета директоров.»;

- в примечании 2 аббревиатуру «ЧСК» заменить словами «размера чистого суммарного капитала»;

- в Приложении 1:

в пункте 1 между абзацами пятнадцатым и шестнадцатым дополнить абзацем следующего содержания:

«- согласие заемщика на предоставление кредитного отчета о себе;»;

Приложение дополнить пунктом 2-1 следующего содержания:

«2-1. Кредитный отчет на заемщика с кредитного бюро.»;

в пунктах 4 и 31 слова «за последние 12 месяцев» заменить словами «за последние 3-12 месяцев (при этом банк вправе самостоятельно определить период, за который должна быть представлена справка о заработной плате)»;

в пункте 4 слова «, а также» заменить словом «или»;

в пункте 7 после слов «составляет более 3 500 000 сомов» дополнить словами «, за исключением кредитов, предоставляемых на пополнение оборотных средств»;

- пункт 3 Приложения 2 дополнить предложением следующего содержания:

«При необходимости гарантийное письмо дополнительно может быть оформлено на иностранном языке при соблюдении условия, указанного в первом предложении настоящего пункта.».

2. Внести в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения о минимальных требованиях по управлению кредитным риском в микрофинансовых организациях, непривлекающих вклады (депозиты)» от 25 сентября 2013 года № 35/14 следующие дополнения и изменения:

в Положении о минимальных требованиях по управлению кредитным риском в микрофинансовых организациях, непривлекающих вклады (депозиты), утвержденном вышеуказанным постановлением:

- в пункте 1:

слова «микрофинансовых компаний» заменить словами «микрофинансовых организаций»;

после слов «Положением о создании» дополнить словами «и деятельности»;

– Положение дополнить пунктом 16-1 следующего содержания:

«16-1. Сотрудникам МФО, вовлеченным в процессы кредитования и мониторинга, рекомендуется повышать уровень своих знаний в части ответственного кредитования.»;

– в пункте 19 слова «, изложенные в пунктах 1, 2 и 3 приложения 1» заменить словами «в соответствии с приложением 1»;

– подпункт 8 пункта 26 изложить в следующей редакции:

«8) о перечне основных нормативных правовых актов Национального банка, регламентирующих процесс кредитования.»;

– пункт 44 изложить в следующей редакции:

«44. При оказании услуг по кредитованию МФО в соответствии с договором о залоге, являющимся неотъемлемой частью кредитного договора, должна предоставить заемщику и/или залогодателю преимущественное право на выкуп залогового имущества, в соответствии с которым заемщик и/или залогодатель может/могут выкупить залоговое имущество в любое время до начала публичных торгов.»;

– Приложение 1 изложить в следующей редакции:

«Приложение 1
к Положению о минимальных
требованиях по управлению
кредитным риском в микрофинансовых
организациях, непривлекающих
вклады (депозиты)

Минимальные требования к кредитному досье заемщика

I. Общая информация о заемщике

1. Документы для физического лица:

1) заявка на получение кредита по установленной МФО форме, подписанная клиентом (для группового кредита - заявка подписывается каждым участником ГСО);

2) сведения (согласно представленной письменной информации заемщика, к примеру, в кредитной заявке заемщика) о полученных/погашенных/непогашенных ранее в данном МФО и других финансово-кредитных учреждениях кредитах, за последние шесть месяцев, предшествующих подаче в МФО заявки;

3) кредитный отчет на заемщика с кредитного бюро;

4) согласие клиента на предоставление кредитного отчета о себе (может быть указано в заявке на получение кредита);

5) копия документа, удостоверяющего личность, по которой возможно идентифицировать клиента МФО;

6) справка с фактического места жительства, выданная уполномоченным органом;

7) информация о доходах клиента;

8) описание закладываемого имущества (если имеется);

9) согласие супруга/ги клиента на получение кредита (по кредитам свыше 50 000 сомов на одного заемщика и при получении кредита, при наличии действующих кредитов). А при групповом кредитовании участников ГСО - документ, подтверждающий согласие супруга/ги, полученный через факсимильную, электронную и иные виды связи, с последующим предоставлением оригинала документа.

2. Для физического лица, осуществляющего индивидуальную предпринимательскую деятельность без образования юридического лица, помимо вышеуказанных документов:

1) копия свидетельства о государственной регистрации (перерегистрации) в качестве физического лица, осуществляющего индивидуальную предпринимательскую деятельность без образования юридического лица (при наличии);

2) справка из налогового органа, социального органа (при наличии);

3) копия патента (при наличии).

3. Документы для юридического лица:

1) заявка на получение кредита по установленной МФО форме, подписанная клиентом;

2) сведения (согласно представленной письменной информации заемщика, к примеру, в кредитной заявке заемщика) о полученных/погашенных/непогашенных ранее в данном МФО и других финансово-кредитных учреждениях кредитах, за последние шесть месяцев, предшествующих подаче в МФО заявки;

3) копия документа, удостоверяющего полномочия руководителя юридического лица на распоряжение средствами юридического лица;

4) нотариально заверенные карточки с образцами подписей лиц, имеющих право подписи;

5) копии учредительных документов;

6) копия свидетельства о государственной регистрации (перерегистрации) юридического лица;

7) копия регистрационной карточки, выданной налоговым органом, если в свидетельстве о государственной регистрации (перерегистрации) юридического лица не указан идентификационный номер налогоплательщика;

8) опись закладываемого имущества.

4. Ведомость получения кредитных средств членами ГСО - для группового кредита.

5. Оценка источников денежных средств, подтверждающих платежеспособность клиента.

6. Кредитный договор на государственном или официальном языке, приложения к нему, а также дополнительно заключенные с клиентом соглашения при реструктуризации или пролонгации, уступке прав требований.

7. Решение соответствующего органа МФО о выдаче кредита, а также его пролонгации или реструктуризации (при наличии).

8. Переписка с заемщиком (с приложением всей корреспонденции).

9. Юридическая документация (копии документов заемщика по его деятельности, например, накладные, счет-фактуры, договора с партнерами и т.п.).

10. Отчет о проверке целевого использования кредита.

11. Анкета клиента, составленная по типовой форме в соответствии с требованиями уполномоченного государственного органа в области противодействия легализации (отмыванию) преступных доходов и финансированию террористической или экстремистской деятельности.

12. Справка о заработной плате поручителя за последние 3-12 месяцев (при этом МФО вправе самостоятельно определить период, за который должна быть представлена справка о заработной плате) или другие документы, подтверждающие информацию о доходах поручителя.

13. Анализ платежеспособности гаранта или поручителя.

14. Кредитный отчет на поручителя с кредитного бюро.

II. Залоговая документация

15. Договор о залоге/Договор поручительства.

16. Копии сертификатов, свидетельств и других квалификационных документов по залоговому имуществу (если имеются).

17. Копии документов, подтверждающих право собственности на заложенное имущество. Оригиналы документов, подтверждающих право собственности на заложенное имущество, должны храниться в сейфе.

18. Копии документов, подтверждающих регистрацию договора залога (если залог должен быть зарегистрирован в соответствии с требованиями законодательства).

19. Решение соответствующего органа заемщика о предоставлении залога (если заемщик - юридическое лицо).

20. Согласие супруга/супруги поручителя (если имеется) о выдаче поручительства.»;

– в Приложении 3:

наименование изложить в следующей редакции:

«Перечень расходов (платежей) клиентов МФО и штрафных санкций»;

раздел «Права клиента МФО» признать утратившим силу.

3. Внести в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения «О минимальных требованиях по управлению кредитным риском в кредитных союзах» от 23 декабря 2009 года № 50/7 следующие дополнения и изменения:

в Положении «О минимальных требованиях по управлению кредитным риском в кредитных союзах», утвержденном вышеуказанным постановлением:

– Положение дополнить пунктом 4.1-1 следующего содержания:

«4.1-1. Сотрудникам кредитного союза, вовлеченным в процессы кредитования и мониторинга, рекомендуется повышать уровень своих знаний в части ответственного кредитования.»;

– подпункт 7.3.3 пункта 7.3 дополнить абзацем пятым следующего содержания:

«При оказании услуг по кредитованию кредитный союз, в соответствии с договором о залоге, являющимся неотъемлемой частью кредитного договора, должен предоставить заемщику и/или залогодателю преимущественное право на выкуп залогового имущества, в соответствии с которым заемщик и/или залогодатель может/могут выкупить залоговое имущество в любое время до начала публичных торгов.»;

– в Приложении 1:

раздел I:

дополнить пунктами 2-1 и 2-2 следующего содержания:

«2-1. Кредитный отчет на заемщика с кредитного бюро.

2-2. Согласие клиента на предоставление кредитного отчета о себе (может быть указано в заявке на получение кредита).»;

пункт 6 изложить в следующей редакции:

«6. Согласие супруга/ги участника на получение кредита (по кредитам свыше 50 000 сомов на одного заемщика и при получении кредита, при наличии действующих кредитов).»;

дополнить пунктом 7-1 следующего содержания:

«7-1. Нотариально заверенные карточки с образцами подписей лиц, имеющих право подписи (если заемщик - юридическое лицо).»;

пункт 11 признать утратившим силу;

в пункте 15 слова «финансированию терроризма (экстремизма) и легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем» заменить словами «легализации (отмыванию) преступных доходов и финансированию террористической или экстремистской деятельности»;

в разделе II:

пункт 4 признать утратившим силу.

– в Приложении 2:

наименование Приложения изложить в следующей редакции:

«Перечень расходов (платежей) участников кредитного союза и штрафных санкций»;

раздел «Права участника кредитного союза» признать утратившим силу.

4. Внести в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения о минимальных требованиях по управлению кредитным риском при осуществлении операций в соответствии с исламскими принципами банковского дела и финансирования» от 25 сентября 2013 года № 35/13 следующие дополнения и изменения:

в Положении о минимальных требованиях по управлению кредитным риском при осуществлении операций в соответствии с исламскими принципами банковского дела и финансирования, утвержденном вышеуказанным постановлением:

– Положение дополнить пунктом 2-1 следующего содержания:

«2-1. Данное Положение также распространяется на другие активы, несущие в себе кредитный риск.»;

– в пункте 12:

в абзаце четвертом после слов «трансграничных активов» и «включая активы» исключить слова «несущих в себе кредитный риск», «несущие в себе кредитный риск»;

в абзаце четвертом после слов «находящимся за пределами Кыргызской Республики,» дополнить словами «которые выданы»;

– пункт 12 дополнить абзацем шестым следующего содержания:

«Кроме того, в политике финансирования должны быть прописаны полномочия Комитета по финансированию и/или Правления по списанию и реструктуризации финансирования с указанием ограничений.»;

– пункт 19 изложить в следующей редакции:

«19. Все вопросы, касающиеся выдачи активов, гарантий, обязательств, поручительств и других активов и обязательств, по своей сути являющихся операциями финансирования и несущими в себе риск кредитной потери, должны решаться Комитетом банка по финансированию. Комитет по финансированию может делегировать данное право другим лицам, за исключением вопросов, относящихся к компетенции Совета директоров банка. Комитет по финансированию также рассматривает вопросы, касающиеся разделения полномочий по выдаче, списанию и реструктуризации активов в соответствии с Политикой. При этом решения Комитета по финансированию о списании и реструктуризации финансирования должны доводиться до сведения Правления не реже одного раза в месяц и до Совета директоров не реже одного раза в квартал. Комитет по финансированию выносит на рассмотрение Совета директоров предложения по продаже и списанию активов, несущих крупный кредитный риск. Правление банка несет ответственность за исполнение решений Совета директоров по этим вопросам.»;

– в пункте 29:

в абзаце седьмом после слов «составляет более 3 500 000 сом» дополнить словами «, за исключением финансирования, предоставляемого на пополнение оборотных средств»;

абзац девятый изложить в следующей редакции;

«- гарантии (поручительства) с указанием гаранта (поручителя), суммы гарантии (поручительства) и др. (если банк требует предоставления гарантии (поручительства), а также финансовую отчетность гаранта (если гарантия является единственным обеспечением по финансированию и гарант – юридическое лицо);»;

в абзаце одиннадцатом слова «за последние 12 месяцев» заменить словами «за последние 3-12 месяцев (при этом банк вправе самостоятельно определить период, за который должна быть представлена справка о заработной плате);»;

- в предложении первом пункта 38-2:

слова «и овердрафтов» заменить словами «а также овердрафтов»;

после слов «зарплатных проектов» дополнить словами «и лимитов финансирования на платежные карты в иностранной валюте под залог депозита. При этом если депозит в той же валюте, что и финансирование, то он должен покрывать сумму финансирования не менее чем на 100 %, а депозит в валюте, отличной от валюты финансирования, - не менее чем на 120 % в сомовом эквиваленте.»;

- первое предложение абзаца восьмого пункта 44 изложить в следующей редакции:

«- право клиента на досрочное погашение актива полностью или по частям в любое время без взимания штрафных санкций (комиссий и иной платы) при условии предварительного письменного уведомления об этом банка за тридцать дней.»;

- Положение дополнить пунктом 61-1 следующего содержания:

«61-1. При оказании услуг по финансированию банк в соответствии с договором о залоге, являющимся неотъемлемой частью договора финансирования, должен предоставить клиенту/партнеру и/или залогодателю преимущественное право на выкуп залогового имущества, в соответствии с которым клиент/партнер и/или залогодатель может/могут выкупить залоговое имущество в любое время до начала публичных торгов.»;

- в пункте 73 абзацы первый, второй, третий и четвертый изложить в следующей редакции:

«73. С целью постоянного контроля за сохранностью заложенного имущества и выявления возможных изменений его текущей стоимости банк должен проводить мониторинг залога в местах его хранения и местонахождения. Периодичность мониторинга залога определяется банком самостоятельно в соответствии с политикой по финансированию и залоговой политикой и зависит от качества актива и других факторов, в том числе от вида залога с учетом риска потери. Мониторинг залога в виде движимого имущества должен проводиться по активу, несущему в себе кредитный риск, сумма которого менее 250 000 сом, не реже одного раза в год.

По активу, несущему в себе кредитный риск, сумма которого составляет 250 000 и более сом, мониторинг залога в виде движимого имущества должен проводиться:

- не реже одного раза в полгода, если актив обеспечен на 30 и более процентов движимым имуществом;
- не реже одного раза в год, если актив обеспечен менее чем на 30 процентов движимым имуществом.»;
- в последнем предложении абзаца пятнадцатого пункта 74 после слова «реструктуризацию» дополнить словом «финансирования»;
- абзац шестнадцатый пункта 74 признать утратившим силу;
- пункт 85 изложить в следующей редакции:

«85. Руководитель структурного подразделения банка, ответственный за работу с проблемными активами, несущими в себе кредитный риск, должен на ежемесячной основе представлять на рассмотрение Комитета по финансированию и иного коллегиального органа (при его наличии), уполномоченного принимать решение по проблемным активам:

1) сводный отчет по проблемным активам, несущим в себе кредитный риск;

2) подробный отчет о проделанной работе с каждым «проблемным» активом, несущим в себе кредитный риск, превышающим 1% размера чистого суммарного капитала, с предложениями о дальнейших действиях. В отчете должна быть отражена информация по каждому проблемному активу, несущему в себе кредитный риск, включая:

- проведенную работу (встреча, разговор по телефону и т.п.), итоги проведенной работы;

- план дальнейшей работы по возврату актива, несущего в себе кредитный риск, на ближайший месяц и ожидаемые результаты.

По проблемным активам, несущим в себе кредитный риск, менее 1% размера чистого суммарного капитала банк самостоятельно определяет структуру отчета. При этом структура отчета должна быть зарегистрирована во внутренних документах банка по работе с проблемными активами, несущими в себе кредитный риск, либо утверждена решением уполномоченного органа банка.

Копии отчетов направляются Правлению и Совету директоров банка.»;

- пункт 87 изложить в следующей редакции:

«87. В случае объективной невозможности возврата актива, несущего в себе кредитный риск (в том числе возможно и в случае смерти клиента/партнера банка), решение о списании активов, несущих крупный риск, принимается Советом директоров банка, а остальных активов, несущих в себе кредитный риск - Правлением либо Комитетом по финансированию банка в соответствии с их полномочиями.

Правлением либо Комитетом по финансированию банка (в рамках делегированных сумм) может быть принято решение о списании задолженности по финансированию без обращения взыскания по нему в судебном порядке/в порядке третейского разбирательства по финансированию физических лиц, индивидуальных предпринимателей и/или участников ГСО, в случаях:

- смерти, тяжелой болезни клиента банка, полной потери бизнеса и/или имущества вследствие стихийных бедствий, пожаров;

- при отсутствии экономической целесообразности по возврату задолженности по данному финансированию, включая, когда расходы банка, связанные с взысканием задолженности по финансированию в судебном порядке/порядке третейского разбирательства, превышают остаток задолженности по финансированию.

Решения о списании задолженности, принятые Правлением либо Комитетом по финансированию, должны быть обязательно доведены до сведения Совета директоров.»;

– в Приложении 1:

в пункте 1 между абзацами шестнадцатым и семнадцатым дополнить абзацем следующего содержания:

«- согласие клиента на предоставление кредитного отчета о себе;»;

в пункте 2 после слов «предусмотренных законодательством Кыргызской Республики» дополнить словами «, за исключением физических лиц, которым выдано финансирование в размере не более 250 000 сом.»;

Приложение дополнить пунктом 2-1 следующего содержания:

«2-1. Кредитный отчет на клиента с кредитного бюро.»;

в пункте 5 после слов «за последние 12 месяцев» исключить слова «6 месяцев – в случае, если сумма финансирования не превышает 100 000 сом.»;

в пунктах 5 и 35 слова «за последние 12 месяцев» заменить словами «за последние 3-12 месяцев (при этом банк вправе самостоятельно определить период, за который должна быть представлена справка о заработной плате)»;

в пункте 5 слова «, а также» заменить словом «или»;

в пункте 8 после слов «составляет более 3 500 000 сом» исключить слова «либо, если финансируется инвестиционный проект/ бизнес» и дополнить словами «, за исключением финансирования, предоставляемого на пополнение оборотных средств»;

в пункте 13 слова «Нотариально заверенная» исключить;

– пункт 3 Приложения 2 дополнить предложением следующего содержания:

«При необходимости гарантийное письмо дополнительно может быть оформлено на иностранном языке при соблюдении условия, указанного в первом предложении настоящего пункта.»

5. Внести в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении «Порядка придания статуса неначисления процентного дохода» от 28 апреля 2004 года № 11/2 следующие изменения:

в Порядке придания статуса неначисления процентного дохода, утвержденном вышеуказанным постановлением:

- в пункте 1.1 слова «ломбардов и» исключить;
- в абзаце четвертом пункта 4.1:
слово «первоначальным» заменить словом «утвержденным»;
слово «четырёх» заменить словом «трех».